

శ్రీ రస్తు

దేశింగు రాజు కథ

చెన్నపురి:

రిల్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము.

[Rights Reserved]

[Price Rs. 0-50]

శ్రీ రస్తు.

దేశింగురాజుకథ.

చెన్నపురి :

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ పారిచే

ప్రకటితము.

1923

All Rights Reserved.

-

PRINTED
AT THE " VAVILLA " PRESS
MADRAS. - 1923.

-

శ్రీ ర స్తు.

విఘ్నేశ్వరస్తుతి.

క. శ్రీకర ప్రమథగణాకర
ప్రాకటభవభయవిదూర పన్నగహారా
లోకానుగ్రహకారా
చేకొని రక్షింపుమయ్య శివసుకుమారా.

శ్రీసుబ్రహ్మణ్యస్తుతి.

క. శరవణభవ వరసుందర
కరుణాకర దీనపోష కామితఫలదా
వరశక్తిధారి వజ్రుఖి
సురమునినుత ధన్యగణ్య సుబ్రహ్మణ్య.

మహేశ్వరస్తుతి.

క. ఇందుధర సుందరాంగా
కుందేందుచ్ఛవితరంగ కుజనవిభంగా
బృందారకహృత్సంగా
మందస్తితవదన బ్రోవు స్కరహర లింగా.

శ్రీమహావిష్ణుస్తుతి.

క. కమలాప్త కమలనేత్రా
కమలోద్భవవినుతపాత్ర కర్పరజైత్రా

కమలాష్టకులపవిత్రా
క్రమముగ రక్షించు నీలకంధరమిత్రా.

బ్రహ్మదేవునిస్తుతి.

క. నలినోద్భవ చతురానన
విలసితసృష్టిప్రకారవేది విధాతా
జలజాక్షుసాభిషంకజ
కలితాంతర్వర్తి దిక్పాకాశితకీర్తి.

శ్రీలక్ష్మీ గౌరీ భారతులస్తుతి.

క. శ్రీ గౌరీ భారతులక
బాగుగ నే జాల దలఁతు భక్తితో నెప్పుడుక
సాగిలబడి నులియించెద
వేగమె రక్షించుకొఱకు వేడుక లలరక.

తే. సకలదేవత లెల్లను సంభ్రమమున
ప్రకటితంబుగ గొనియాడి భవ్యముగను
~~సకలమును~~ రంగుమీఱఁగోరేసింగురాజకథను
కెప్పెదను నేను లోకప్రసిద్ధిగాను.

క. ఇలలో గలబుధు లీకృతి
గలతప్పులు దిద్ది మీరు గాంభీర్యముగా
వెలయంజేయఁగవలె నని
చెలుపుగ గోరెదను మిమ్ము సిద్ధముగాఁగక.

శ్రీ రస్తు.

దేసింగురాజుకథ.

—❀❀❀—

కథాప్రారంభము.

శ్రీకరముగ గణనాథుపదములు చెలువుగ నేవించి
ప్రాకట పద్మజరాణిని చాలా భక్తితోడ దలంచి
ముదముతో హరి హర పరమేష్ఠులను మదిలో నర్పించి
సదయలైన శ్రీగౌరీవాణుల సంప్రీతితో నెంచి
వరకవులగు నా వాల్మీకాదుల వందనములుచేసి
గురుతరముగ సద్గురువుల నెల్లను గోర్కి బూజచేసి
ఈవసుధను పెరుగుమిపురవానుడ నింపుమీర నేను
రావూ రేవోంకటసుబ్బయ్యాఖ్యుడను రంజితంబుగాను
సంతసమున దేసింగురాజుకథ చక్కఁగఁ జెప్పెదను
వింతగ నీభువనోన్మోహము నిది విస్తయ మందగను
మరపతినారదసంవాదం బిది చోద్యంబుగ నిపుడు
వరుసగ నది యెల్లన్నను దెల్పెద సరవితోడ వినుడు

—❀❀❀ దేవేంద్రుడు కొలువై యుండఁగా నారదుడు వచ్చుట. —❀❀❀

నాకాధిపుఁ డగుపాకారియు తా సధికభోగమునను
తేకువతోడను సింహాసనమున తేజరిల్లఁగాను
మరగరుడోరగసిద్ధసాధ్యులు నూటిగ గొల్వగను
సరగున రంభాద్యపుర లప్పుడు సరనత నాడఁగను

మురియుచు భగవంతు లెల్లను గొడుగులు గరిమెతో పట్టగను
 పరమాద్భుతముగ కిన్నరు లెల్లను మరిమరి పొగడంగను
 డంబుమీఱ తుంబురునారదులు నంబరమున బాడ
 జంభ భేదికొలుపున ఋషులెల్లను సంభ్రమంబుతోడ
 ఉండంగ నారదుఁ డొకనాఁ డచటికి నొప్పుగాను రాగా
 డండిగ కొలువుననుండి యింద్రుఁ డా తపసిజూచి వేగ
 నమ్రుండై తా నర్ఘ్యపాద్యములు సతిభక్తితో నిచ్చి
 సంభ్రమ మొదవగ నాతని నుచితాసనమునందు నునిచి
 సామి మీర లీ ఘూఁడులోకములు సంచరింపఁబూని
 భూమిని గలవంతలు దెల్పుం డిపు డేమైనాగాని
 వినగోరెద మీవాక్యపద్ధతిని వీనుల వేడుకగా
 మనమలరంగ నేచోద్యములుండిన మాకు దెల్పు వేగ
 అని నురపతి యానందంబున నమ్మునివరు నడుగఁగను
 తనమది బొంగుచు నింద్రునితో నా తపసి యిట్టులనెను

నారదుండు దేవేంద్రునితో దేసింగురాజకథ జెప్ప నారంభించుట.

సురనాయక యొకయొ ~~చ్చాచిము విను సౌధపుమీఱ నిపుడు~~
 పరువడి తెల్పగవచ్చితి నీకును పరమప్రీతి నేడు
 స్థిరముగ భువిలో నేబదియాఱు దేశంబుల నుండు
 పరమప్రసిద్ధము హైదరాబాదు పురమనె గోల్కొండ
 ఢిల్లీపాఛా యేలుచుండె మరి సల్లలితంబుగను
 ఎల్లలోకులకు నధిపతియై తా నేకచ్ఛత్రముగను
 ఇంపుగ నేలుచు నుండంగ జరిగిన యితిహాసము నేను
 సొంపుగ జెప్పెద వి సరంబుగా చోద్యం బంతయును
 అన నమ్మునికేఖరుతో నింద్రుం డప్పు డిట్టులనియె

మునినాయక నీపలుకులు సంతస మొనఁగె బల్కుమనియెన్
 విను నురనాయక భూమండలమున వెన మేరువునందు
 మునులు పలువురు తపములు సేయఁగ మునమొదవగ నందు
 ఘనుఁడు మహాత్ముఁడు గోగుపక్కిరి యనుతపసియు తాను
 మనమలరగ ఘనతపమును జేయుచు మంత్రతంత్రములను
 తెలిసి సిద్ధుఁడై యుండఁగ నచటికి దేవలోకమం దుండి
 విలసిత బారాహజారి రాగను వెలుఁగుతోడ నుండి

—ఊఊ గోగుపక్కిరి ఢిల్లికి గుఱ్ఱమును తెచ్చుట. ఊఊ—

మేఘమండలమునందు తిరిగెడు మేటితురంగమును
 లాఘనమున బట్టఁగఁదలఁచియు నా ఘోడా పోవగను
 చూచి మంత్రతంత్రంబులచేతను చోద్యంబుగ వశపఱచి
 ఆచి పట్టుకొని ఢిల్లికి వేగమె యతిమోదంబున నడిచి
 వచ్చి యొక్కచోడేరావేసి పరులకు దెలియకను
 అచ్చటనుండి చుట్టును పహరా మెచ్చుగ నుంచగను
 అప్పుడు బారాహజారి గర్జన గొప్పగఁజేయఁగను
 తప్పక ఢిల్లిలో గల జనులందఱు తడబడిమూర్ఖులను
 చెందిన పాచ్చా విని యప్పుడు తా సందేహించుచును
 ఇందుగలిగిన ప్రళయం బేమో యిది తెలియఁగవలెను
 తొమ్మిదిమేఘము లొక్కట గర్జన తొడిబడఁజేసినదో
 ఇమ్మహిగలుగు సముద్రములెల్లను యిటు ఘోషించినదో
 అని మది నెంచుచు నతివేగంబున తనతక్కుకువచ్చి
 ఘనుఁడొబడేదివాఁజి రాజలింగబాబు నటుగాంచి
 రావోయి వింతలు గనఁబడెనేడు రాజలింగబాబు
 రావముగలిగిన దదియే మిప్పుడు రాజలింగబాబు

గర్జనజేసిన దే మది జెప్పుము ఘనుడలింగబాబు
 భర్తీంపుము నీ విప్పుడు దానిని పరగలింగబాబు
 అనఁగా విని యారాజలింగబా బప్పు డిట్టులనెను
 మనవిది వినుమా పాచ్చా యిప్పుడు మరిచెప్పెద నేను
 గోగుపక్కిరి యనువాఁడిట కొక గుఱ్ఱము దెచ్చె నేఁడు
 బాగుగ దిన్యహాయంబును దెచ్చెను పట్టుపడదు చూడు
 మంత్రతంత్రములచేతను దానిని మచ్చిడితెచ్చినాఁడు
 యంత్రంబులచే వశముజేసుకొని యిటకు వచ్చినాఁడు
 ఎంతటిధైర్యము గలవారైనను యెక్కలేరుదాని
 వింతగనున్న దటన్నను పాచ్చా వేగచూచె దాని.

పాచ్చా గోగుపక్కిరికి బహుమానము లిచ్చి గుఱ్ఱమును తీసుకొనుట.

సంతోషముతో నప్పుడు పాచ్చా చయ్యన పక్కిరికి
 కొంతధనంబును బహుమానంబులు కొల్లగ నిచ్చి పురికి
 హయమునుగొని తా తెప్పించియు లాయములో గట్టించి
 నయమున గోగుపక్కిరి నప్పుడే నచటనుండి యంపించి
 వరువడి రాజలింగబాబును పాచ్చా వటుచూచి
 వరుసను నందఱు పాళెగాండ్రును త్వీరలో రప్పించి
 ఈగుఱ్ఱము నెక్కినవారల కిక బహునుతు లిప్పించు
 బాగుగ యెక్కనివారల ఖైదులో వేగమె పెట్టించు
 అని సెలవిచ్చిన రాజలింగబా బరకారుల సంపగను
 పనివడి పంపిన హరకాల్లేగి యనువుగ జెప్పఁగను
 వచ్చిరి హయమునుజూచుటకై యా పాళెగాండ్రందఱును
 యెచ్చగు నాగుఱ్ఱంబునుజూచి యెక్కలేము మే మునెను
 అందఱుఖైదులో నేడువర్షము లమరగ నుంచుమనె

యిందిక నెవ్వఁడు రాజలింగబా బిష్ణుడు తెల్పునునె
 నునవియొక్కటి విను మిక్ పాచ్చా మరి చెప్పెన నేను
 ఘనులారాజులు గల రనేకులు కనుగొన భువిలోను
 ప్రవిమలమతు లగురాజు లందఱు పరగ యెక్కలేరు
 అవితథశౌర్యులు నతిశూరులు యీ హయము నెక్కలేరు
 ఇష్టుడు దక్షిణదిక్కునకుంజని హెచ్చుగాను గలదు
 గొప్పకోట దుర్గంబును నచ్చట నొప్పుగాను గలదు
 తనరగ చెంజికోటనుయేలే తరణిసింగురాజు
 తనయులు యిద్దరు శూరసింగును ధరణిసింగురాజు
 శూరసింగుఁడును ధరణిసింగుఁడును సొంపు చెంజికోట
 వారలిద్దఱును యేలుచుందురు వదలక నానాఁట
 శూరసింగునకు సమానశూరులు వేరే లే రెవట
 ధీరవరుం డగుధరణిసింగునకు దీటుగాన మెచట
 బహుశూరులు యీ భారహజారిని పటుగతి నెక్కుదురు
 సహజంబుగ వా రిద్దరు గుఱ్ఱము చక్క నెక్కగలరు
 అనఁగను విని హరకారుల నచటికి నతిశ్రీఘ్రముగాను
 పనివడి బంపుము రాజలింగబా బనువుమీరగాను
 అంతట రాజలింగబాబు తా హరకార్లను బిలిచి
 సంతసమున నా చెంజికోటకును జాబువ్రాయ నెంచి
 పెద్దకరణమును రంగపిల్లను బిల్వమునుచు బంచి
 వద్దచేరి యారంగపిల్ల యటు పాచ్చావును గాంచి
 సలాంచేసిన రంగపిల్లను చక్కగాను జూచి
 సలాం బదులుచేసి పిల్లను చయ్యిన సటుగాంచి-ట
 రంగపిల్ల నీవిష్టుడు చెంజికి వ్రాయవలెను జాబు
 సంగతులన్నియు దెలియఁజెప్పెదను సరగవ్రాయుజాబు

—ఊఊ శూరసింగురాజునకు పాచ్చా జాబు వ్రాయుట. ఊఊ—
 సలాం శూరసింగురాజ వో సలామయ్య నీకు
 బలేశూరులని మిమ్ముగాంచుటకు పరగబుద్ధి మాకు
 కలిగియున్నది మాపై మీనయ కలుగవలయు నేడు
 సలలితముగ రావలె నిచ్చటికిని చయ్యనను యిపుడు
 సతతంబును రాజులనందఱిని నమ్మతి జూచితిని
 నుతిమంతుల మిము జూడగవలె నని మరి యిపు డంపితిని
 అని యిరీతిని వ్రాసిపంపుము వినయము రంగపిల్ల
 అన నాతఁడు జాబునవ్రాసెను విని యానంగతులెల్ల
 జాబుతెచ్చి హర్కార్ పాపయతో నవిస్తరముగాను
 బాబువారిగా తెలియజెప్పి యట పంపువేళలోను
 యేనూరామడదూరము చెంజికి యిఱ్ఱికి నిపుడు
 పూని తపాలాగుట్టము తేనూర్ పొందుగ నుంచుకొని

....

....

....

....

మరి చెంజికిపోవోయి నీవిపుడు హరకార్ పాపయ్య
 చెంజికిపోయి శూరసింగు నిటు తేవలె నడిగాను
 రంజితమ్ముగా పోయి నీవిటు రమ్ము జల్లిగాను
 తడయక హర్కార్ పాపయ్యప్పుడు తపాలమార్గముగా
 వడిగా నప్పుడు పాతచెంజికిని నచ్చెను వేడుకగా
 శూరసింగుఁడను కొత్తచెంజిలో సొంపుకొల్వులోను
 ధీరులయిన తనమంత్రులగూడుక తేజమలరగాను
 ఉన్నకొల్వునకు హర్కార్ పాపయ్య తెప్పున దావచ్చి
 సన్నతుఁడగు యా శూరసింగును చయ్యన నటుగాంచి

—ఊఊ హర్కార్ పాపయ్య శూరసింగునకు జాబువ్రాయుట. ఊఊ—
 వినయముతో హర్కార్ పాపయ్య వేడ్క సలాం జేసి

చనువుతోడ యాశూరసింగునకు జాబంతటదీసి
సొంపుగ నిచ్చిన హరకాఠ్ నప్పుడు శూరసింగుజూచి
పెంపుతో యెవ్వరు బంపవచ్చితివి పేరే నున లేచి
అప్పుడు సలాముచేసికలెను హరకాఠ్ పాసయ్య
చెప్పెద నిప్పుడు సంగతులెను చెలువుగ నివపయ్య
హెచ్చుగ ఢిల్లీపాచ్చా మిమ్మును యిప్పుడు చూచుటకును
అచ్చటికిని మిమ్మును తెమ్మనగా వచ్చినాను నేను
జాబుచూడగా నన్నిసంగతులు సవిస్తరముగాను
బాబువారిగా దెలుసునుమీకు బరమమునంబునను
అనిన తమ్ముడగు ధరణిసింగును నంత తాను పిలిచి
తనచేజాబును చదివితెల్పునుని తమ్మునిచే నిచ్చి
ఇచ్చినజాబును చదివి సంగతు లేర్పడ దెల్పెగను
ముచ్చట విని యాకొలువున జనములు మురియుచు వినగాను
తనమంత్రులజా చప్పుడుబల్కెను దనరచోద్యముగను
వినరయ్యా వోమంత్రులార యీవివరము జెప్పెనను
ఘనుడగుపాచ్చావునుజాడగను గడుప్రీతిని నేను
మనమలరగ యాధిల్లికి పోయి మర లిటువచ్చెదను
వచ్చుదాక యీరాజ్యము మీరే వవలక చూచుకొని
యెచ్చుగ నిచ్చటికార్యము లెల్లను యింపుగానుపూని
చేయుచు నిచ్చటినమాచారములు శీఘ్రంబున నాకు
పాయ కప్పటప్పటికి తెల్పుడు పరగ నేను మీకు
చెలుపుతోడ నాసంగతులెల్లను తెలియఁగఁజేసెదను
యెలమితోడ నే పోయివచ్చెదను యింక వేడ్కగాను

శూరసింగు తన భార్యనడ్డికిఁబోవుట. యింత తాను లేచి
అని తనమంత్రుల సన్తుతిపఱచి యంత తాను లేచి

మనమలరగ యానగరకు నేగి తననతి నటు గాంచి
 నతి విను మొక్కటి నేను చెప్పెదను చయ్యన రాంబాయి
 హితమతితోడను నీకు దెల్పెదను ఇప్పుడు రాంబాయి
 రయమున ఢిల్లీపాచ్చా నన్ను రమ్మనె జల్లిగను
 నయముతోడ నే జోవలె నిప్పుడు నచ్చటికిని యికను
 ఇచట భద్రముగనుండుము నీవు యిప్పుడు రాంబాయి
 అచటికిబోయి బాబువ్రాసెదను యిచటికి రాంబాయి
 పరంగబోయివచ్చెద ననిచెప్పిన ప్రాణనాథుతోను
 సరగునరాంబాయి చింతనొందుచును చయ్యన నిట్లనెను
 దేవరవారికి నేను యిప్పుడు తెలియఁజెప్పగలన
 సావకాశము లే దిక స్రవ సమయం బిది యనిన
 కరుణతోడ రాంబాయినిజూచి కలకలనవ్వుచును
 మరి నీ కేమిట తక్కువయున్నది మగువరొ యిచ్చటను
 పాయక దాదులతోడనుండుము భద్రం బని లేచి
 పోయివచ్చెదని తమ్ముని నంతట పొందుగానుజూచి
 వేయుగుఱ్ఱములతపా లుంచుము వేగ ధరణిసింగు
 చేయవలసిన జాగ్రత లెల్లను జేయు ధరణిసింగు
 అనిన తమ్ముడును శూరసింగుఁడు సంతజల్లిగాను
 ఘనసత్వముతా హయములనెక్కి కదలి రంతలోను
 త్వరలో ఢిల్లికివచ్చి చేరిరి తపాలమార్గముగా
 ధరలోగల్గినరాజు లెల్లను తప్పక వచ్చిరిగా
 పాచ్చాకొల్వలో శూరసింగుఁడును బహుధైర్యముతోను
 అచ్చాయనుచును పాచ్చావుకు తా నపుడు సలామనెను
 బదులుసలామును చేసిచూచెను పాచ్చా వప్పుడును
 మదినంతసమున శూరసింగునకు మర్యాదలతోను

వచ్చినరాజు లెల్ల కొలువులో నరుసనుండగాను
 అచ్చట గూర్చుండగనియమించె నయంబుగ నిద్దఱును
 ధీల్లిపాచ్చా శూరసింగునకు మర్యాదలుచేసి పిలిపించినకార్యమును దెలుపుట.
 శూరసింగుని పాచ్చా వంతట చూచి వల్కెనపుడు
 వారక నందఱు రాజులువిన నొకవలుకు బల్కినాడు
 పనుఁ డోదేశాధీశులార యొక వివరము నిప్పుడును
 పనివడి మిముబిలిపించినకార్యము బాగుగ దెల్పెదను
 దేవలోకగుఱ్ఱం బొక టిక్కడ తేజరిల్లుచును
 యీవనుధనుగల గుఱ్ఱంబులలో నిది యెక్కువగాను
 ఉన్నది దాని నెక్కినవారికి నుచితంబుగ నిపుడు
 పున్ననచేసి వారిపాలెమును మరియిచ్చెద నేడు
 కొన్ని యినాములతోడను వారికి గుఱ్ఱమునిచ్చెదను
 యిన్ని కార్యములు గల విక్కడ మీ యిష్టంబే మనెను
 ఆమాటలువిని రాజులందఱును అతిమోదంబునను
 ప్రేమతో గుఱ్ఱమునెక్కడికొటకై తాము లేవగాను
 ఘనశౌర్యులు నగునారాజులంగని కలకలనవ్వుచును
 కనుఁగొని వారల పాచ్చా వప్పుడు గ్రక్కున నిట్లనెను
 ఖిఖి ధీల్లిపాచ్చా రాజులతో ప్రతిజ్ఞ నేయుట. ఖిఖి
 ఏ నొకమాట చెప్పెద వినుఁడీ యిపుడు రాజులార
 పూని గుఱ్ఱమును యెక్కినవారికి పొసఁగ రాజులార
 ఘనముగు బహు బహుమతులనిత్తును మనమలరంగనేను
 ఘనులని వారినిమెచ్చి ప్రియంబున కౌగిటఁజేర్చుదును
 ఆగుఱ్ఱముపై నెక్కనివారిని అతికోపముతోను
 వేగముగా నై దేండ్లదాకను వేతు ఖైదులోను
 అనఁగావిని యారాజులందఱు నపుడు సమ్మతించి

మనముల సం దేహించుచు నుండఁగ మరె పాచ్చా లేచి
 వచ్చెను రాజులతోఁగూడుకొని చెచ్చెర సంతటను
 అప్పుట బారాహజారి గనుఁగొన నతిభీకరముగను
 అంతట బారాహజారిగర్జిల నట్టెదిగులుజెంది
 గంతులు వేసినమాత్రములోన కడుభీతియునొంది
 మిన్నువిరిగి పైఁబడినటురాజులు మేదినిపైఁబడిరి
 కన్నులుచెదరగ తలఁపవంచుకొని కడువడి చింతిలిరి
 గడగడవణఁకుచు మూర్ఛలదేలుచు కాళ్లుచు కడువడిగా
 తడబడనందటు యేమియుఁదెలియక తారుమారుగాఁగా
 అప్పుడు పాచ్చావునుగనుఁగొని వా ఁంద డిబ్బులనిరి
 చెప్పలేము యీగుఱ్ఱముమహిమను అప్పుయేమొ యనిరి
 ఇప్పుడు నుహరా జీగుఱ్ఱము మే మెక్కలేము యికను
 తప్పక యెక్కిన ప్రాణము నిలువదు తడయక మాకికను
 దేవలోకగుఱ్ఱముపై నెక్కను దేవతలేగాని
 యీననుధలో గలవారికిఁదగునా యీగుఱ్ఱముపూని
 ఎక్కలేము యీగుఱ్ఱముపైని నిక్కముగా మేము
 గ్రక్కునప్రాణంబులతోనైనా ధైదుననుండెదము
 అనునామాటలు తా విని పాచ్చా వంతట నవ్రచును
 ఘనముగ భూమిశులతోపల్కెను వినుఁదనుచును తాను
 ఎంతోశూరుల రనుచు మిమ్ము నే నిచటికి రప్పిన్తి
 యింతటిధీరుల రగుటవహ్వమీ చెంతనె సరిచూన్తి
 నక్కకై న మీయంతటిశౌర్యము లెక్కింపఁగరాదు
 దిక్కులేని పాడూరికినెన్నఁగ నక్కపోతురాజు
 మేకపోతుగాంభీర్యంబని నే మేదిని వినియుంటి
 దాకలాయ నామాట యిప్పుడు మీ చావుగ నేగంటి

పురుషచిహ్నములుదాల్చినవండుడు పొలతుల నేలుటయు
 అరయ నటులనగు మీ రీబారాహజారి నేలుటయు
 చిడ్డయునైనను జూచి మీయటులు భీతయుడెందడుగా
 తెడ్డయినను యీ తేజగర్జనకు దిగు లిటు నొందడుగా
 అని యిటు లోకులుపక్కెడువాక్యము లవి వృథగానయ్యె
 చెనకిచూడగా నిది తెరగని మా చిత్తము గననయ్యె
 బలేబలేవస్తాదులు మీరే వహ్వరేయనుచు
 చలోచలో తుం ఖైదుకు నిపుడే శీఘ్రము బొమ్మనుచు
 వరుసగ రాజులరెల్లరు నైదువత్సరంబు లిటను
 సరవితో ఖైదులోనుండివెనక నికు సంవత్సరములును
 ఊరక నిచ్చటనుండియు నావల పూరికిపోవలెను
 సారెకుపాచ్చా యిట్లనిపల్కిన సమ్మతినందఱును
 నిండుఖైదులోనుండి వారలనెలవుకు జాబులును
 ఖండితంబుగా సంగతులెల్లను కనుపడ వ్రాయఁగను
 వెతలబొందుచును వేవిధంబులను విధి గడుదూరుచును
 అతివ్యసనంబున గుందుచునుండిరి అప్పుడు నందఱును
 అటుల నారదుఁడు దెల్పగ నింద్రుం డత్యద్భుతముగను
 పటుతరముగ మునినాథ దెల్పితివి పరమమునంబునను
 అవతలివృత్తాంతం బేమాయెను నారన నాకిటను
 ప్రవిమలముగ నది దెల్పుచున్నను పరమమోదమునను

—ఊఊ ఇంద్రునకు నారదుఁడు చెంజిపట్టణపుత్తాంతముదెల్పుట. ఊఊ—

విను సురనాయక చెంజిపట్టణపు వృత్తాంతం బికను
 ఘనముగ నీ కే దెల్పెననిపుడు కలవృత్తాంతమును
 చెంజివిడిచి యాశూరసింగఁడు చేరఁగ ఢిల్లీకిని

రంజితముగ నట యేడునాల్గకు రాంబాయికిని
 పుత్రోత్పత్తియు గలిగిన నందఱు భూరిసంతసమున
 నేత్రోత్పవముగ పట్టణమెల్లను నెరిశృంగారమున
 భేరీభాంకారాదివాద్యములు భోరుకొల్పగాను
 వారటుచక్కెర పంచి రప్పుడు వరుసతో వీధులను
 పరమముదంబున వచ్చినవారికి బహునుతులను ఇచ్చి
 యరయగ కొలువుననున్నజనులకు నట యినాములిచ్చి
 పుత్రునిజూచి సంతోషంబున పొంగెను రాంబాయి
 గోత్రరక్షకుం డితఁడని తాను కోరెను రాంబాయి
 జాలుఁడుపుట్టిన యిరువదిదినమున పరగఁగిల్లించి
 చాలతపాలలొవచ్చినజాబును చయ్యన నటుగాంచి
 శూరసింగుఁడు ధైర్యులొవడ్డ సొబగులు తలపోసి
 సారెకు వగఁజూచు విధినిదిట్టుచును సతి పతిదలఁచుచును
 కూరిమిపుత్రుఁడు కలిగినప్పుడు మీగులేక నిటను
 తారుమారుగా నున్నదిగాదా తగుపని జరుగకను
 పురుషుఁడులేని యి లేటికి కాపుర మిక నేమిటికి
 పురుషుఁడులేని సొబ గేమిటికి మోదం బేమిటికి
 పురుషుఁడులేని విభవం బేటికి భోగం బేమిటికి
 పురుషుఁడులేని పుర మేమిటికి పుత్రుం డేమిటికి
 పురుషుఁడులేని జీవన మేటికి భువిబ్రతు కేమిటికి
 పురుషునికాసిన జన్మ మేటికి శిరులుం డేమిటికి
 బాలునిముద్దులపలుకులు వినగను పరగస్త్రాప్తి లేక
 చాలగ చిన్నికుమారుని నెత్తుగ సరగ గాంచలేక
 ఈతనయుని దా కండ్లజూచునో యెటులున్నదొకాని
 భాతవ్రాలు యీతీరుననుండిన తప్పునె యేరికిని

మంచిదికానీ యెట్టులనైనా పతియువచ్చుదాక
మించినవేడుక నీకుట్టుని నే బెంచుచుందుగాక
అనుచును రాంబాయి వ్యసనమువదలి తనయుని జూచుచును
ఘనమగు సంతోషముతో బెంచుచు కడుప్రీతిగ దాను
బాబులువ్రాసెను విభునకు నప్పుడు చయ్యన ఫిల్లికిని
జాబుచూచుకొని హురసింగుడు సరగ వ్యసనమూని
ఉండగచెంజిలొ దేసింగుబాలుం డొప్పుగ వేడుకను
రెండు మూడు నా లైదు నెలలు నటు నిండినయంతటను
బోర్లబడుచును జరుగుచు సంతలొ పొల్లుతప్పడిలుచు
మెల్లనె నడుచుచు దుముకుచు వ్రాలుచు మేలుగ పరుగిడుచు
కుప్పిగంతులను వేయుచు సఖులతో కూడి చదువుకొనుచు
అప్పుడు తల్లిదగ్గర కొచ్చి యాకలాక లనుచు
పాలుచక్కెర తెమ్మని తల్లిని పలుమా రడుగుచును
పాలుపాలని తల్లిని జేరి సయ్యెద పాకుచుచు
చన్నొసంగుమా యమ్మా యని బల్ సద్దు లొనర్చుచును
క్రన్నన రంతులు చేసి ముసంబున చచ్చులు ద్రాగుచును
మేలుగ తన సనుసఖులతోడను మెలగుచు తిరుగుచును
వాలాయంబుగ మహామత్ ఖానుని వదలక గూడుచును
తల్లిదగ్గరకు జేరి యమ్మ మా తండ్రేడి యనుచు
మెల్లనలేచి వెలసటికొచ్చి మేటిపనులు గనుచు
అల్లకల్లోలము జేయును నూరిలొ నెల్లవారి కలను
సల్లలితంబుగ నీతివిద్యలు చయ్యన చదువుచును
సహజము మహామత్ ఖానుతో గుఱ్ఱపునవారి చేయుచును
కహకహనవుచు కన్నతల్లి నటు కన్నులఁ జూచుచును

అంతట మహానుత్ ఖానునిగూడి యట వరుగెత్తుచును
 చెంత నున్నకొండలపై నెక్కియు చయ్యన దుముకుచును
 పంతములాడుచు గుండుల నెత్తి పరగరువ్వుచును
 గంతువేసి నింజేటిలో నావలిగట్టుకు దాటుచును
 పందెముచే నొకగుక్కకు మూడు పరువులు బాగుచును
 సందేహించక పెద్దచూకులను సరగున పెరుకుచును
 పులుల సింహముల నెదిరించుకొని పొడిచియు చంపుచును
 తలచుక నొకదినమందున తండ్రిని తల్లిని నడుగుచును
 ఇటువలె నై దేం జ్ఞాడుచు నొకనా డింపుగ తల్లితోను
 పటుతరముగ మాతండ్రి యేడి యని పలుమా రడుగగను

—ఇంతి దేసింగుతల్లి యతనితో శూరసింగువృత్తాంతము చెప్పుట. ఇంతి—

తనయు నెక్కుకొని ముద్దుబెట్టుకొని తా నిట్టుల ననియె
 విను కుమార మీతండ్రి శూరసింగని తెల్పుంగదొణగె
 పనిబూనియు మీతండ్రిని ఢిల్లీపాచ్చా వచ్చటను
 విను మేడేం డ్లటు ఖైదులోబెట్టిన విధమును దెల్పునను
 దేవలోకమం దుండి యచటి కొక తేజిరాగ నాడు
 యీవసుధను గలరాజుల నెల్లను యెలమి బిలిచినాడు
 ఈగుట్టుంబును యెక్కినహరికి యినాము లిచ్చెదను
 బాగుగ నెక్కనివారిని ఖయిదులో పరుషడి నుంచెదను
 అని చెప్పిన యారాజులు బారాహజారి నటుజూచి
 ఘనమగు భయమును జెందుచు మనముల గడుచింతిలి చూచి
 సలామయ్య బహుసలాము పాచ్చా సలామయ్య మీకు
 బలేగుట్టు మీది యెక్కగూడదు భయముకలిగె మాకు
 అనఁగా పాచ్చా రాజులనందఱి నట ఖైదులో నుంచె

నునమున బొక్కుచు తనయుని గని యొకమాట మందలించెన్
 పినతండ్రియు మీతండ్రియు నిద్దఱు వినుము నాటనుంచి
 తనయా ఖైదులొ నున్నారనగా తా నటు కోపించి
 పండ్లు పెటపెటని కొరికె నప్పుడు బాలుఁడు దేసింగు
 కండ్లు వుఱుముచును కోపముచేసెను ఘనుఁడగు దేసింగు
 రెండుగడియలకు లోపల ఢిల్లిన పిండిగజేసెదను
 దండియైన యాగుఱ్ఱము నెక్కి దవుడాయించెదను
 అనుచు తల్లికిని దండముబెట్టి యమ్మా యిప్పుడును
 ఘనముగ నాకు మంచివుత్తరము గ్రక్కున నీవలెను
 ఇప్పుడు ఢిల్లికి వడినేగియు నే నెక్కియు గుఱ్ఱమును
 తప్పక తండ్రుల నిద్దఱి దెచ్చెద తల్లి వినుమనెను
 జల్దీజల్దీ వుత్తర మిమ్ము జల్దిగానుతల్లి
 జల్దిగాను నే బోయివచ్చెదను సెలవాసగుముతల్లి
 అని చెప్పిన యా తనయునిజూచి యంత వ్యసనమునను
 వినరా ముద్దులతనయా మరి నీ విటుల బల్కితేను
 కనిపెంచిన నాగర్భము చల్లన గాంచు పెట్టు లిఁకను
 నిను విడిచియు యరగడియాయైన నే నెటుల నుండఁగలను
 అనుచు చేతులు పినుకుకొనుచు తా నంత మూర్ఖజెంది
 ఘనశోకంబున నేలబొద్దుచును కడువ్యసనము నొంది
 ఉన్నతల్లిని దేసింగుఁడు తా నొప్పుగాను జూచి
 కన్నుమూసె నా కిదిసమయంబని గ్రక్కున తా లేచి
 పరగ శంకరాభరణమేటిలో స్నానంబుఘజేసి
 పరువడి రంగేళునినన్నిధికి భక్తితోడవచ్చి.

దేసింగు శ్రీరంగనాథుని స్తుతించుట. ఊహ
 పన్నగశయనా పంకజలోచన పద్మనాభ రారా

చెన్నుగ నిను నే నమ్మితి నిప్పుడు శ్రీరంగా రారా
 కరుణాకర శ్రీనరహరి రంగా కామితఫలవరదా
 కరి హరిహరి యసి మొరలిడ విని చని కరుణింపఁగలేదా
 మునుప్రహ్లాదుని నేలినకరణిని బ్రోవఁగ దయరాదా
 ఘనముగ నలనా డాధ్రువుగాచిన గతి నేలఁగరాదా
 అనాథరక్షకా దీనజనానన సనాతనా నిన్ను
 వినాగ వేరే దిక్కులేదు నా మనవిని విని నన్ను
 ఘనంబుగను నాయండ నుండుమని గ్రక్కున వేడితిని
 మనంబునను నిను ముదంబునను నే మరిమరి మ్రొక్కితిని
 రంగనాయకా నేను శిల్లికి రయమున పోవలెను
 సంగతిమీరగ శిల్లిలో గుఱ్ఱపుస్వారి చేయవలెను
 తండ్రుల ఖయిదులొ నున్నవారిని తడయక తేవలెను
 తండ్రి నీవని నమ్మితి నాపై దయయుంచగవలెను
 సమ్మతిమీరఁగ నాకు సహాయము సరగున రావలెను
 నమ్మి మిమ్ము నే శిల్లికి పోయెద ననుచు వేడగాను
 చయ్యన దేసింగునితో రంగస్వామి యిటుల ననెను
 అయ్యా వినరా దేసింగా నీ కతిసహాయముగను
 వచ్చెద పోయి రమ్మని చెప్పిన ముచ్చటతోడుతను
 హెచ్చుగ మహామత్ ఖానుని జూచి యచ్చటివిధములను

—అంతే దేసింగురాజు మహామత్ఖానునితో గూడి శిల్లికిపోవుట. అంతే—

తప్పక చెప్పియు మన మిద్దఱము తగ శిల్లికినేడు
 తెప్పునబోవలె ననఁగా మంచిది దేవర యన్నాడు
 మనకు రెండుగుఱ్ఱంబుల దెమ్ము మహామత్ఖానుండ
 మన ఖచ్చులకును రోడ్డుములెత్తుకొ మహామత్ ఖానుండ

అనుచును దేసింగుడు బల్కుగ నా మహామత్ ఖానుడును
 వినయంబున నాకార్యము లన్నియు విశదరీతిగాను
 తడయక నప్పుడు తనమది బొంగుచు తయారుచేయఁగను
 వడిగలగుఱ్ఱము లెక్కి యిద్దఱును వడిగా పోవఁగను
 పదిదినంబులకు జేరిరి ఢిల్లీపట్టణ మప్పుడును
 పదిలముగా నా పాచ్చాకొలువులొ వచ్చి నిలిచి యటను
 మండి వేసుకొని నలాంచేసెను మరిపాచ్చావుకును
 పండితుఁడగు బాలునికిని పాచ్చా బదులునలా మనెను
 రాజాధిరాజులందఱును రయమున జూడఁగను
 తేజంబునుగల రాజసింహుని ధీరుని బాలకుని

— పాచ్చా దేసింగురాజవృత్తాంతమును విచారించుట. —

పాచ్చా వప్పుడు చూచి బాలుని పరమాశ్చర్యమున
 అచ్చాబహదర్ తుంకో ననఁగా నట దేసింగుడును
 సారెకు పల్కెను పాచ్చాతోను సరగ చెంజియేలు
 హారసింగునితనయుఁడ నేను సొంపుగ నామేలు
 తప్పకవిను నే దేసింగుఁడ మా తండ్రులు నిద్దఱును
 యిప్పుడు నీఖైదులొ నున్నారని చెప్పఁగ నిట నేను
 వచ్చితి బారాహజారి నెక్కఁగ వచ్చితి నిట నేఁడు
 చెచ్చెరగను నాప్రతాప మిప్పుడు చేజేతనెచూడు
 చెప్పనేల యాబారహజారిని శీఘ్రమె తెచ్చినను
 తప్పక స్వారీచేసియు నీమది మెప్పుజేతు ననెను
 అన నామాటలు విని యాపాచ్చా యాశ్చర్యముజెంది
 ఘన సామాన్యపుగుఱ్ఱము కాదది కటకట యని గుంది
 లేచివచ్చి యాబాలుని ప్రియమున జూచి ముద్దుబెట్టి

యీచిత్రము దా నేమనిచెప్పుదు నెందుగాన మిట్టి
 బదుయెండ్ల బాబాలుం డెంత యశారా హయమెంత
 కాదు వీనిచే నెక్కుట కరిమశకాంతర మిది వింత
 పిల్లమాలగా దోచలేదు మరి పెద్దమాటగాదు
 కల్లమాటగా దోచలేదు నిక్కమ్ము దోచలేదు
 యీబాలకుని వాక్యం బిప్పుడు యిది నిజమని యెంచి
 ఆబారాహజారి నిచ్చటికి నారయ రప్పించి
 చూపినంత యీకుట్టఁడు దాని చూచియు నేమవునో
 బావురె చూపక నున్న నప్పు డీబాలుం డేమనునో
 మించినచింతతో పాచ్చా విట్టుల నెంచెను తనలోన
 ముంజెయికంకణ మరయుటకు న్నిట ముకురముకానలెన
 చల్లకొనంగను వచ్చి ముంత దాచంగనేల మనకు
 కల్లనిజంబులు రెండు నిప్పుడే గనెద ఊంబునకు
 అని యిటు లని యాపాచ్చా వప్పుడు నాదేసింగునకు
 ఘనగుట్టము చూపించునంతలో తన తనయునిపలుకు
 అన్ని యానవా లన్నిసంగతులు అన్ని తాను దెలిసి
 చెన్నుమీర యా శూరిసింగు దేసింగుని నటు గదసి
 ఏరా చిన్నికుమారా నీవిట కేలవచ్చి తేరా
 పూరకె నిను మీత ల్లిటువిడిచి యొర్చియున్నదటరా
 నాకులదీపమ నాసుకుమారా నాదుతండ్రిరారా
 నీకై దేండ్లకు యిచ్చటికిరాగా నేకత ముండెనురా
 అనిన తండ్రితో దేసింగుఁడు తా నప్పు డిట్టులనెను
 ఘనముగ బారహజారి నెక్కియు గ్రక్కున మిము నేను
 చెఱవిడిపించి పిలుచుకపోవను మఱి వచ్చితి ననియు
 సరసంబుగ నిటుపల్కి తండ్రితో జనవతి గనుఁగొనియు

ఏలయపాచ్చా మఱచితీరేమో యింతలొ మీమాట
 కాలయాపనము చేసుటమేలా కనుమిక నామాట
 నాపరువును యాబారహజారి పరువు నెఱుంగలేక
 యొకటను మీ కింతయోచన యెందుకు యిందాక
 ఆరయ శునకము లెన్నేనియును హరికిని సమమవునా
 బారహజారు లెన్నేనియు నా బాలాసమమవునా
 బక్కగుట్టమును పెట్టుకనేమో నిక్కెదేల బహుశా
 చక్కనిఘోడా యైతే చూపుము యెక్కెద భూమిశా
 అందఱి మోసం బొందించిన యాచందం బిదిగాదు
 ముందుగ గుట్టము దెప్పించుము నా ముందర నికమీదు
 తెప్పించకనుండితిరే నిక నీ దేశాధీశులకుఁ
 అప్పణ యిచ్చిన యాజ్ఞ యెవరిదో యారయ దేవరకుఁ
 పరిపరివిధముల బాలుఁడు పలికిన పాచ్చా నవ్వుచును
 సరగున నెల్లఁ గూడుక నాహయశాల కరుగగాను
 చూడగ గుట్టము గర్జనచేసిన సాంపుశబ్దమునను
 తోడనె తాజుల గుండెలుపగిలెను పోడిమిచెడి యటను
 కోట యిడిసిపడినట్టు లుండెను వీటివారి కపుడు
 సాటిగ మేఘంబులగర్జనవలె సరగ దోచె నపుడు
 చెవులు ఘుమ్మఘుమ్మనగా రాజులు చయ్యిన మూర్ఛిరి
 దిగులుజెంది వారందఱుపుడమిని తేకువచెడి పక్షి
 శూరసింగుఁడు నశనితమ్ముఁడును సొలసి తలలువంచి
 బీరముచెడి బల్ బెడగున నప్పుడు బెదరియుండు జూచి
 తెంపున మహామతే ఖానుని జూచి దేసింగుం డనెను
 తెంపుచు గాడిపిచాడిగుట్టమును తెమ్ము వేగమునను
 తెప్పన గుట్లంబునకు బంగరు జీనివేసి తెమ్ము

తప్పక వస్త్రాల్చెక్కినకల్లెము త్వరగవేసి తెమ్ము
అని చెప్పిన యా మహామత్ ఖానుం డటులచేసి తేగా
తననుదిబొంగుచు దేసింగుండు తేజని తట్టి పట్టి వేగా

—ఊఊ దేసింగురాజు బారాహజారి నెక్కుట. ఊఊ—

కనకనమనుచును గర్జన చేయఁగ కదసి కల్లియమును
ఘనశౌర్యంబున బట్టి గుట్టమును కడువడి నెక్కఁగను
సింగమువలె తా నెగసె నంత దేసింగుం డంతటను
భంగము పొలుల నొందించెడి పులిభంగి నెక్కె నటను
బాలుఁడైన దేసింగుండు హయమును వడిగ నెక్కఁజూచి
జాలి జెందుచును తహతహపడుచును చాలచింత వగచి
శూరసింగుండు తమ్మునితోడను నుతునొద్దకు వచ్చి
బారహజారి నెక్కుట జూచి పరువడి నెడ మెచ్చి
మన్ననతోడ కుమారుని గనుఁగొని మనమున గుత్పించి
కన్నుల నీరును నించుచు నప్పుడు కటకటపడి చూచి

—ఊఊ { దేసింగు బారాహజారి నెక్కఁగా నతనితండ్రియు } ఊఊ—
పినతండ్రియు గుఱిందుట.

తనయా నీ వీగుట్టమునెక్కఁగ తగదిక నిటరారా
చనువుతో పాచ్చాచే సెలవుగొని చనుదమిపుడు రారా
అనిన తండ్రితో దేసింగుండు తా నప్పు డిట్లు అనియెన్
ఘనమగుగుట్టము నెక్కఁగ భయపడ. ఖైదులొ మిమ్మిపుడున్
పెట్టియుండ నే నెక్కియు గుట్టము ప్రీతితోడ మిమ్ము
దిట్టముగా విడిపింపఁగవచ్చితి తవిరి నేడు నమ్ము
ఊరకపోయిన నవ్వరె శూరులు పొనఁగ తండ్రులారా
నేరక గుట్టము నెక్కకవదలను నిజము తండ్రులారా

స్వారీచేసి వచ్చిననన్ను చక్కజూడరయ్యా
వారించకుడీ గుట్టముచే బడ వగవనేల నయ్యా
మించి మనంబున చింతిలవలవదు మీరు తండ్రులారా
మంచినవారీ చేయఁగవలెనే నెంచ తండ్రులారా
పుట్టినప్పుడే చావు నిజంబని పొసఁగ తండ్రులారా
దిట్టముగా మీ మనముల నమ్మఁడు తెలిసి తండ్రులారా
అని యిటువల్కి నలామునుజేసి యవుడు నిలిచినాఁడు
పనిబూనియు గోపించా యనుచును పరగ జూచినాఁడు
అంతలోన నాశూరసింగుఁడు నటు తనయుని జూచి
యింతచేసుటకు నేల పుట్టితివి యిపు డని మది పగచి
తొలుతను బుట్టినయప్పుడే చచ్చిన దుఃఖములేదయ్యా
యెలమితోడ మీతల్లి యిపుడు ని న్నెట్లు పడలెనయ్యా

—అంత నేసింగుఁడు గుట్టమునెక్కి దవుడాయించుట. —

కలఁతజెంది యేమయ్యెనో యనఁగా కదలిచె గుట్టమును
జలిదీ యనుచు దవుడాయించెను చయ్యిన బాగుగను
పటపటపటపటపటపట యనుచును పరువులెత్తె నపుడు
చిటచిటచిట యని యెడమకాలికి చిమటయిచ్చినాఁడు
పోయేపోయేనని రాజులందఱును పొక్కుచు జూడఁగను
వోయయ్యా నీ వెందుబోయెదని యొప్పుగ బిలువఁగను
వాయుమార్గమున నెగయగ నప్పుడు పడలక గుట్టమును
పాయక మేఘనుండలమందు పారెడుగుట్టమును
నారాయణ గోపించా యనుచును కోరినట్లెనపుడు
వారిజాక్ష హరివరదా యనుచును తెలుఁదీసిచెప్పుచు
గరుడునివలె నా గుట్టము పొడవుగ కడు నేగఁగఁగఁగఁగఁ

పురవడికలిగిన నాయువువలెనే వొప్పుగాను పుట్టెను
 కొండలనెల్లను మెండుగ దాటుచు గొనకొని యెగయుచును
 చెండువినచును గంతులువేయుచు చెలంగి ముడుంగుచును
 అడవులదిరుగుచు మ్రాకులద్రోయుచు కడువడి దాటుచును
 తడవుగ దిరుగుచు తలక్రిందుగ బల్ ధాటిగ బొందుచును
 గాడుపడి యట సింహములెల్లను గదలక దిగబడియెన్
 గూడుల నుండక పక్షులెల్లను గొబగొబ యని పరవ
 నురలెల్లను దేసింగుసరాక్రమ మొప్పుగ గాంచుచును
 నరగున బారాహజారిపటచెడి చతురత మెచ్చుచును
 అంతట గుఱ్ఱము నాలుగుదిక్కుల వింతగానుతిగి
 పంతంబున నాఁ డేనూరామక పరగ దిరిగితిరిగి
 ఇటువలె గుఱ్ఱం బైదుదినంబులు యెచ్చుగాని చెలంగి
 తటుకున బాలుసరాక్రమంబును తనమదిలో నాచింగి
 ఈబాలునిచే బలహీనము నా కిపుడు గలుగుచును
 న్యాభావికమును విడిచి మాయలో సంచరింతు ననుచు
 మేరుపర్వతము చెంతను వీనిని మెలంగి త్రోవకుచును
 సారెకు తలఁచియు వెతలబెట్టఁగా చయ్యన తాఁగనుచు
 తివిరి నిద్ర యాహారము లేకను దినంబులై పుచ్చెన్
 దివమును రాత్రియు నొక్కట దిరుగుట తేనెపీనుఁడయ్యెన్
 కన్నులు గిరిగిరదిరిగి శోషచే కడుభీతినిదూర్తెన్
 పన్నగశయనుని రంగనాథుని పరువడి దలఁచుచును

❧ { దేసింగు బారాహజారిని వంచుకొని పుచ్చి } ❧
 రంగనాథస్వామిని ధ్యానించును.

కల్లెము గట్టిగ బిగబట్టుకొని గడును తేజవై

మెల్లన మెడ తనచేతుల జుట్టియు మెదలకప్పుడుకొని
 రత్నీంపుము రంగేశా నను సందర్శింపుము లోకేశా
 సత్నీవాహనా పరమపవిత్రా పన్నగశయన సురేశా
 వారిజనాభ జనార్దనాచ్యుతా వాసుదేవ శౌరీ
 సారెకు భయమును జెంది నిన్ను నే నన్ను తింతు కోరి
 భజయించెద రత్నీంపుము నన్ను పరమమాసిమితా
 గజవరదా నను బ్రోవవె సావీరీ కామణ్యముచేతా
 జయజయ భక్తజనానన బ్రోవుము జయజయ శ్రీరంగా
 జయవిజయీభవ దిగ్విజయీభవ జయ గరుడతురంగా
 సుజనగణానన దుర్జనమర్దన సుందరతరనదనా
 విజయహృదయకమలాంతరవాసా వేదవేద్యనననా
 దశరథనందన దశముఖభంజన తాటకసంహరణా
 పశుపతినందన పన్నగశయనా పంకజమృదుచరణా
 శరణుజొచ్చినను యరమర జేతుర సరగున నిటురారా
 శరణుశరణు యోకరుణానాగర కరుణింపగరారా
 బిరాసరారా వరాలొసంగ శ్రీకరా యిటుల రారా
 పరాకేలరా పరాపరా శ్రీధరా యిటుల రారా
 సకలచరాచరసముదయములకును సమాదనగనుబరగి
 సకలేశుడవై సర్వాత్ముడ ఏకలంకుఁడవై చెలంగి
 లేదా దయ యికరాదా శ్రీదామోదర యిటు రారా
 వాదా బ్రోవగరాదా నీచే గాదా రఘువీరా
 ఏదయ నీదయ యేదయ రాదయ సాదరముగ రారా
 వోదాశరథే యోదయానిధే యోక్తపాళ రారా
 మోసబుచ్చి యీహయ మెచ్చటికో తీనుకపోదలంచి
 వాసిగనున్నది యిదుగో నిను నే వరుసగ మదిఁదలంచి

— ఇది రంగనాథస్వామి దేసింగునికి ప్రత్యక్షమై రక్షించుట. —

భజనచేయు చున్నానని వేడఁగ భక్తపరాధీనుఁడు
విజయముచేసి దేసింగునితో వెరవకుమని యపుడు
గజబిజిబారెడి గడుసుహయంబును కడువడి బోనీక
హజరత్పేగువ మిక జెల్లదు నీ యహమడంతుగాక
చిన్నిబాలుని చిక్కులబెట్టెడి చెడుగుఱ్ఱము యిపుడు
మన్నించియు నీయున్నతి నణచి తిన్నగ నడు మిపుడు
పన్నగశయనుం డని న న్నెఱుఁగుము పలువ యనుచు నపుడు
సన్నతమునినరుం డగురంగేశుఁడు చెన్నుమీఱ నపుడు
కన్నులు చెదరఁగ పెట్టుపెట్టినను ఘనమగు గుఱ్ఱంబు
మిన్నువిరిగి పైబడ్డటు నిలిచెను మేటిగుఱ్ఱ మపుడు
బాలుని బారాహజారి నీ విటు భంగపెట్టఁదగునా
చాలుచాలు నీజవము దెలిసె నిక చనఁగా నిట్లగునా
బాలుని నీవు ఢిల్లికి దీనుక పరువునబా మ్మికను
బాలకుండు నాభక్తుని వీని భయపఱుపక నికను
కొన్నిదినంబుల కీబాలునిచే గోర్కిదీర నీకు
సన్నతమా యుద్ధంబు నొదవును చయ్యన నట నీకు
మోక్ష మిచ్చెదను జల్లిగ పొమ్ము మురమొదనఁగ ననిన
నాక్షణంబునను ఢిల్లినమీపం బొమార్గము గనిన
బాలుని లేపి రంగనాయకుఁడు చటుదయతోడుతను
మేలువరంబు లొసంగియు ధైర్యము మెప్పుగ జెప్పఁగను
అప్పుడు దేసింగుఁడు రంగేశున కతివినయంబునను
తప్పగ సాగిలిమొక్కి మిక్కిలి ధైర్యంబున తాను

సరహరి శ్రీహరి మురారి శౌరీ నన్నిప్పుడు చేరి
మరలిచి తెచ్చితి మార్గము దప్పక మధుకైటభహాగీ
శరణుశరణు నిను నమ్మితి నయ్యా శరణు రంగనాథా
కరుణతో నీదాసుని ననుబ్రోవుము శరణు రంగనాథా
అని నుతియించిన దేసింగునితో నపుడు స్వామి యనియె
ఘనుడగు ఢిల్లీపాచ్చా నిష్ఠుడు కను వేగమె యనియె

— ఢిల్లీ దేసింగు రంగనాథుని యనుగ్రహంబున ఢిల్లీచేరుట. —

మనమలరగ బహుమతులు గైకొని మరి తండ్రులతోను
చనుము చెంజ కని రంగస్వామి చయ్యన బోయినను
అప్పుడు బారాహజారి పాదుషా హజార మటు చేరి
తప్పక గర్జన సేయఁగ నందఱు తడబడి యట దేరి
చిన్నికుట్ట నాగుట్టంబును గని కన్నులనీ రుంచి
అన్నరార నామున్ను వేగ నాకన్నరార మించి
శూరసింగుఁడు బిడ్డను ముద్దిడి చుంచుదువ్వగాను
హారతులెత్తి దృష్టితీయుడని యానందముతోను
ధీరుండగు బాలుని తా గనుఁగొని దృఢమతితో పాచ్చా
కోరికె లడుగుము నిన్ను మెచ్చితిని కూర్తు నీకు అచ్చా
మ్రేచ్చుండని నక మెచ్చక నుండకు మేలొన గ్తు చాలా
స్వచ్ఛంబౌ నీచరితము మేలు సమకూర్చెను బాలా
నీశౌర్యంబును నీబలమును నేనిప్పు డెఱింగితిని
కేశవభక్తుల కెప్పుడు భీతియు లేకము గలుగదని
పాచ్చా సలుకుచు నుండఁగ తనమది పరమాశ్చర్యమొంది
స్వచ్ఛంబౌ సత్కీర్తిని గాంచిన సజ్జన పెనుబొంది
ఁడుము నీ వని శూరసింగుఁడును మోహుగ దీవించి

దండ్రిమీరగా సంవను నెత్తుక తనతోడపై నుంచి
నేను చేసినపూజ లన్నియును నేడు నఫలమయ్యెన్
కానరానియాపనలు వచ్చియు కడగ దొలగిపోయెన్
అనగా నచ్చటిగాజు లెల్లను అతిమునమును జెంగన్
ఘనుడగుపాచ్చా నాకుమారుపై కడుసంతస మందెన్
మేలని బాలుని సింహాసనమున మెలకువతో నుంచెన్
చాలగ నాలింగమును జేసి చయ్యన లాలించెన్

—ఇది ఢిల్లీపాచ్చా దేసింగురాజునకు బహుమతులు చేయుట. —

రాజలింగబాబును నట చూచి రయమున నిట్లనెను
రాజసింహుడౌ దేసింగునకు వాజులు లక్షయును
మూడుకణజముల రొక్కము నిటకు ముందుగ దెప్పించు
యేడులక్షల మనవుటేనుఁగుల నిప్పుడు రప్పించు
నకల సేనలను దాసీజనముల చయ్యన నిప్పించు
ప్రకటితముగ భూషణవస్త్రంబుల పరఁగ చందు నుంచు
అని యీతెఱఁగున నాజ్ఞాపించఁగ నపుడు వేగమునను
చనియును రాజలింగబాబు తా నరగున కొల్వైనను
దేసింగునికి పాచ్చాచెప్పినతెఱఁగున రొక్కమును
వాసిమీర గుఱ్ఱంబులు గజములు వరభూషణములును
దాసుల దాసీజనముల భటులను తగు రిఫికోలులును
వాసవలోకపుగుఱ్ఱంబును మరి పరవస్త్రంబులును
అప్పుడు తెచ్చిప్పించినపాచ్చా యతనిజూచి మెచ్చి
తప్పక చెంజి యినాము యేలుమని యప్పుడే సెలవిచ్చి
నవరత్నంబుల కంఠహారములు నతనిమెడను నైచి
ప్రవిమలరత్నకీరీటము నప్పుడు బాగుగ నిప్పించి

బహుమతులున్నతి నటువలెచేసి పట్టుకాలువలును
 సహజంబగుప్రేమంబున నిచ్చియు చాలామెచ్చియును
 తనగుట్టంబగు నీలవేణిని తటమన దెప్పించి
 ఘనుడగు మహామత్థానున కప్పుడు కడునడి నీప్పించి
 కొన్నియినాములు మహామత్థానుని కోర్కెదీర నిచ్చి
 మన్ననజేసియు నిద్దఱజూచి మరి మదిలో మెచ్చి
 చయ్యన రాజలింగబాబును నెయ్యమొకవ జూచెన్
 ఒయ్యన నపు డాతనితో నాతడు వోహో వినునునియెన్
 రమ్మ వీరితోగూడిపోయిరా రాజలింగబాబు
 రమ్మ చెంజికి సేనల బంపుము రాజలింగబాబు
 రాజులందఱును చాలాదినములు రాయిడిబడి చెడిరి
 తేజిసెంబున గావున వీరిని తెప్పనవిడు జూరి
 అని తమతమయేలేడి పరగణా లైదువత్సరములు
 ఇనాము లిదిగా ననుభవించుచు నిమ్ము పుత్తగువులు
 వెరవుమీరఁగా నిటువలెజెప్పుఁగ నరగున నాతడును
 పరువడి నట్లనె చేసెను పాచ్చా వహ్వోయనఁగాను

దేసింగురాజు తండ్రుమఱియకొని బారాహజారతోడ చెంజికివచ్చుట.

మరి దేసింగుడు తండ్రులతోడను మహామత్థానునితో
 త్వరలో దనుతమగుట్టము లెక్కియు తరలిరి సేనలతో
 పదిదినములలో చెంజికిజేరిరి బహువేడుకగాను
 మదినంతనమున నూరివారలు మరిమరి పొగడఁగను
 వచ్చినబాలుని జూచుచు నుండిరి పరుసగ నందఱును
 ముచ్చటతో దేసింగునితల్లి ముదముమీర గనెను
 ఎత్తిపీతితో ముద్దులాడుచును యేమిర నాతనయా

చిత్తమెప్పుడును నీపై నుండెను చిన్నినాదుతనయూ
 ఇన్నిదినంబులు నెచ్చటనుండితి వేమిర నుకుమార
 చన్నులపాలు చేపె నిప్పుడు చయ్యన నుకుమార
 అనుచును నుతునకు హారతులెత్తెను అప్పుడు రాంబాయి
 చనువునదృష్టియు దీసెనప్పుడు సరగున రాంబాయి
 ఆ దేసింగుడు నందఱగూడుక యంతఃపురమునను
 ఆకరమొప్పుగ తల్లిచెంతను మోదముతోడుతను
 యువరాజుగ నాదేసింగుని వా కొప్పుగ రావించి
 ప్రవిమలకీర్తి యొనంగ వెలయుమని పట్టము గట్టించి
 ఏకాదశులు లేకను వాచుండగ నేడోవర్షమున
 ఆకుమారుని తల్లిగతించిన నంతట దుఃఖమున
 పొగలుచు పరలోకక్రియలెల్లను బుధులు మెచ్చగాను
 తగనొనరించెను దేసింగుడును ధర్మరీతిగాను
 బాలుని కష్టమవత్సరంబున పరమవ్రసంబునకు
 కాలవశంబున శూరసింగుడు కడగి పోవ నటకు
 చుట్టములెల్లను వచ్చి వగవ నా శూరసింగునకును
 అట్టయొనర్చెను పరలోకక్రియ లండఱుమెచ్చగను

—ॐॐ దేసింగురాజు రాజై రాజ్యపరిపాలనంబు సేయుట. ॐॐ—

సరగున దేసింగున కప్పుడు పురజనులును మెచ్చగను
 ధరణిసింగుడు పట్టముగట్టెను శ్రద్ధయు ప్రియమునను
 చనువున జనముల పరిపాలించెను చయ్యన నాతడును
 ఘనమతో దేసింగుని భూషింపగ గడగిరి యెల్లరును
 ఇటుల కొన్నిసంవత్సరంబులును యేగగ నంతటను
 తటుకున ధరణిసింగుడు మంత్రుల తా బిలుపించియును

ప్రభువా దేసింగునకును పెండ్లి పరంగజేయవలెను

— యిది దేసింగురాజునకు ధరణిసింగు వివాహంబు చేయించుట. —

సభగలవారలు నందఱుగూడి చయ్యన నిప్పుడును
 ఆలోచనలను నేయఁగవలయును అతఁగూఁగంబుగను
 బాలుం డయ్యును బుద్ధినుంతుఁడు పరంగ జూడఁగాను
 మనదేసింగుకు పెండ్లిచేయవలె మంత్రులార మీరు
 నునపట్టణమును శృంగారింపుఁడు మంత్రులార మీరు
 ఇప్పు డటంచును ధరణిసింగుఁడు హితవుమీరఁగాను
 తప్పక పల్కఁగ నట్లొనర్చిరి యుప్పుమీరఁగాను
 సరగ నప్పుడే చారులవలనను ధరణిసింగురాజు
 అరయఁగ నా దేసింగునిమాచును ధరణిసింగురాజు
 విహితముగా నప్పుడు రప్పించియు వేడ్కమీరఁగాను
 మహినొప్పుగ మనదేసింగునకు మదిముద మొదవఁగను
 పెండ్లి నేయగావలె నని మేము పెద్దల గూడుకొని
 పెండ్లికూతురు యెవరని మనముల పెరతలఁపులు మాని
 మీపుత్రికను తెచ్చి వివాహము యేవుమీర జేయఁ
 యిప్పట్లను నిశ్చయము చేసితిమి యింకనడవుజేయఁ
 మీరుచెప్పిన మేరకు జేయఁగ మేము సిగ్గుముగను
 చేరియు నున్నారము యిప్పుడు మీకోరికేమి యనను
 వినియు నాతఁడును నందున కొడఁబడి వేడ్కతోడ నపుడు
 తనపురంబునకు నరిగియు వృత్తాంతంబు లెల్ల నపుడు
 నెల్లవారికిని తెలియఁగ జెప్పి యుల్లమలరగాను
 నెల్లలితంబుగ పుత్రిని దోడ్కొని చెంజి చేరఁగాను
 అకలంకం బగుప్రీతిని నెదురుగ నకలబాంధవులును

సకలజనంబులు సంతసించఁగా నవరించంతటను
 నడునగ ధరణీసింగుఁడు వచ్చి విడుదులు జూపించి
 కడుమేలును నగు నుముహూర్తంబున కల్యాణముజేసి
 బంధుమిత్రులను బ్రాప్త్యాజనముల బాగుగ మన్నించి
 పైంధవమ్మలు గజములు రథములు సరగ వారి కిప్పించి
 మరియునగల్గిన సటభటాదులును సరిమురి ప్రియమంద
 సరగ నొనర్చియు ధరణీసింగుఁడు చాల వేడ్క నొంద
 దేసింగునిమానుయు తా నంతట దివ్యరథంబులును
 వాసిమీర గుఱ్ఱంబులు గజములు వసునధేనువులును
 కూతున కరణం బిచ్చియు తనదగు గృహమునుజేరుటకు
 ఖ్యాతిగ నేగెను బంధులవీడ్కొని కడువడి పురమునకు
 అంత సంతసంబున దేసింగుఁడు ఆర్యుల గొలుచుచును
 పంతముమీరగ పరిపాలించెను బంధుల మిత్రులను
 ఈరీతిని సుఖ మొందుచు చెంజిలొ సారెకు నందఱును
 భూరిసంతసం బొందుచుండి రని నారదుఁ డనఁగాను
 విని సురనాథుం డతిమోదంబున వేడ్క లుష్పతిలఁగా
 ఘనుఁడగునారదు జూచి పల్కెను కడుప్రీతితో వేగా
 ఆవలికథ యేమాయెను దెల్పుము అన బోనమునామి
 సావధానముగ జెప్పెద వినుమా సకలము జేజెసామి

— { ఢిల్లీపాచ్చా తనకొమార్తెను సాదుల్ఖానుని కిచ్చి పెండ్లిసేయించుట. } —

సంతోషంబున ఢిల్లీపాచ్చా స్వంతకూతురికిని
 అంతట పెండిలి చేయఁగవలయు నని దలఁచెను మదిని
 తనప్రధానియకా రాజలింగని తప్ప కవుడు జూచి

ఘనముగ పెండ్లి నేయఁగ మనమున కడు నిశ్చయ ముంచి
 ఉన్నవాఁడను పట్టణమెల్లను వొప్పుగ వేడ్కఁగను
 యెన్నోవిధముల శృంగారింపఁగ యిపుడు బంపు మనెను
 కనకమయంబులు మణిమయములు నై కడుకోభిల్లఁగను
 దినకరు తేజము మీరుకాంతిని తేజరిల్లఁగాను
 వాద్యఘోషములు మ్రోయుచుండఁగను వరుసపీఠులందు
 చోద్యముగా నగ రెల్లను మరిమరి సొగసుజేసి యందు
 సాదుల్ఖానాహేబు నప్పుడు చయ్యన బిలిపించి
 మోదముతో తనపుత్రిని వానికి ముదమున పెండ్లియొనర్చి
 అల్లునికిని కూతురికిని యచ్చుడు అధికధనము లిచ్చి
 కొల్లలుగా నేనుంగులు హయములు కోర్కెదీర నిచ్చి
 కోరినవస్త్రంబులు భూషణములు కొంతనై న్యములును
 వారికి దాసీదాసజనంబులు వరరత్నంబులును
 వ్రాసియిచ్చెను ఘర్తానా యొకరాజ్య మేలు మనుచు
 వానిగ కూతురి కల్లునకిచ్చియు వరుసవేడ్కజూచు
 నూటయెనిమిది పాళాల్తుకుడీ నేటుగజేయించి
 వాటంబుగ తనకూతురి కరణము దీటుగ నిప్పించి
 సాదుల్ఖానుం డగు తనయల్లుని చక్కగాను జూచి
 మోదముతో నార్కాడునేలు మన ముదముతోడ వచ్చి
 సాదుల్ఖానాహేబుయెంతో సంభ్రమంబుతోను
 అదరముగ తనవారితొ గూడి యార్కా డ్దేరగను

—సాదుల్ఖానుండు ఆర్కాడుయిలాకాకు ప్రభువుగుట. —

ఏడులక్షల పతాణీలను యేరుపఱచె నపుడు
 వాడిమిగల తేగాబరిశీలను వారికిచ్చెనపుడు

భావస్యమీరులను రప్పించియు పట్టము కట్టించి .
 ధావశ్యం బైనట్టి కేతనము తప్పక నెత్తించి
 బాజ్లేయలేరహిమాన్ తురుపులు భర్తీచేయించి
 ముల్లాశాస్త్రము చిహ్నతి వారికి మూలము దెల్పించి
 నమ్మకహారాంనైకర్నా యని నమ్మికపుట్టించి
 ఉన్నరుఖాన్ అనియెడి వానిని వుజీరుగా నుంచి
 బారకాను బంగళా లయనులు బాగుగ గట్టించి
 చారుఫనా పరిచేడిగోడలు చాలుగ బెట్టించి
 ఢిల్లీనుక్కా దర్వాజాలు తీవిగ నేర్పఱచి
 ముల్లాఫీరు హిమాముదిద్దు మూలల గావించి
 తక్కుమహాలు బల్ శాడీనుహాడీ దర్బారుగ నుంచి
 యుక్తముగాను దివానుఖానా లూర్జితంబుజేసి
 పీఠిపీఠులను మసీదులెల్లా వెల్లుచుండఁగాను
 బాదరువుం రావూఖాజిల్ నమాజు జేయఁగాను
 యగఘటల్లాఖుదా యటంచు నచట వేడఁగాను
 నిగనిగమని కందీలు గుళోబులు ధగధగవెలుఁగఁగాను
 ధాటిగనవలాక్తోట బెట్టె బాహాటముగాగాను
 నేటుగ తాను కోట జేరి బల్వాటము మీరఁగను
 రోజీనాలు కై జీతములు రూఢిగ నిచ్చుచును
 ఆజూబాజూ పల్లెలయందు అముల్లార్లనుంచుచును
 సుబాయారికా జేలుచునుండే నబాబుసాదుల్లా
 సభామధ్యమున తాగున్నుండి జాగ్రతతో నెల్లా
 కిల్లేదాదుల జాగ్రత జూచి కిలకిల యని నగుచు
 బట్టెయినాము లవు డిప్పించి బైటోజీ యనుచు
 తాజ తవాజము లివ్వఁగాను తానే ప్రభువుగను

నాజర్ మొదలగు నుద్యోగస్తులు సయముగ గొల్వంగను

—ఇది సాదుల్ఖానుడు పుగణాలెక్కలు తనికీజేయుట. ఇది—

నొకర్లనుజూచుప్పుడు బల్కెను నబాబుదొరగారు
 లీకావటుయా మునద్దీలను లెక్కలడిగినారు
 సీమామూలపు జమీందారుల చెల్లుబాకిలేమి
 జాములోపల తయారుచేసుక జాగ్రత్తగా రన్చు
 తుదమొదలుగ లెక్కలు తా నెఱుంగును తోండ్రమల్లోజీ
 ముసమున బిల్వంగం బంపు డనంగను ముందుగానుఖాజీ
 చోప్పారులను గనుగొని యప్పుడు జోరుగ నాతనిని
 మాస్టలలేదు తోండ్రమల్లోజీ మలగకు వేగమని
 తోడుకరం డని సాదుల్ఖానుడు తుర్యముగా నపుడు
 పోడిమితోడుత బల్కగ వారలు పోయి పిల్వ నపుడు
 తమకంబున జోడంగీల్ దొడ్డిగియు తలపాగా బెట్టి
 నమూదుయైనా జల్లరుపట్కా నడికట్టుగ గట్టి
 కొలువై యున్న నబాబుకడకును గొబ్బున వచ్చియును
 సలాముచేసి భయభక్తులతో చంగట నిల్వంగను
 తొందర వలదిక బైటోబైటో తోండ్రమల్లోజీ
 ముందుగాను పాళెంబులబాకీ మొత్తము లేర్పఱచి
 అరనిమిషములో బాకీలెక్కలు యెఱుంగజెప్పు తఱచి
 దొరతోనప్పుడు నునవిజేసి నా తోండ్రమల్లోజీ

—ఇది { తోండ్రమల్లోజీ నబాబు కిస్తీవసూలులెక్కలు వివరముగా చెలుపుట. } —ఇది—

తప్పక లెక్కలు శోధించితిమి తప్పీల్వారిగను
 ఇపుడు నెంబరు చొప్పున మీకు యిక వివరించెదను

చేతిపట్టు దావుత్తాబాకీ చెల్లియున్న దివుడు
 పాతపాళెపు జహగీర్దారుడు బాకీ లేదివుడు
 కల్లకురంజిఖానా హేబు కానుబాకీలేదు
 కల్లికోట మహమల్ ఖానాబాకీ చెల్లుబెట్టినాడు
 అరియలూరి పాళ్ళేగార్బాకీ యరకానును లేదు
 తిరుణామలయేల్ సుభంగిదొరయును తెలియ బాకీలేదు
 దిండికల్లు కొలుమొక్తాబాకీ తెచ్చి చేర్చినాడు
 బండికోటయేల్ జాగీర్ దారుడు బాకీతీర్చినాడు
 చెంగల్పట్టుజమీన్ దార్ బాకీ చెల్లిపోయే నేడు
 మంగళపేట సుబేదారుడు బాకీ యిచ్చినాడు
 వెంకటగిరి బంగారునాయుడు యింకబాకీలేదు
 శంకలేక మళయాళపురూకలు సరిగనచ్చేనేడు
 కలవకోటయేల్ సుబేదారుడు కానుబాకీలేదు
 చెలువుతో కాళహస్తిపైకము చెల్లించిరి నేడు
 తిమిరికోటయేల్ పేకుమహమ్మదు తీర్చి వేసినాడు
 అమరిన కాల్వేట్రజువారును అరయబాకీ లేదు
 ఆరణి వేంకట్రాయలవారును అరయబాకీలేదు
 నారంగంటిపాళెంబున బాకీ యారయంగలేదు
 మొగరల్పాళెపు కిస్తీనూకలు ముందే చెల్లినది
 మొగలిపాళెదా రైకము మనకు తగరారన నేది
 నిలిచినపాళాల్ పైకము బాకీల్ నేటివరకు లేదు
 చెలువుగ కిస్తీకట్టలేదు దేసింగురాజువారు
 చేయుచు పండ్లం డేడులనుండియు చెల్లించడుపైకమును
 ఈయెడ వానిని మట్టుబెట్టుట హితమని యనగాను
 కన్నుల నిప్పులు రాల్చుచు మిక్కిలి యున్నతుండై యంత

పన్నగ సాదుల్లానుఁ డుగ్గుఁడై పలికె వాని కంత
 శాబాస్ వహ్వో బాగజెప్పి తీసారిపల్కవోయి
 యీబాకీ ట్టణమైనా నే సట యికను నిల్పనోయి
 అనుచు మీసము ద్రిటుచు హుక్కా నప్పుడు బట్టుచును
 కనుబామ లవరగ భుజములు గదలగ ఘనముగ బల్కుచును
 గుప్పుగుప్పుగు ప్పని తనకన్నుల నిప్పులు రాలఁగను
 అప్పుడు పండ్లను పెటపెటపెటపెట యనుచును గీటుచును
 సాదుల్లానుఁడు తోండ్రమల్లోజిని పై న్యసమేతముగా చెంజికోట కంపుట.

మనకును పైకము కట్టకయుండే మదగర్వం బేమీ
 తనకును చెంజికోటయినాము దక్కున యికను నుమీ
 అనుచు నుంత్రియా తోండ్రమల్లుని కనుఁగొని తా నపుడు
 దినములు మూఁడును గడువిచ్చితిమి తీవ్రముగా నిపుడు
 చెంజికోటకును పోయి పైకమును శీఘ్రంబుగ దెమ్మి
 పంజరైన దేసింగుని నీవిటు పట్టి కట్టి తెమ్మి
 అని కోపముతో నబాబుసాదుల్ ఖానుఁడు పల్కఁగను
 వినియును తోండ్రమల్లోజిప్పుడు వినయముతోడుతను
 పూని సలామటు చేసి నబాబును పొడగని యిట్లనెను
 పూనికతోడుత చెంజికోటకును పోయివత్తు ననెను
 మూఁడువేలగుఱ్ఱంబులరౌతులు నేడుపటాశములను
 వాడిమిగల తేగాబరిశీలును జోడౌ భేరులను
 ఏనుఁగులుకా విల్బండ్లు నొంటెలును హెచ్చు వాద్యములును
 నేనాధిపులు ఖజానాదారులు నానావిధములను
 సకలమైన సంభారంబులును చాల రొక్కములును
 వొకటియు తక్కువలేకుండఁగ నా కొప్పుగ నిచ్చినను

శీఘ్రముగాను చెంజలొ మనకు జేరువైక మంత
 జాగ్రతగా గొనివచ్చెద జూడుండు చాలఁగ నొకవింత
 పట్టి కట్టెదను దేసింగుని బల్పారా లుంచెదను
 గట్టిన నిర్బంధంబుతోడను ఖయిదీ చేసెదను
 మించినయధికారము వానై నడిపించెద నచ్చటను
 మించియున్న నొకవేళలొ వా నట ద్రుంచెద తెగతోను
 ఇటులపల్కిన తోండ్రమల్లుని యింపుతోడ జూచి
 చటులపరాక్రము లయిన బలంబుల సరగ నివ్వ లేచి
 తోడుగూడుకొని సలాముజేసి తోండ్రమల్లోజీ
 వేడుకతోడను నుత్తరు వివ్వఁగ విడిదికి సతఁ డొచ్చి
 నిలువంగీ ల్పొడిగియు తలపాగా నేర్పుగాను జుట్టి
 జలతరువేటుధట్టి నడుముకు చక్కగాను గట్టి
 తళతళమనుబేష్కబ్రాసంతట ధట్టిలోనజెక్కి
 నిలువుటద్దమును జూచి మీసముల్ నెరయదీటి నిక్కి
 చేతుల బత్తీనాయుధంబులను శీఘ్రముగా బట్టి
 ఖ్యాతిగ నేనుఁగు నెక్కియు సేనను గదలగ నిలబెట్టి
 పెంపుగ ధణధణధణధణ యనఁగను భేరీ వేయించి
 గుంపుగ పటపటపటపట యనఁగను గుఱ్ఱాల్ నడిపించి
 కత్తులు ధగధగధగధగ మనుచును కాంతులు శోభిల్లు
 తత్తరమందుచు నెల్లజనంబులు తరుగుచు భీతిల్లు
 ఇలాతలం బిట్టట్టుగదలగా యేపుమీర వేగా
 కలకలకలకలకలకల మనుచును కల్బలములు రాగా
 వేండ్రంబుగ బలముల నడిపించెను తోండ్రమల్లోజీ
 తీండ్రించుచును గదలెనప్పు డా తోండ్రమల్లోజీ
 లని నారదమునివరు డవ్వుడు తా నానతియ్యగాను

విని దేవేంద్రుఁ డతనితోడుతను వెరగున నిట్లనెను
 మునినాథా విన వింతగనున్నది ముచ్చట జూడఁగను
 పనియేమీ యీనబాబు చెంజిపైక మడుగుటకును
 కోరి ఢిల్లీలో దేసింగురాజు గుట్టముపై నెక్కి
 సారెకు స్వారీ చేసినప్పుడు చయ్యన మదిసొక్కి
 తెగువతో పాచ్చా చెంజియినాము దేసింగుని కిచ్చి
 తగబంపఁగ నా దేసింగుఁడు తా మగుడ చెంజి కొచ్చి
 యేలుచునుండఁగ యీనబాబుకు యిపుడు బాధ్యమేమి
 మేలని చెంజిపైకము నడుగగ మేరమీరనేమి
 కారణమున్నది కడువడి దెల్పుము నారదమునివర్యా
 కోరెద వినఁగా వారిచరిత్రము గొనఁగొని ధీనర్యా
 ఇప్పుడన్న నాయుండ్రుని జూచి యప్పు డిట్లు లనియెన్
 తప్పుక నారదుఁ డావిధ మెల్లను తడయక వినుమనియెన్
 సురనాయక యా డిల్లిపాదుషా సొంపుమీరఁ గాను
 గరిమెతో చెంజీ దేసింగునికి వరున యినాముగను
 ఇచ్చి మరచియు నల్లునికిని నూతెనిమిదిపాళెములు
 మచ్చికతో ఫర్తానావ్రాసి మరియు నిచ్చె మేలు
 ధర్మమునెంచక తటుకున నప్పుడు తననుది మూఢతను
 ఫర్తానాలో జేర్చెను చెంజియు సదవడి జూడఁగను
 గరిమెతో సాదుల్ ఖానుఁడు పైకము కట్టలే దటంచు
 అరయగ దేసింగుని నడుగుట కాదరు విదియే యనుచు
 నారదుఁ డిట్లని చెప్పిన యా పాకారి మదిని యోచించి
 సారెకు నల్లుని కెటువలె నిచ్చెను చయ్యన పాచ్చామెచ్చి
 మరిచెప్పదవిను సురనాయక యా తురకదొరతనమున
 ఇరుకున దగులుట తెలియఁగలేరు యెట్టిదొరలునైన

అనిచెప్పిన మునివరుమాటలు విని యంత నింద్రుఁ డనియెక్
చనెనుగదా యా తోండ్రమల్లుఁడా పని యేమిగ నయ్యెక్
రూఢముగా దెల్పుము నీ వనఁగా ద్రుహిణపుత్రుఁ డనియెక్
గాఢము భేరీశబ్దము తిమిరికి కడువడి వినఁబడియెక్

తిమిరికోట శేఖమహమ్మదు తోండ్రమల్లునిజూచుట.

తిమిరికోటయేల్ శేఖమహమ్మదు దిగులుజెంది లేచి
క్రమముదప్పి పరు లెవ్వరొ మనపై గదసిననుచు జూచి
మూడువేలగుఱ్ఱంబుల నప్పుడు మోహరంబుజేసి
తోడనె మున్నూర్ పఠాణిరాతుల తోడుగానుజేసి
కత్తికట్టు కాల్యలముల నెల్లను క్రమముగాను నుంచి
బత్తినాయుధములు తా నప్పుడు భర్తిగ ధరియించి
తానొక బారాహజారి నెక్కుక దండును గడలించి
పూనికతో జని తోండ్రమల్లుని పొందుగాను జూచి
ముందు సలాముచేసియు నిలిచి యందు సేమ మడిగి
తొందర సేయగవలన నటంచును తోండ్రమల్లు నడిగి
మొన్నటివఱకును బాకీరూకల ముడుపంపితి నిన్న
నిన్నటిలెక్కలు యివె నన్నిప్పుడు మన్నించగదన్న
ఇదియునుగాకను నాపై తప్పులు యేమియున్న వన్న
కదలి యిప్పుడు నాకోటపైకిరా కారణ మేమన్న
అని యీవిధమున నడుగుచు భయమున నడుగులు తడబడను
కొనియాడుచు మరి వేఁడెడి తిమిరి కోటమహమ్మదును
గజిబిజిమాన్చి తోండ్రమల్లుఁడు గ్రక్కన నిట్టనెను
నిజముగ శేఖమహమ్మదు వచ్చుట నీపై గా యెను
చెప్పెద వినుము చెంజియేలు దేసింగురాజు మనకు

తప్పక పండ్రెండేండ్లపై కము నిప్పుడు కట్టుటకు
మెండొడ్డియ నున్నా డిపు డాతని మేర దెలియనేడు
దండుతీసుకొని పోయెద నిక నా తమ్మామైనచూడు
అనవిని శేఖుమహమ్మదుఁ డంతట సతిభయ మొందుచును
ఘనుఁ డగు నా దేసింగుప్రతాపము వినుమిక జెప్పెదను
బలమున నెక్కువగలవాఁడయ్యా బాలుఁడు దేసింగు
ఎలమిని యెదిరించిన నిమిషంబున నణఁచు హనిపొంగు
కత్తిచేతబట్టిన జగమెల్లను గడగడ మని వడఁకు
మిత్తిరీతి వైరుల దా బట్టి మెలఁగనీక చెణకు
కండ్ల నురిమి చూచినమాత్రంబున గరుగు గర్భమున్న
పండ్లు పటపటని కొరుకునంతలో పరువెత్తుదువన్న
దుడుకడు రాజితసింహం బనఁదగు తోండ్రమల్లిన్న
కడిమిని దేసింగుని యెదిరించుట కార్యము గాదన్న
అనవిని తోండ్రమల్లో జప్పుడు యేల యింతమాట
అనవచ్చునె నాముందర శేఖుమహమ్మదు నీ విచట
వినెదవుగా నే చెంజికిపోగా వీనులపండువుగా
కనెదవు నీ వీ మార్గంబుననే కదలిరాగ బాగా
వట్టిప్రతాపము లేటికి పోయి వచ్చెద మిదె వేగా

❧ { తోండ్రమల్లోజి తిమిరికోటనుండి ఆరణికిపోయి } ❧
చణభేరివేయించుట.

అట్టై దండు నడిపించెద నంచును ఆరణిమార్గముగా
పోయి యారణిపొంతకు జేరి పొనఁగ భేరివ్రేయ
మాయురై యీధ్వనియేమియటంచును మనమున దిగులొలయ
రయమున వేంకట్రావును శ్రీధర రావును నచ్చటను

నయమున శ్రీనివాసరావుతో నట చదు గుండియును
 పిడుగురీతి నున్నది యీనాదము పెల్లుఘోరముగను
 గడగడవడఁకెడు కాళ్లుచేతులును కడుభయ మొందెడును
 కారణమేమో తెలిసియు వేగమే కట్టాయత్తముగా
 బారహజారుల గొనితెం డిప్పుడే పటురయమున బాగా
 అని యిట్లారణి వేంకట్రాయులు తనపరివారముకు
 చనునటు లాజ్ఞ యొనర్చియు తాను సరగున కోటనుహల్కు
 శ్రీధరరావు మొదలగువారితో శీఘ్రంబుగ నెక్కి
 యీధర బగులగ భేరివ్రేయుచు యేవుమీర నిక్కి
 చూచుచు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగా సొంపుతోడ నవుడు
 యేచినచ్చు సేనలధైర్యంబున జూచి వార లవుడు
 పఠాయరా జిదె నచ్చెను కోట పైకి చూడుఁ డనుచు
 పరాకులేకను బారహజారుల బిరాన తెం డనుచు
 అప్పు డందఱును తమతమగుట్టుము లలవున నెక్కియును
 తెప్పన బలములు తాము గూడుకొని తేకువ నడువగను
 పదివేల్ రాతుల గూర్చుక బందోబ స్తిగాను తాను

—ఇంత అరణివేంకట్రావు తోండ్రమల్లోజీని పొడగాంచుట. ఇంత—

కదసియు వేంకట్రాయులు తనచే కత్తిమెరియగాను
 ఎదురుగబోయి తోండ్రమల్లుని యేమరకను జూచి
 యిదియేమీ యిటు రా కారణ మని యిపు డనుచును జూచి
 తుదమొద లేమో మీవచ్చుటకును తోండ్రమల్లోజీ
 నదయత జెప్పుము సంగతు లెల్లను చయ్యన మల్లోజీ
 అనుచును వేంకట్రావునమస్కారంబు చేయఁగాను
 వినయముమీరఁగ తోండ్రమల్లుఁడును వేగమే యంతటను

బదులు నమస్కారము తాఁ జేసియు కుదిరికెతోడుతను
చెదరక నిల్వగ వేంకట్రాయులు ముదమున నిట్లనెను
నిన్నటివఱకును లెక్కలు తీర్చియు నేను బంపినాను
ఎన్న నేటిపైకంబు ముల్లెయును నేడేసంపెదను
ఇటుల నుండఁగా భేరీవ్రేయఁగ నేమికారణంబు
తటుకున దెల్పుము తోండ్రమల్లన దాచకను నిజంబు
తోరంబుగ నాతని కీ ట్లనియెను తోండ్రమల్లోజీ
వేరే మేము వచ్చినవిధము వేంకటరావోజీ
చెప్పెద విను నే నవి న్నరంబుగా చెంజికోటలోను
వొప్పుగ పండ్రెండేండ్లపైకము వున్నది యచ్చటను
కట్టలేదు దేసింగుఁడు మనకు కాస్తైనను యిప్పుడు
మట్టుమీరి యున్నట్టివాని దగు మదగర్వము నేడు
చూచి పైకమును దెచ్చుటకై నే సొంపుగ పోయెదను
నీచుండైన దేసింగుని బట్టియు నిటకు దెత్తు నేను
ఆమాటలు విని వేంకట్రాయులు నాతనిచర్యలును

తోండ్రమల్లోజీకి ఆరణివేంకట్రావు దేసింగురాజు ప్రభావమును దెలుపుట.

సామాన్యం బని యెంచఁగదగ దింక చయ్యన చెప్పెనను
తల్లిదండ్రు లేడనిమిదియేండ్లకె చెల్లి పోయినారు
పిల్లవాని పిసతండ్రియు సాకి పెండ్లిచేసినారు
ఇరువదిరెండు యేండ్లవాడయీ యిప్పుడు దేసింగు
సరియగుదురె నుందరమున భువిలో చక్కదనాల్రంగు
గరిమెతో వానిపరాక్రమముల నీ కెఱుంగజెప్పెదేను
ఇరవుగ దేసింగునకును సరిశూన్యవరు లేరు యింకను
పదివేలతులములయెత్తు కత్తిచేఁ బదిలంబుగ దాల్చు

పదపడి యెనిమిది వేలతులంబుల బాలా ధరియించు
 మూడుమణుంగుల ఘేష్కబ్బా తన మొలధట్టిని జెక్కు
 గాథం బగు వుక్కుజరా దొడుగుక కూడిగాను నిక్కు
 ధరగల వస్త్రాదులలోపలను తనకుమేటివాడు
 అరుదుగ దేశాధీశుల కెల్లను అరయ పోటుగాడు
 ధిక్కరించి చూచినమాత్రంబున నుక్కుగుండ్లు పగులు
 చక్కగ నిలిచిన శూరులగుండెలు వ్రక్కలుగా నొగులు
 దేవలోకమం దుండి వచ్చిన తే జతనికి గలదు
 ఆవిధమంతయు చెల్లెన నెచ్చట నేవిన కనలేదు
 గోగువక్కిరీ ఢిల్లినబాబుకు గుట్టము కొనితెచ్చెన్
 బాగుగ నాగుట్టం బిగిలించిన తూగి నేనవిచ్చెన్
 వాచ్చా వప్పుడు మూర్ఖ తెప్పిరిలి పక్కిరినిజూచి
 అచ్చాబహదర్ ఘోడాతుంకో అనఁగ వాడు తేచి
 సలామహరాజ్ పాచ్చా యిదిగో సలామయ్య నీకు
 హలేమా తు ర్పిచ్చెద బహుమతి యానతీయు మాకు
 రహిమీరఁగ బహుమతి పక్కిరికి రాజలింగబాబు
 సహజంబుగ నప్పించి వేడ్కతో నరగున పనిచెనబాబు
 వాసిమీరిన గుట్టము నెక్క ను రాజలింగబాబు
 దేశాధీశుల బిల్వబంపుము రాజలింగబాబు
 అని యిటు పాచ్చా వానతియ్యగా రాజలింగబాబు
 పనిచెను హర్కారుల దేశములకు రాజలింగబాబు
 అప్పుడు వచ్చిరి పాలెగారు లా హయమును జూడఁగను
 వొప్పుమీరగా వచ్చియు వా రా మెప్పులగుట్టమును
 తప్పక చూచియు దానిగర్జనకు తగ భయంబు జెంది
 చొప్పుడ దీగుట్టము మా కెక్కను యిప్పు డనుచు గుంది

మొగములు వెలవెలబారంగ నందఱు మోదంబులు దరిగి
 వగలబొగలఁగా రాజలింగ బా బగణితముగ నెఱింగి
 పదిలుడైన దేసింగుని తండ్రిని చరంగ బిల్వబంధ
 కదలెను ధరణీసింగునిగూడి కడుముదము జనింప
 చేరి శిల్లిలో తేజనిజూచి చేరియెక్కలేక
 వారిరువురు ఖైదునపడి రైదువత్సరములపఱకు
 తెంపుతోడ నై దేండ్లబాలుడోయ్ దేసింగమహారాజు
 సొంపుమీర తేజపై నెక్కిను చోద్యముగా రాజు
 లందఱు జూడంగ మటుమాయంబై యైదుదినంబులకు
 పొందుగ నవుడాయించియు నలనట పొంది కనల నటకు
 తనకులదైవం బగురంగేళుని దలచియు రాగాను
 చనువున స్వామియు శిల్లిలో తేజతో చక్కంగ విడువఁగను
 ఉన్న బాలుని చోద్యము మదిలో నెన్నును తేజీని
 పన్నుగ పాచ్చా యినామిచ్చి తా బంపెను రాజీని
 ఆగుట్టముపై నెక్కియు దేసింగంత చెగజేరి
 భోగంబున దేవేంద్రునితీరై పొంగినాడు మీటి
 దుడుకం డాగుట్టముపై నెక్కిన తోండ్రమల్లన్న
 గడగడవడకును గూజగమెల్లను కదలవలనదన్న
 ఉనురువున్న పుష్పమ్మవచ్చును పూరికిపోనన్న
 రసికుడయిన యాదేసింగునితో రచ్చలు వలదన్న
 ప్రత్యక్షంబుగ రంగనాయకుడు పలుకుచుండునన్న
 నిత్యము తిరుమణిధారులఁ గన్నను నీతివినయుండన్న
 తోడనె యామాటలు విని నవ్వెను తోండ్రమల్లోజీ
 వేడుక యయ్యెను నీమాటలచే వేంకట్రావోజీ
 తిరుమణి నేను ధరియించుకొని దేసింగుని గాంచి

వెరపులేక వానిని యిటదెచ్చెద వేగమోసగించి
పోయివచ్చెదను చెంజకనుచు తా వ్రేయించెను భేరి
పాయ కతిత్వరితంబుగ చెంజపట్టణంబు జేరి

—అంత తోండ్రమల్లోజీ చెంజకోటనుజూచి విస్మయిండుట. అంత

కోటలు స్రాకారంబు లగడ్డలు గోపురంబులును
నాటమైన నుహాడీలును మఱియు మేటిపడగలును
రచ్చుతిన్నెలు చలువచప్పురాల్ రాజవీధులును
హెచ్చుగ బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యులు యెలమిని గూర్చులును
తీవిమీరఁగా వీధులఁదిరుగు విటీవిటజనములను
భావమురంజిలఁజేసెడి వేశ్యాభామాజనములును
దేవాలయములు దివ్యతీర్థములు తేజరిల్లఁగాను
కోవిదు లచ్చట శాస్త్రాగమముల గోష్ఠిసల్పఁగాను
ధాటిమీరు నుద్యానవనంబులు తేటతటాకములును
పాటిగ శుకపికకలరవములును పారావతములును
తేజమలర నవరత్నపుకాంతులు దీటుగవెల్లఁగను
రాజధాని యొప్పుగ విలసిల్లెను రంజితంబుగాను
చటులతరం బగు దుర్గంబును తా నటుగని తలయూచి
తటుకున వేంకట్రావుదెల్పిన దాఖల్ మది నెంచి
ఇటువిలసిల్లెడు కోట జూచి తా నెచ్చుగ గొనియాడి
పటుతరముగ నేవిధమున సాధింపఁగల నెనరి గూడి
దండును దేవనూరిదగ్గఱ నుండగాను బంచి
ఖండితముగ దేసింగునితోడను కదసిపల్కు వెఱచి
కుయ్యక నాలుగుదినములదాకా నయ్యెడనుండియును
చయ్యన బోవుటకును తా నంతట సందేహించుచును

భేరీవేయించెను మరునాఁడా భేరీశబ్దమును
సారెకు నప్పుడు పాతచెంజికిని చయ్యన వినఁగాను
తడయక దేసింగుని పినతండ్రి ధరణిసింగుఁ డపుడు
గడగడ కాళ్లును చేతులు వణకఁగ కడుమోసము నేఁడు
ఎప్పుడు లేనీ భేరీశబ్దము యిప్పుడు నిచ్చుటను
తప్పక కలిగిన విధమేమో యని తడబడుచును తాను
నూటిగమోర్దా పై నెక్కియు తా జూచి యంతలోను
యేటిగట్టున దిగినదండును యేర్పడ గనుఁగొనెను
త్వరితంబుగ తన తనయునియొద్దికి తర్లివచ్చువేళ
గురుతరముగ దేసింగుఁడు రంగని కోరిపూజ చాల
చేయుచుండె శ్రీహరినారాయణ శ్రీశపద్మనేత్ర
తోయజనాభ జనార్దన కేశవ కాయజహరమిత్ర
భావజనకా పరమపురుష హరి పార్థమిత్ర శౌరీ
సేవిత మానిజనావన మురహర చేదినాథహరీ
అనుచును తనపాలిటి రంగేశుని మనమలరఁగ నతఁడు
ఘనముగ ప్రార్థనజేయఁ జూచెను పినతండ్రియు నపుడు
తనయుఁడైన దేసింగునిజూచి తాను బల్కినాఁడు

తోండ్రమల్లోజీ దండెత్తివచ్చిన సమాచారము దేసింగునకు
ధరణిసింగు చెబుట.

అనఘా పుత్రక విను మొకవిత కనులుదెఱచి చూడు
కనుఁగొనప్రళయంబుగ నున్నది యీకరణిజూడ నేఁడు

....

పనిబూనియు నీపూజ లేమిటికి బాలుఁడ దేసింగు
మనము యేమరి యుండినందునను తనయా దేసింగు
మనకోటకు నిపు డపాయమువచ్చెను తనయా దేసింగు

అనయము రంగని నర్సింపగ ఫల మేదయ దేసింగు
 దేవనూరిలో భేరిశబ్దము ధింధిమియనుచును
 దావాదంబుగ నబాబుదండు దడయక నచ్చియును
 ముచుకొని నాలుగుదిక్కులదండు ముట్టడివేసెను
 మన మిప్పుడు యేమరియుండుట యిది మర్యాదా యనెను
 బహుపూజలు సేయుచు వినె నప్పుడు బాబుడు దేసింగు
 సహజంబుగ కనుదెఱచిజూచెను చాలగ దేసింగు
 రామురామురే దేవా మీకు తాం తండ్రిగారు
 రామురామురే తండ్రి మీరు యేమిజెప్పినారు
 ఇందుకు నేను భయపడనయ్యా యిప్పుడు తండ్రిగారు
 సందేహము మీకేల నిప్పుడు చాలతండ్రిగారు
 అనుచును పకపక నవ్వి పలికెను అంతట దేసింగు
 ఘనసింహమువలె గర్జనజేయుచు కనుగొని దేసింగు
 మన్ననతో నామనవి వినవయ్యా పిన్నతండ్రిగారు
 పన్నెండేండ్లపైక మిక్కడను పిన్నతండ్రిగారు
 పన్నెండేండ్ల గుండుమందును పిన్నతండ్రిగారు
 పన్నెండేండ్లుగ పెరిగినకనువు పిన్నతండ్రిగారు
 పెంపుగ రంగేళుని కృపగల్గగ బెదరనేల మీరు
 ఇంపుగ రంగేళుని పూజించుచు యిప్పుడు తండ్రిగారు
 రామరామ యను నంతకాలము రాజ్యమేలుదాము
 ఈమహి రాజకులార్గ్రణి శూరత నిపుడు హెచ్చినాము
 తగున నబాబు దండుతీసుకొని తాను వచ్చినాడా
 తగవుబెట్టుకొని నన్నెదిరించెడి మగవాడైనాడా
 పొందగ్గువాని పరాక్రమమెల్ల భూమిపాలుగాను
 బందజేసెదను ఊణములోన మీ రందఱు జూడంగను

పులినోటనుబడి బ్రతికినవా రీ భువిలోనున్నారా
 తలగక మదనాగముతో పోకీ తప్పిపోయినారా.
 పట్టుగ పట్టి కట్టెద నిప్పుడు దిట్టముగను వాని
 మట్టుమీరినను యిట్టటుకదలక కొట్టించెద కాని
 కదలనీక వానిని యెదిరించెద ఖండితంబుగాను
 ఇదిగో నాబల మెదిరిబలంబును యిక జూడంతయును
 కాని నబాబు నెచటికి నిప్పుడు కదలనీయ నయ్యా
 పోనీయను యార్కాటికి నిప్పుడు పొందుగ పిన్నయ్యా
 సారెకు యుద్ధంబును జేయుటకే సందేహము లేదు
 నూరులొ చావు నూరులొ చావు తీరితేను విషదు
 ఘడియవ కాశముచేయుడు కనలిపల్కెద నంతయును
 తడయక దేవరపూజకు విఘ్నము తగదు చేయఁగాను
 అని దేసింగుఁడు రంగనాథుని కర్చనజేసియును
 ఘనముగ ధూపదీపాదులకు కడువడి నొసఁగియును
 సరసంబుగ నై వేద్యము లొసఁగియు హారతు లిచ్చియును
 పరమభక్తి నుపచారముఁబన్నియు పరఁగఁగఁజేసియును
 పట్టుసరిగె బల్జామానీమా బాగుగధరియించి
 దిట్టముగా జల్తరుపేటంచు ధట్టిగట్టి లేచి
 సరిగెబుట్టా ల్పాగా బాగా శిరమునందుబెట్టి
 కరముల నవరత్నంబులుజెక్కిన కంఠములుబెట్టి
 వెలలేనిరవలంటుజోళ్లును వేడ్క చెవుల మెఱయ
 చెలువుమీరఁగా రత్నహారముల్ సరసకాంతి నొరయ
 పచ్చలకల్కితుగాయి దాల్చె దా నచ్చుగ శోభిల్ల
 ముచ్చటవేళ్లకు నుంగరములుబల్ హెచ్చుగవిలసిల్ల
 శృంగారించుక దేసింగుఁడు బల్సింగమువలె నపుడు

మంగళకరమగు బారీకత్తిని మరియుదాల్చినాడు

—ఈ హర్కార్ల ద్వారా దేసింగు తోండ్రిమల్లుని పిలిపించుట. —
తనకొలువులొనుండెడి హర్కార్లను తప్పక జూచియును
కనులెఱ్ఱగ జేయుచు కోపంబున కదసిబల్కె నటను
శిమోయ్ హరకార్లారా మీరు యిప్పుడు వినరోయి
నామీదికి దండెత్తివచ్చిన యాతఁ డెవ్వఁడోయి
పోయి శీఘ్రముగ వానిసంగతులు పొనఁగ దెలిసిబాగ
నాయెడకును దోడ్కొనితెం డన్నను నంత వాగు వేగ

—ఈ హరకారులు తోండ్రిమల్లోజిని బిలుచుట. —
చని ధీరతతో తోండ్రిమల్లును చయ్యన నటుజూచి
ఘనుడగు దేసింగుడు మిము చెంజికి గ్రక్కున రాఁబనిచి
వచ్చినార మీఁక లెండులెం డని వారు బల్కువేళ
అచ్చట నిలబడి గడగడవణకుచు నదరుచు నట చాల
సలుకకయుండిన తోండ్రిమల్లును పరుషంబున జూచి
నిలువఁగూడ దిక చలోభాయ యన నేర్పుతోడ లేచి

—ఈ తోండ్రిమల్లోజి దేసింగురాజుకడకు వచ్చుట. —
పూని యెంగిలి యుమిసి సున్నమున పొనఁగ నామమేసి
యేనుఁగ నెత్తురు నడిమినామముగ మానితముగ వేసి
శయముతో చెంజికి పోయెను తోండ్రిమల్లో జటువేగ
ప్రియముతోడ రంగేళుని మనమున పెంపు దలఁచి బాగ
తొందరతో యేనుఁగుపై నెక్కిను తోండ్రిమల్లోజి
కందుచు మనమున జాలిజెందుచును కడువడి మల్లోజి
వెడలెను దేసింగునికొలువునకు విహితరీతిగాను
తడయక నచ్చట దేసింగుడును తటుకున ప్రియమునను

—అంతా దేసింగు తనకొలుపుననుండువారలఁ బిలిపించుట. అంతా—

పొందుగ గొందఱ హర్కారులను పరువడి రప్పించి
అందుమీఁదటను వారినిఁజూచి యరసి మీరు మించి
జయరాం గంగేరాముని తెండిక జల్లిగ కొల్వకును
రయముగ పిల్వఁడు గోపాల్ సింగును రత్న సింగులను
రాముసింగు లక్ష్మణసింగులను రస్తును కొల్వకును
ప్రేమమీరఁగా హీరాదాసును పిలుచుకరం డీకను
ధరణిసింగును మానీసింగును కరుణసింగులను
త్వరలో లక్ష్మణదాసుహునేనుని తడవు సేయకాను
పేటసిపాయి మహమ్మత్తానుని పిన్నయ్యను వేగ
ఆటంకము సేయక తెప్పించుడి అరసి మిషములోగ
అన్నంతట హరికారులు నేఁగియు నందఱి బిల్వఁగను
విన్నంతట వారందఱువచ్చిరి వేడ్కొలుపునకును
కొలువవచ్చిన జమేదార్లును కోటను బేదార్లు
చెలువంబగు దేసింగురాజునకు చెంతజేరి వార్లు
రాంరాంరాంరాంరాంరాంరాంరాం రాజా దేసింగు
మేం రాగలయూకార్యము నెరవుము మేలగు దేసింగు
సామజవరదుం డగు శ్రీరంగస్వామియు దేసింగు
ప్రేమతో నీతోవలుకు నందురు పెంపుగ దేసింగు
అనఁగా వారలకెల్లను రాంరాం అనియెను దేసింగు
తనమది గనలుచు నట్టుచూచెను తనరంగ దేసింగు
దుడుకున నేనుఁగ నప్పుడు దిగియెను తోండ్రమల్లయ్య
గడగడవడకుచు రంగేళా నను కలసి బ్రోవవయ్య
కమలనాభ శ్రీహరి నారాయణ కంజనేత్రశౌరి
అమరవందితా అనాథరక్షక యనుచు మదిని కోరి

ఉన్నవాడను నన్నుబ్రోవుమో పన్నగేంద్రశయన
కన్నతల్లి తండ్రివి నీవే నా కెన్నగ నెప్పుడన

—ఈత దేసింగు తోండ్రమల్లోజిపై కోపముచేయుట. ఈత—

పొంగుచు తోండ్రమల్లోజిని దేసింగురాజు చూచి
రంగుమీర మా కోటమీడికి రానేల మదించి
ఎన్నడు నీవీ దారియెఱుంగ విపుడేలవచ్చినావు
నిన్నెవ్వడు పంపించినవాడు నేరక నెవ్వడవు
నబాబుడండిటు రానేమిటికి నాదు కోటపైకి
నబబుజెన్నము నికజంపుదునే నబబుజెప్పకున్న
ఇదిగాకను రణభేరివ్రేయఁగా నేమికారణంబు
పదరకదెల్పుము బ్రతుకవలసినను పరఁగ నీనిజంబు
పరువెఱుంగకను పలువతనంబున బవిళిమాలి నీవు
తరమెఱుంగకను చెడుతలంపుగొని తప్పుచేసినావు
లరనిమిషంబున నీతల దునుముదు నంచితంబుగాను
సరగున నిన్నట పంపినవానికి బలము గ్రుంగఁగాను
అని దేసింగుడు ఘనకోపంబున కనుల నిప్పులొలుక
కనుఁగొనియును నా తోండ్రమల్లుని కదసి యంత నలుక
గర్జనతో కత్తియు ఝళిపించిన గడగడవడఁకుచును
మర్జితెలిసియు రంగేళుని తా మరిమరి పొగడుచును
ఈకరణిని నాపై కోపము నీవిట్లునేయ మున్ను
సాకినవారలు చెప్పినపనులను జరుపక నెట్లగును
రామరామ నా మనవివినవయా రాజాదేసింగు
నామీదను కోపంబునేయకను ప్రేమదయ నొసంగు
కొంచెము నామాటలను వినుము నీ వెంచగ నిప్పుడును

మించి నబాబుకు నూటయెనిమిది మేటిపాళెములును
 కిస్తిరూకలు కొదవలేక ప్రశస్తత నందఱును
 నుస్తిచేసి యీ చెంజికోటలో దస్తునిలుసగాను
 మెండుగబాకీ రూకలు యిరువదిరెండేండ్లవి కలవు
 పండిగపాత చెంజికిపోయీ తడయ కిపుడు నీవు
 బాకీతెమ్మని సాదుల్ఖానుఁడు పంపినాఁడు నన్ను
 తేకువచెడి నీమరుగుజొచ్చితని దేసింగుఁడ నేను
 సింగమువలె కనుబామలుకదలఁగా చీదరగొట్టుచును
 బంగరువొరపై చెక్కినరత్నా ల్బగువడి మెఱయఁగను
 తెగువమీఱిన కత్తినీదూసిన దేసింగుని చూచి
 తగవుమాని యీ తోండ్రమల్లుఁడు తప్పు కపుడు లేచి
 శరణు శరణు ననుకాపాడుట కిది తరుణము మహారాజా
 గురునటంచు నీ మరుగుజేరితని ధరణిసింగురాజా
 అనుచును ధరణిసింగునిమరుగున కరుగఁగాను జూచి
 పినతండ్రిని శరణంబువేడెనని పెనుకోపము నడచి
 దుర్బుధిని నిటు బల్కఁగదగునా తోండ్రమల్లన్న
 నిర్భయంబుగా యెదుటను నీవు నిట్టులాడుచున్న
 తొడరిచంపక గాపాడుదునా తోండ్రమల్లన్న
 తొడిబడ మాపినతండ్రిమరుగు జన తోండ్రమల్లన్న
 చావక బ్రతికితి వీనమయంబున చక్కఁగ వినుమన్న

—ॐॐॐ దేసింగు సాదుల్ఖానునికి జాబువ్రాయుట. ॐॐॐ—

నీవలె సాదుల్ఖానుఁడు వచ్చిన నేడు చచ్చునన్న
 సావకాశము వలదు నబాబును చక్కరమ్యనన్న

....

ధైర్యముగలిగిన మానవుఁ డైతే తల్లిటు రమ్మనుము
 శౌర్యముగలిగిన సిపాయియయితే జల్లిగ రమ్మనుము
 మీసముగలిగిన మగవాఁ డైతే వాసిమీర మనుము
 దేసింగునిక తీమొన చూకలు తీసుక పొమ్మనుము
 కినిసినచేపల నమ్మెడిల బ్బెకు కి స్తికట్టవలెనో
 మొనను బేదాల్లేకడనైనా ముల్లెలంపగ నెనో
 ఈసారియు పోయినసా రారికె యెలమి పండినాది
 తీసుకపోవచ్చును యీకనువు వాసిగనున్నాది
 కోటకు వెలపటి గుండురాళ్లను గొంచుకబొమ్మనుము
 ఏటియిసుక వున్నది వొంటెలపై నెత్తుకపొమ్మనుము
 వరదవచ్చి నప్పుడు యీయేటిలో బురదనిలిచె మెండు
 వరువున కవి దగ నెండిచెక్కలై పడియున్నవి తెండు
 వరునగ యెడ్లను గోనల మోపుల నొప్పుగగొని తెండు
 పెరికెలు నిండించుకపోవచ్చును పరువడినే తెండు
 అనిపలికియు కలకలముని నవ్వుచు అప్పుడు దేసింగు
 పనివడిజా బటు వ్రాసియిచ్చెను పటుగతి దేసింగు
 దుడుకునవ్రాసిన జాబుతీసుకొని తోంఱమల్లుఁడును
 గడగడవడఁకుచు మూర్ఖజెంది యక్కడను కవమువలెను
 పడి మూర్ఖిల్లియు తెప్పిరిల్లుకొని బహుశభీతితోను
 విడిచి యిచటనే నెప్పుడు నేగుదు పుడమీశుని కడను
 కనలుచున్న దేసింగునిమోమును కనుఁగొని యంతటను
 మనమలరఁగ శ్రీ రంగేశాచ్యుత మాధవ యిప్పుడును
 రక్షించిననే బోయెద గదలి రంగనాథస్వామీ
 లక్షవిప్రులకు నన్నముబెట్టెద రంగనాథస్వామీ
 రంగుమీర గోదానము లిచ్చెద రంగనాథస్వామి

అంగముతో నార్కాడు జేర్చుము రంగనాథస్వామి
 శృంగారంబగు వస్త్రము లిచ్చెద రంగనాథస్వామి
 మంగళకరమగు భూషణ మిచ్చెద రంగనాథస్వామి
 త్రాణలుడిగె నిర్జీవమాయెను రంగనాథస్వామి
 ప్రాణములను కాపాడు మిప్పుడు రంగనాథస్వామి
 ఇటు ధ్యానించిన తోండ్రమల్లును గనె సంతట పేర్క్కి
 పటుగతి పకపకనగి దేసింగుడు వల్కె నపుడు కూర్క్కి
 మకరాంకుని జనకుని దలఁచఁగ నిను మనిచె తెలియు మనెను
 యింక నొకమాట నేను చెప్పెదను యింపుమీరఁగాను
 నీవు వచ్చినటు నబాబువచ్చిన నే పోనివ్వనురా
 కావున వానికి నేభయపడరా కానీ రమ్మనురా
 నీతిరుమణికి భయపడితినిరా నిన్ను నేను యిప్పుడు
 మొత్తికాలు పట్టిడ్చి వేతురా నెత్తివగల నేడు
 జోకతో రంగస్వామిని దలఁచఁగ సొక్కి నిలిచినారా
 లేకుంటే నీప్రాణము తీతును ప్రాకటముగ పోరా
 అమ్మాటలు విని తోండ్రమల్లుని కప్పుడడఁగె పొంగు
 రాంరాం రాంరాం రాంరాం రాంరాం రాజాదేసింగు
 రయమున నాపై కోపగించకు రాజాదేసింగు
 భయమునుజెంది యున్నానయ్యా బలియుండ దేసింగు
 పోయెదనయ్యా కోటవిడిచి యింపొందగాను వేగ

—❧❧❧ తోండ్రమల్లుడు చెంజీనుంచి యార్కాడుకుపోవుట. ❧❧❧—

అయెడనున్న జమేదార్లతా సంతజూచి బాగ
 ఏనుఁగపైని గుఱ్ఱముపైని యెక్కలేను సుమ్మి
 మానక నార్కాటికిపోవుటకై పాలకీని తెమ్మి

వరుసగ మూడుదినాలపై నమై నస్త్రీమి చెంజికిని
 దురుసుగాను యీరాత్రికి నార్కా డురవడి గనమేని
 ఒప్పుదు నామది త్రిప్పులబడియెడి నొరలజొచ్చె మేను
 ఇప్పుడె ప్రాణము వెడలునటం చని యెన్నవలసె నేను
 పన్నుగ నాతం డంతట వడిగా పరువిడనొడఁగఁగను
 క్రన్నన సాయంకాలంబునకును కదలిన సేనలును
 వన్నెమీర నార్కాడుచేరెను వరుసగ సంతటను
 సన్నుతనుగు నార్కాడుచేరఁగా జరచిరి భేరియును
 ఆభేరిశబ్దము వినె సంతట నబాబుసాదుల్లా
 తా బంగారు నాయని జూచియు తనమది విలసిల్ల
 వరువడి చెంజీ రూకలు వచ్చెను బంగార్నాయఁడా
 పరిపించుము చదురపుజముకానా బంగార్నాయఁడా
 సరగ సరాబును బిల్వబంపుము బంగార్నాయఁడా
 పరికింపఁగ దీపా లెట్టింపుము బంగార్నాయఁడా
 అనఁగా బంగార్నాయఁడు కడువడి నట్టె యొనర్పఁగను
 తనమిత్రులతో గూడుక ప్రియమును తగువేషముతోను
 చదురుతీరి కూర్చుండె నబాబు సాదుల్లానుఁడు

—ఊఊ తోంఠ్రమల్లోజి నబాబువద్దికి వచ్చుట. ఊఊ

కదసి తోంఠ్రమల్లోజి వచ్చి యటు నెదుర నిలచినాఁడు
 తోడనె సలాము జేసె నబాబుకు తోంఠ్రమల్లన్న
 వేడుక బదులూ సలాముజేసెను వెలయ నబాబన్న
 పులవలుదంచిన రోకలివలెనే యూరక నిలుచున్న
 తలఁచినకార్యం బేమాయెను యిక తప్పక బలుకన్న
 చెంజిరూకలు యేమి జేసితివి చెలువుమీర నిపుడు

పంజయైన దేసింగుం జేమని పలికినాడు నేడు
 చెప్పుము వేగమె తోండ్రమల్లనా చెలువుమీర నేడు
 తప్పక మీఁదటి కార్యము నేను తలఁచెద నిక్కజూడు
 రూకలులేదు కానులులేదు రూఢిగాను నచట
 తేకువతో దేసింగుని నరియకా ధీరులులే రెవట
 నూటయెనిమిదిపాలెగాండ్రను నేటుగఁజూచితిని
 పోటరియగు దేసింగుచే భంగపాటటు గంటిని
 భళిభళి యేమని చెప్పుదు చచ్చి బ్రతికివచ్చినాను
 తులునయైన దేసింగునిచేతను తొంపరబడినాను

అథా తోండ్రమల్లయ్య నబాబుకు జాబుయిచ్చుట

జాబువ్రాసె నీపేర నిదేమో నబాబు సాదుల్లా
 బాబువారిగా జూడఁగఁ దెలుసును నబాబు సాదుల్లా
 దుడుకున నిట్లని జాబుయిచ్చెను తోండ్రమల్లోజీ
 బడేకర్ణము రంగపిల్లను తడయకపిలిచి ఖాజీ
 వ్రాసియిచ్చిన జాబు జూడవోయ్ రంగనాథపిల్ల
 వాసిగ జాబును చదివెచెప్పుము వరుస నర్థ మెల్ల
 అన విని కడువడి రంగపిల్ల తా నపుడు జాబుజూచి
 కనలుచు తోడనె తలవంచుకొని తనదుమేను మఱచి
 ఇటువలెనుండిన రంగపిల్లను యెలమితోడ గాంచి
 తటుకున దెల్పుము జాబునంగతిని దాచవలదు మించి
 రెండుగడియలకు లోపల చెంజని పిండిగ జేయింతు
 డండియైన దేసింగుని పట్టి తలఁతెగ నఱికింతు
 అంతఃపురకాంతల నేబట్టి యట చెఱ వేయింతు
 పంతంబున నా పోటరులను నే బద్ధులగావింతు

జాబుననుండే వర్తమానముల సవిస్తరంబుగను
బాబురే తెల్పుము రంగపిళ్లయింక పటుతరంబుగాను

— ఊహ రంగపిళ్ల జాబుననుండు సంగతులు వివరించుట. ఊహ

అనిన నబాబుతో రంగపిళ్ల తా నప్పు డిట్టులనియెకొ
విను మిక జాబునగలవృత్తాంతము విశదంబుగ ననియెకొ
నీవు వచ్చినటు నబాబువచ్చిన నింక బ్రతుకడన్న
సావకాశ మింక పలుదు నబాబును చక్కరవ్వనన్న
ధైర్యము గల్గిన మగవాడై తే తర్లివేగ రమ్ము
శౌర్యముగల్గిన సిపాయివై తే జల్లిగ నిటు రమ్ము
మీసముగలిగిన రోసరివై తే వాసి మీర మనుము
దేసింగుని కత్తిమొనరూకలు తీసుక దగ బొమ్ము
కినిసినచేపల నమ్మెడిలబ్బెకు కి స్తికట్టవలెనో
మొననుబేదా రైక్కడనై నా ముల్లెలంపినునునో
ఈసారియు పోయినసా గారికె తెలమిని పండినది
తీసుకపోవచ్చును యాకసువు వాసిగనున్నయది
కోటకువెలపట శాల్లగుండను కొనివేగమె పొమ్ము
ఏటియినుకవున్నది వొంటెలపై నెత్తించుకపోమ్ము
పెరికెలు నిండించుక పోవచ్చును సరగున వచ్చినను
స్థిరముగ నున్నది యూపదార్థములు చింతలేల కొనను
ధీరతలేని యాడదియై తే ఢిల్లీకిబోపొమ్ము
వారక యీభావము నాబాబున వ్రాసినాను రమ్ము
అప్పుగ నామాటలు వినినాడా నబాబుసాదుల్లా
హెచ్చినకోపముతోడ మండుచును నచ్చటివారెల్ల
వినఁగా బంగార్నాయనిజూచి కనుబొమ లదరఁగను
కనుల నెఱ్ఱఁగను కావి గప్పుఁగను కడువడి పదరుచును

తనమది కోసము తారసిల్లఁగా తా నపు డిట్లనెను
వినవోయ్ బంగార్నాయఁడ యిప్పుడు వేగిరంబుగాను
అనికివలయు పను లెల్ల నిప్పు డాయత్లముతోడతను

....

....

....

....

చరగ గుఱ్ఱముల రాతుల దెన్నును బంగార్నాయఁడా
బరువడి ధంకా వేయగ బంపుము బంగార్నాయఁడా
రంగుగజండా యెత్తు మిప్పుడే బంగార్నాయఁడా
పొంగణంచెవను దేసింగుని నే బంగార్నాయఁడా
అని యిటు బల్కుచు నబా బప్పుడు అతివేగముతోను
ఘనమగు కోసము కడువిస్తరమై కారుగ్రమ్మఁగాను
అంతట కత్తిని దూసిపట్టె దగ నబాబు సాదుల్లా
పంతముతో మీసం బొడవేసెను భయపడ ప్రజలెల్ల
పటపటపటయని పండ్లుకొరికెను బరువడి జనులదర
చటులకోసమున కన్నులనిప్పులు చటచట మని చెదర
ఆనమయంబున బంగార్నాయం డతనిచెంత జేరి
వాసిమీర నే యేయేపాళా లావ్రిబిలతు మీరి
నూటయెనిమిదిపాళ్ళేగార్లను నేటికొల్వినకును

అతి బంగార్నాయఁడు పాళ్ళేగార్లను జూబున్రాయుట. అతి-

వాటముగా బిల్పించు వేగమే ధాటిమీరగాను
అనవిని బంగార్నాయఁ డప్పు డా హర్కారెల్లెఱును
పనిచెను బొమ్మని నూటయెనిమిది పాళయమ్ములకును
నిమిషములో హర్కారులు పోయి నెఱిగించఁగ వేగ
క్రమమున జాగీర్దారు లప్పుడు కడలిరాగ బాగ
తప్పక మందును గుండు దండును తయారుతోడుతను

తెప్పునవచ్చిరి యెల్లపాళెగా ర్లప్పుడు కొల్వకును
 చేతిపట్టుయేల్ గంగేరామటు చేరెను కొల్వకును
 యాతిరుణామల నుబంగిదొరతా నప్పుడు కొల్వకును
 తిమిరికోటయేల్ శేఖునుహమ్మదు క్రమముగ కొల్వకును
 నమరినవాల్కోటబ్దుల్ కాదర్ నడిచెను కొల్వకును
 ఆరణివెంకట్రాయం డప్పుడు వచ్చెను కొల్వకును
 వార కరియలూ ర్పెద్దధొరయును వచ్చెను కొల్వకును
 చెంగల్పట్టు సుబేదారుడు చేరెను కొల్వకును
 మంగళవేట జమిందారుడు మరియువచ్చె నపుడు
 అచ్చినాయుడు బొమ్మినాయుడు వచ్చిరి కొల్వకును
 ఎచ్చుగ నగరా రాపాళెగాడును వచ్చెను కొల్వకును
 మరియునగల యాపాళేగారులు వచ్చిక మీరంగను
 తరియెటింగి తా మప్పుడె యార్కా ప్పరిగ కేరంగను
 పెంపుగ ధణధణ ధణధణ యనుచును భేరివ్రేయంగను
 సొంపుగ నబాబు వినె నాశబ్దము నింపుమీరంగను
 వచ్చినవారిని గనుగొని యప్పుడు వరుసగ కొలువెల్ల
 నచ్చికంబున లేనగ మువమున నబాబు నాదుల్లా

నబాబు బంగార్నాయని సేనలనున్న రస్తులనున్న తిహారుచేయునుట.

ముచ్చటమీరంగ బంగార్నాయని ముందుగ రప్పించి
 ఎచ్చుగ మందును గుండును మూడూ నైలలకు నిప్పించి
 తడయక రస్తు జమిందార్లకును తయారుజేయించి
 వడిగల యార్నూర్ పిరంగీలను వరుసగ నెత్తించి
 ఎనబై వేల బారుతుపాకుల యిప్పుడు తెప్పించి
 ఘనముగ నందుకు మందూ గుండ్ూ గ్రక్కన నిప్పించి

సరగున యేనూ ర్జమిన్దార్లకును సంగతి చెల్పించి
 బరువడిరస్తు నుబేదార్లకును భర్తీజేయించి
 శీవిగవచ్చని తెల్లనివన్నియ జేరా లెత్తించి
 లావుగ నెనబై వేల సిఫాయిల నీవిటు రప్పించి
 లెక్కలేని క్యాబులముల నెల్లను చక్కగ బిల్పించి
 మక్కువ యిరువై వేలేనుంగుల నిక్కడ జేర్పించి
 లక్షగుట్టముల పదివేలొప్పుల లక్షణంబుగాను
 లక్షణంబునను హాజరేయుము యింక వేగమునను

బంగార్యాయుడు దండును తయారుజేసితివని నబాబుకుచెప్పట.

ఆమాటలు విని బంగార్యాయుడు అడ్డీసేయకను
 సీమామూలపు బలముల నెల్లను జేర్చి శ్రీఘ్రముగను
 బంగార్యాయుడు సలాముజేసి నబాబు కిట్టు లనెను
 సంగతు లన్నియు సెలవుచొప్పునను జాగ్రత్తయిన దనెను
 ఇంతమాటలు సాదుల్ఖానుం డింపుమీర విని తా
 అంతలోన జల్దీజ ల్దనుచును అంతిపురము జని తా
 జామాసీమా దొడ్డిగినాడయా సాదుల్ఖానుండు
 సాముగవట్టు ధట్టిగట్టెను సాదుల్ఖానుండు
 జరీబుటేదా ర్పాగాజుట్టెను సాదుల్ఖానుండు
 జరీబనారను వచ్చడమందెను సాదుల్ఖానుండు
 సరవిగ కల్కితురాయి దార్చెను సాదుల్ఖానుండు
 సౌరుగ వట్టాకత్తిని బట్టెను సాదుల్ఖానుండు
 అప్పుడు వట్టపుటేనుగు దెచ్చునె నబాబు సాదుల్ఖా
 తెప్పన తెచ్చెను మాష్టీవాడును తేజ ముల్లసిల్ల
 శృంగారంబగు యేనుంగ నంతట జూచి సంభ్రమునను

బంగారంబార్పై యెక్కెను రంగుచెలంగఁగను

నబాబు సకలసేనాసమేతంబుగా చెంజికి యుద్ధమునకుఁబోవుట..

వాళెగార్లను గూడి చెంజికిని పైనంబావేళ
 చాలఁగ భేరి వ్రేయించుటకై సాతె రిపులదూల
 భీకరంబుగను ధణధణధణమని భేరిమ్రోయఁ గను
 ప్రాకటంబుగను ధగధగమెఱసెను వట్టకత్తులును
 కణకణకణ కణకణమని తంబుర గ్రక్కున మ్రోగఁగను
 సనివడి దడబడి మని గుఱ్ఱములు బాగుతీరగాను
 సరగున ఝుల్లరి తాచాతమ్మట సన్నవాద్యములును
 దునునుగ బూరుగ కాహళములును తోడ నె చెల్లఁగను
 అరుదుగ నబాబు దండునిలిచె పదియాచుడ పరువునను
 గరిమెతో నబాబు యేనుఁగు నెక్కి గ్రక్కున రాఁగాను
 ముందుకటికము ల్పరాకనుచును మొనసిపొగడి నిండ
 అందును వింజామరలు కుంచెలు నంది వీచు చుండ
 పట్టుగొడుగులు సరిగెలు పడిగెలు దిట్టముగా రాఁగ
 చుట్టునుబేదా ర్లండలుయెంతో మట్టుమీరి బాగ
 రాజితమునూ గింజవేసినను రాలదు దండునను
 భూజనులందఱు జేజేయనుచును పొగడఁగ నడువఁగను
 పెంపుగ తిమికితోటదగ్గఱను భేరివ్రేయించి
 తెంపునవచ్చి జేరావేసి దిగినదండు జూచి
 నయముతో బంగార్నాయని జూచి నబాబు సాదుల్లా
 ప్రియముతో దండుకు రస్తుకట్టుము వేర్కివారికెల్ల
 అనిన నప్పుడె బంగార్నాయుండందఱికిని వేగా
 పనిబూనియు నడిపించెనురస్తు బాహాటము గాఁగా

అంతట కడువడి బయలుదేరె నం డారణిమార్గముగా
 కొంతదూరమున కేగియు డేరా కొట్టిరి యటు వేగా
 ఆరాతిరి యచ్చటనుండెను నం డంతట మరునాడు
 భేరివ్రేయుచు దేవనూరిదరి జేరివిడిసినాడు

❦ { నబ్బాయి బంగార్నాయనికి దేవనూరి యేటిగట్టన
 దండును నిలుపవలసినక్రమము చెప్పట. } ❦

ఏటిగట్టనను డేరావేసి అంతదండు దించి
 పాటిగ సాదుళ్ళానుం డప్పుడు బంగార్నాయని జూచి
 నరగదండునకు సంభారంబులు బంగార్నాయడా
 మరిదురస్తు జేయించు మిప్పుడు బంగార్నాయడా
 పటాళముల నచటచట నిలుపుము బంగార్నాయడా
 పటాణిరాతుల నొకచో నిలుపుము బంగార్నాయడా
 రంగుగగుట్టా లేరాచుట్టను బంగార్నాయడా
 నంగతిదెలసియు నిల్పు భద్రముగ బంగార్నాయడా
 పాగాచోకీ లేరుపఱచుమిక బంగార్నాయడా
 భారీజండా లెత్తించుము మరి బంగార్నాయడా
 సూటిగ బాచూ తుపాకికత్తులు మేటిరాతులాను
 వాటముగా నందందు నిల్పుము తేటమీరగాను
 హెచ్చైన ఫిరంగుల మోర్జా లెత్తించుము యిపుడు
 మెచ్చువచ్చున ట్లెల్లబలంబుల మెఱయఁజేయు మనుఁడు
 బంగార్నాయడా పటుజాగ్రతతో పాశెపట్టులెల్ల
 రంగుగనొకచో మొనలుదీరియు రయముగ శోభిల్ల
 ముచ్చటతోడను మొనగాండ్రందఱు ముందరగా నిపుడు
 అచ్చట కడుజాగ్రతతో మీగు యెచ్చరికలు గనుఁడు

అనుచును బంగార్నాయఁడు మొసలను ఆరసి నేర్పునను
 కనుఁగొను పగరకు కడువెర పొదవగ కావించెను త్వరను
 ఇటుల నబాబు పాళెంబులను యేరుపఱచి ముంత
 తటుకున భేరి వ్రేయించెను దండణమని యాచెంత
 భేరిశబ్దము పాతచెంజికిని సారెకు వినఁగాను
 కారుబారుగని ధరణిసింగుఁడు గడగడ వణఁకుచును
 వింత లిదేమో కలిగెనటంచును వేగమే బురుజెక్కి
 అంత నబాబు దండునుజూచి చింతచేత సొక్కి

—అంత ధరణిసింగు దేసింగునకు దంహొచ్చియున్న సంగతి దెలుపుట. —

తడబడుచును దేసింగునివద్దికి కడువడి బడిరాఁగా
 కడువేడుక దేసింగుఁడు రంగని యడుగుల పూజకు నేగా
 ధరణిసింగుఁడు రంగనాథుఁడు తనరు నాలఁచుముకు
 పరువడి నేఁగి తదేకనిష్ఠుఁడయి భక్తియొఁ ప్పుటకు
 పాయక నారాయణ హరి కేశవ పద్మవత్రయన
 తోయజనాభ జనార్ద నాచ్యుత దుష్టగర్వహరణ
 మాధవ దైత్యనధూగళసూత్రసుబాధితశత్రుకరా
 శ్రీధరణిధర శార్ఙ్గధనుర్ధర సేవకసౌఖ్యకరా

అని రంగేశుని పూజయొనర్చుచు వినుతులు సేయుటకు
 మనమున గుత్తించుచు దేసింగుని ఘనతను మెచ్చుటకు
 ఒప్పుక నిట్లనె ధరణిసింగుఁడు యిప్పుడు సుకుమారా
 దెప్పర మొదలెను దేవర పూజలు తీర్పఁగ తిరియేరా
 ఈపూజలచే ఫలమే యిప్పుడు యెన్నఁగ సుకుమారా
 ఏవున పొదలుచు శత్రుసైన్యములు యెదిరించె కుమారా
 చేరె నబాబు దండును దేవనూరి పేటవద్ద

ఊరకె కన్నులు మూసుక పూజలు నలుపువారు కర్ష
 చాలుచాలు బాగాయెను పూజలు బాలుడు దేసింగు
 ఏల యింక యీదేవుని పూజలు చాలుర దేసింగు
 పిట్ట పీడుగు బక్ష్మట్టుల దండిదె చుట్టెర దేసింగు
 కట్టి పెట్టుమీ దేవరపూజలు ఘనమతి దేసింగు
 తలక్రిందికి గుండాయె నబాబు తనయా దేసింగు
 ఎలమితోడ మన మేమరియుండుట వలవదుదేసింగు
 అనియిటు బల్కిన తనవినతండ్రి వచనములు తా వివెను
 కనులువిచ్చి యా ధరణీసింగును గనుగొని యిట్లనెను
 పెంపుదూలి భీతిల్లంగ నేటికి పిన్నయ మీకిపుడు
 ఇంపుగ దేవరపూజకు విఘ్నం బీవుసేయ కిపుడు
 ఈయెడ నొకక్షణ మిచ్చట పూజ సేయవలయు నేను
 పాయక దండును భేదించెదను పదరక పొమ్మనెను
 పిటికితురకలను జూచి మీర లిటు బెదరు జెందవలెన
 నటికెదనిపు డా తురకలనందఱ నాకు జెప్పవలెన
 సంగతిదెలియక యిటుల బెదరుటలు సాహసమునుగాదు
 కొంగలగుంపును జూచి బెదరునా కొదమసింగ మరుదు
 చింతనొందగా దగ దిప్పుడు మీ రెంతయు ధైర్యమును
 సంతోషంబును జెందుడియనంగ సంతసమలరంగను
 సంగతిదెలిసి యూరకుండెను సరగ ధరణీసింగు
 మంగళకరమగు నని పూజించెను రంగని దేసింగు

—ఊరి సుబంగిదొర నబాబును దేవనూరిపేటను కొల్లయివ్వమనట. ఊరి—

నబాబుదండులో తిరుణామలయేల్ సుబంగిదొరగారు
 నబాబుతోడను యిట్లని పలికెను సుబంగిదొరగారు

ఇచ్చటిదండుకు కొల్ల దేవనూ రిప్పించగవలెను
 ఎచ్చుగ సేనకు సంతోషంబును నేరుపఱచవలెను
 అన్నను సాదుల్దానుం డుత్తర మప్పు డివ్వఁగాను
 మిన్ను బెదరఁగా భేరివ్రేయుచు మేటివీరులను
 సొంపుగ నుబంగిదొరనటుగూడి తెంపుతోడలేచి
 గుంపులుగూడి దేవనూరిలో కొల్లపెట్టఁదలఁచి
 కొంతసాములు కొంతవస్త్రములు కొల్లబెట్టి రపుడు
 కొంతరొక్కముల్ కొంతరత్నముల్ కొల్లబెట్టి రపుడు
 కొంత ధనములును కొంతధాన్యము లొక్కొక్క బెట్టి రపుడు
 కొంతపశువులు కొంత వేయలును కొల్ల బెట్టి రపుడు
 చొరఁబడి స్త్రీలను చెరలుబట్టెను నుంబగిదొర యపుడు
 చొరవెఱిగియు మరి వీరుల దరిమెను నుంబగిదొర యపుడు
 సరగున పురిలో కాపులందఱును పరువులెత్తి రంత
 పరువడిగా దేసింగుని గనుఁగొని మొరబెట్టిరి కొంత

—ఇట్లు కాపులు దేసింగునిగాంచి మొరబెట్టుట. —

రాంరాం రాంరాం రాంరాం రాంరాం రాజాదేసింగు
 రాంరాంమనవిని వినగదవయ్యా రాజాదేసింగు
 దేవా వినుమదె నబాబుదండు దేవనూరిలోన
 యావత్తునుదగ కొల్ల బెట్టిరి అరయకునికి దగున
 కొంకక ధనరాసులును రత్నముల్ కొల్లబెట్టినారు
 శంక లేక భూషణవస్త్రాదుల సంగ్రహించినారు
 పట్టిరి స్త్రీలను పురుషులనెల్లర పెట్టిరి చెఱలోను
 ఇట్టటు కదలక కొంపఱపట్టుక కట్టి వేయఁగాను
 ఏమని జెప్పుదు మయ్యా మేము యిప్పుడు దేసింగు

నేనుము పూజలు నల్పను సమయం బిపుడా దేసింగు
కన్నులుమూసుక పూజలుజేయను కాలము కాదయ్యా
ఎన్నఁగ పూజలు రాజ్యముకలిగితె యెన్నో కలవయ్యా
ఇంతబ్రతుకు బ్రతి కిపుడవమానం బెంతపడితి నయ్యా
ఇంతవచ్చుటలు తెలియకపోయెను యేమి సేతు మయ్యా
అన్నను కన్నులు దెఱచి కాపులను మన్ననతో జూచి

—ఊఊ దేసింగు కాపుల నాదించుట. ఊఊ—

తిన్నఁగ బల్కెను వారలతోడను దేసింగుఁడు మించి
కాపులార మీరలు యీచెంజిలొ కదలకుండు డోలి
ఏపుమీర రంగనికిపూజనే నిపుడు జేసి కదలి
వచ్చియుండెడి నబాబుదండును నెచ్చటపోనియను
విచ్చలవిడినే వారల ద్రుంచెద హెచ్చుకౌర్యమునను
ఒక్కదేవనూ రొక్క బెట్టినా రిక్కడ తురకలును
చక్కఁగ నబాబు రాజ్యముకొల్ల సరగున మీకొను
ఇప్పించెదమీ కేలభయపడఁగ నిపుడు కాపులార
ఒప్పించెదమీ సొమ్ములునేను పొండు కాపులార
అనియిటు కాపుల సమ్మతిపఱచి యంతపూజ సేయ

—ఊఊ దేసింగువద్దికి ధనసింగు వచ్చుట. ఊఊ—

ఘనుడగు దేసింగుని దాయాదగు ధనసింగుఁడు డాయ
వచ్చిజూచి దేసింగునితోడను వదలక నిట్లనియె
ఎచ్చుపూజలు యేమిటికయ్యా యింక నన్న వినియె
కొల్ల బెట్టియూ దేవనూరిలో కొల్లగాక యిపుడు
మల్లివచ్చి మనకొటకెక్కె నబాబుదండు నేఁడు
రంగనాయకుని దేవళంబులో రంతు జేయుచుండ

పొంగుచు తురకలు కోటను ముట్టడి పొనఁగవేసెదండు
 కన్నులుమూసుక యూరకయుండుట ఘనులకు నగవగున
 పన్నుగాను నీ విప్పుడు కదనము పన్నివారిసేన
 బడలువడంగను బొరిసమరి యట బలుకీర్తిని గనుము
 జడునిపోలికను యిట్లుండుటలు కడుదీనత వినుము
 అని యిటు ధనసింగుఁడు తా బల్కుఁగ మనమున గోపించి
 ఘనుఁడగు దేసింగుఁడు రంగేశుని కడువడి బూజించి
 కన్నులు దెఱవటు ధనసింగునితో కనలుచు నిట్లనెను
 ఇన్నిచేసిన నబాబుదండును యిక విడువనునేను
 పొందుగ తురకలు గుల్లోజొచ్చిన పూజ లింకనేల
 అందు నబాబును నఱికి పూజనే నిందుజేతు చాల
 అనుచు విచిత్రపు శాలకువచ్చెను అప్పుడు దేసింగు
 పనివడి కాలికి పరాయిదొడఁగెను బాలుఁడు దేసింగు
 నిలువంగీలు దొడిగినాఁడయా నేర్పున దేసింగు
 జలతరువట్టు ధట్టిగట్టెను జల్లిగ దేసింగు
 సరిగెబుటేదా రాగా జుట్టెను చక్కఁగ దేసింగు
 పరువడి బురుసాశాలునగప్పెను బాలుఁడు దేసింగు
 కల్కితురాయిని కట్టెను నెత్తిని గ్రక్కున దేసింగు
 చిల్కతాలి హారములు వేసెను శీఘ్రము దేసింగు
 పదివేల్తులముల యెత్తుకత్తి చే పట్టెను దేసింగు
 ఇదిగా కేడ్వేల్తులములబాలా యెత్తెను దేసింగు
 మూడుమణుంగుల ఫేష్కబ్బెను ముదమున దేసింగు
 గాఢంబుగ దట్టిలో జెక్కెను కదలక దేసింగు
 సింగమువలె కూర్చుండె నప్పుడు సిఫాయి దేసింగు
 పొంగుచు యుద్ధము గల్గెనేడని చెలఁచు దేసింగు

సంగతిహరకార్లను తా జూచి చయ్యన నిట్లనెను
 రంగువూర నర్దార నెల్లను రమ్మను కొల్వకును
 పిన తండ్రిన ధరణిసింగుని బిరబిగ కొల్వకును
 పనివడి రత్నసింగును యట గోపాలసింగుతోను
 రాముసింగు నాలక్ష్మణసింగును రయమున కొల్వకును
 రాముదారిని లక్ష్మణదారిని రమ్మను కొల్వకును
 మానిసింగును గీరీపుసింగును మరిమరి కొల్వకును
 సేనజేర్చుకొని రమ్మను డిప్పుడు శీఘ్రము మోరంగను
 అనంగా హార్కా న్లామెయినందఱు నప్పుడు బిల్వంగను
 పనిబూనియు వారందఱు సేనలు మునుకొని వచ్చియును
 రాంరాంరాంజయసీతారాంరాం రాజాదేసింగు
 రాంరాం యనంగను బదులుకు రామనె రాజాదేసింగు
 జమేదారులను కన్నులఁ జూచెను జల్లిగ దేసింగు
 తమాషచేతను పకపకనగియెను తడయక దేసింగు
 మనవి వినవయా యని దేసింగుఁడు పినతండ్రిని జూచి
 వినయముతోడుత నిట్లనె నప్పుడు వేడ్క చేయిసాచి
 ఎనబై వేల గుఱ్ఱాలున్నది యిచట నబాబుకును
 అనయము లక్ష సిఫాయిలు గలరు కనంగ నబాబుకును
 మున్నూర్గుఱ్ఱము లున్నది మనకు పిన్నతండ్రి యింకను
 మన్ననగల్గు సిఫాయిలెనూర్కంది గలరు యిటను
 చాలుచాలు యీ నబాబుగెల్వను చాలు తండ్రిగారు
 ఏల యింక నీ సేనతో గెల్చెద చాలతండ్రిగారు
 మలకనూరిలో వున్నాఁడయ్యా మహామఘ్నానుండు
 పిలుపింపుము నిమిషములోపలను పిన్నయ్యా సేడు
 మరిజల్లిగ పంపుము మూడామడ మలకనూరు యిటకు

త్వరలోఁబంపు మటన్నను జూచి ధరణిసింగుఁ డటకు

—ఇది దేసింగు తనయిష్టసఖుండగు మహమత్తానుని బిలిపించుట. —

అంతట మార్కరులచేతను జా బవుడు బంపఁగాను
గంతుతొ మలకానూరిలొ మహమత్తానుని జూడఁగను
మంగళకరముగ పందిటిలోపల మహమత్తానుండు
శృంగారంబుగ పెండ్లిపీటపై సొగసుగ నున్నాఁడు
నాగస్వరములు మృంగములును నంతర్బుల్లరులును
బాగుగ భేరినవబత్తులును పరగమ్రాయఁగాను
చేతను కంకణ మప్పుడు కట్టుక చెలువుమీరఁగాను
చేతుల మంగళసూత్రము నెత్తి చెలఁగి కట్టఁగాను
అల్లారే యల్లారే యనుచు నవుడు కట్టువేళ
ముల్లాశాస్త్రుపద్ధతిగాను మొనసికట్టువేళ
గోవిందా గోవిందా యనుచును కోరికట్టువేళ
ఆవేళలొ హరకారు లప్పుడు నతనిజూచి చాల
ప్రేమలరఁగ హితుండగు దేసింగుండు పిలువఁబంపినాఁడు
యేమివ్రాసినాఁడో యీజాబున నింపుతోడ జూడు
జల్లిజల్లి మహమత్తానుండ జల్లి లేచి రమ్మ
జల్లిగరమ్మనె దేసింగుండు నిక జల్లిగాను లెమ్మ
అప్పుడు మహమత్తానుండు జాబును విప్పిచూచినాఁడు
తప్పక మంగళసూత్రముతట్టలొ తాను బెట్టినాఁడు
ప్రాకటంబుగను మహమత్తానుండు పకపకనవ్వుచును
తేకువమీరఁగ చెంజికిపోవలె తెప్పన నీయెడను
నాకతిమిత్రుండు దేసింగుండుతా నలమట జెందుటకు
ఈకంకణము పెండ్లికికాదు యెన్న కదనమునకు

యుద్ధమునందు శత్రుల గెలిచి యూరటనొందియును
శుద్ధం బాకీర్తిని నే పొందియు నూటిగ పెండ్లికను
చేసికొందునని మహామత్తానుఁడు చెలఁగి మోహరించి

మహామత్తానుఁడుచెంజికిపోవుటకు బంధుజనులను సెలవొసంగుఁడనియడుగుట.

వాసిగ తన బంధువుల నెల్లను వడిగ నవుడు జూచి
తగినకొలందినలాములుచేసి తడయక సంగటికి
తగవుమీరఁగా తనమాటలువిన తనివిపుట్టి యునికి
తెలిసి వారలకు మహామత్తానుఁడు ధీరతతోడుతను
బలిరే మీరలు సంతోషముతో బంపవలయు నన్ను
అన్నలార వోతమ్ములార మీ రరసిపెద్దలార
పన్నుగమీ రిచ్చట నుండుండో పఠాణిదొరలార
నేనొకమనవిని చేసెద వినుఁడిది నిమ్మశంబుగాను
పూని నబాబుతో యుద్ధముఁజేయఁగ పోయిట వచ్చెదను
పగవాఁడైన నబాబు చెంజికిని బలములతోఁరాఁగా
తగదిక నిక్కడ నుండుట నాకును ధర్మము చెడిపోఁగా
ఎదిరియైన నబాబుదండులో నిపుడు నేను జొచ్చి
తుదమొదలిది యని తోఁచఁగనీయక దునిమెద నెద మెచ్చి
అచ్చాబహదర్ మెచ్చితి నిన్ను తుచ్చునైన న్యములను
కచ్చుపరూపుఁడు కడలిగలంచిన కరణిని యప్పుడును
కలచితివౌరా యని మీరనఁగను కడువడి శూరతను
ఇలగలవారలు నెల్లరు మెచ్చఁగ నీటులనేయఁగాను
మహిలో నెవ్వరు చాలరంచు మీ రందఱు ననఁగాను
విహితంబుగనే బోయివచ్చెదను వేడ్కలుపుతిలను
అనియిటు మహామత్తానుఁడు వెడలఁగ నావృత్తాంతమును

హానితల్లి విని వడిగావచ్చెను వలవదుడుగు మనెను

—అంత మహాత్మానుని తల్లి పోవుదని ప్రలాపించుట. —

ఎదురుగవచ్చి కుమారుని ముద్దిడి యేరా సుకుమారా
ఇది యుద్ధమునకు తటియగు నే యీప్రాద్దు నిల్వ గదరా
వదిమూసంబులు మోచికనిన నను బాలుడ విడువకురా
అది మొదలుగ ని న్నెంచినదాని న న్నడలగ విడువకురా
బుద్ధిమంతుడని నామదిలోను పొంగుచుంటి గదరా
యుద్ధమునేయగ బొన్తున నామన మొప్పుదు సుకుమారా
గంధముబూసుక యుద్ధముచేసిన కత్తినరుకు తగులు
సుందర మగుకంకణముతో బోరిన సూటిగుండు తగులు
వసువువస్త్రముల ననికె ననిపినను పరగ గుండు తగులు
నసివాడవు నీకేల నబాబుతో పరమవిరోధములు
పెద్దలమాటలు విని నీ విప్పుడు పెండ్లికొరత దీర్చి
సిద్ధంబుగ నీ బంధులతోడను జేరి విం దొనర్చి
బహుమతులను బహుమతులగుబంధుల బలుచున్నన జేసి
నహజంబుగ వారల దమయూళ్లకు సరగ ననుచుజేసి
ఈదిన మిచ్చట నుండియు నీవును యిరవుగాను రేవు
క్రోధముతోడ నబాబుదండును కూల్చి మాపు మాపు

—అంత మహాత్మా ఖానుడు తల్లిని సమాధానము చేయుట. —

ఆమాటలు విని మహామత్ ఖానుండనెను శట్టతోను
ఏమమ్మా నీ విటుల పల్కెదవు యిప్పుడు చెంజిలోను
నన్నేలిన దేసింగువ్రాసెను నాకు జాబు నేడు
నిన్న నబా బటు దండునుగూడుక నెదిరించిగాడు

ఈవేళకు నా చెంజడ్డుము యేమా యేనా తాని
సానకాళము చేయకూడదిక చయ్యన నే పూని
రెండుగడియలకు లోన నబాబు దండు నటికివేసి
ఖండితముగ నార్కాడుకోటను కాల్చిపాడుచేసి
చెంజరాజుకు పట్టముకట్టెద శీఘ్రముగానేను
రంజితముగ సాదుల్ఖాన్ముతురి రయముగ నేలెగను—లేక
దండున గుండు తగలి నీల్గినను నిండుపడవి కడ్డు
మెండుగ ముంసరిపోటునబడితే దండిపనవి కడ్డు
పొరుగ భువిలో పుట్టినయపుడే చావు శిశ్చయమ్ము
పోరజయించిన తాశ్వతకీర్తిని పానగ గంధు నమ్ము
కినిసి దండులో పోరి తెగినను కీర్తిగలుగునమ్మ
వెనకడుగులు బెట్టుదు రేసూదులు వింతలు కాదమ్మ
అని యీవిధమున తల్లికిసమ్మతి గనబడబట్టియును
చనియెద నిప్పుడు చెంజకి జననీ చాలదీవెనలును
ఒసగు మటంచును మహమత్ ఖానుం డొప్పుగ నప్పుడును
పసగలసొమ్ములు పట్టువస్త్రములు పరువడి దొడుగుచును

మహమత్ ఖానుండు నీలవేణియను గుఱ్ఱము నెక్కి చెంజకిపోవుట.

మరిమరితల్లికి సలాముచేసి మహమత్ ఖానుండు
త్వరలో గుఱ్ఱపులాయంబునకును తానునచ్చినాడు
మున్నొగ్గఱ్ఱంబులలోపలను ముఖ్యంబొదవగను
వన్నెకెక్కువగు నీలవేణియను నాగుఱ్ఱము నటను
గట్టిగకట్టిన యగ్నిపిచాడిని ఖడ్గంబునఱికి
దిట్టముగను పురజనులను గనుగొని దీవెన లిమ్మనొట్టి
జల్దీయనుచును నీలవేణికిని జాగ్రతదెల్పుచున్నాడు

జల్లిగ నబాబుదండులొ జొరబడి జయమునొందవలెను
 పొందుగ జనుచుని నీలవేణికి పోషాకిచ్చియును
 ముందుగనడువుము నీలవేణియని సందేహించకను
 అల్లారే యల్లారే యనుచును అట ధవుడాయించెన్
 ఎల్లవారు జూడంగను చెంజికి నల్లన నేతెంచెన్

మహామత్ ఖానుఁడువచ్చుచుండుగా నబాబు సేననుపంపి యుడ్డగించుట.

ఆసమయంబున నబాబుసేనలు నతనిజూచి వేగ
 మోసము యెవఁడో వొంటిగుట్టమును వేసుకవచ్చెనుగా
 శూరుం డితఁడని తొఁచుచున్నయది చూడగాను యిపుడు
 సారస్వముగా దిక నిట్లుండుట సరగునరం డిపుడు
 కొందలమందుచు వారలుమున్నూ గుట్టములను దెచ్చి
 సందులేక నడ్డముగానిల్చిన చయ్యన కోపించి
 గిరిగిరమనుచును నీలవేణితో కినిసి తిరిగితిరిగి
 పరువడి మారిమసంగినరీతిని బల్కిబట్టి పెనఁగి
 చురుకుచూపులను సేనలఁజూచి యొరనుకత్తి బెఱికి
 కరుకుకరుక్కుని హయముల నెల్లను గజిబిజిగా నఱికి
 పన్నుగదిరుగగ గుట్టములెల్లను భయమునొందె నటను
 వున్నసిపాయీల్ కన్నులపడకను శ్రన్నన పాటియును

—ఇంత మహామత్ ఖానుఁడు దేసింగును జూచుట. —

మహామత్ ఖానుఁడు చెంజిలొ రాజామహాలు కేఁగి లోన
 సహజంబుగ దేసింగునిజూచి సలాంసలా మనిన
 బదులు సలాము చేసెనప్పుడు బాలుఁడు దేసింగు
 అదిగని మహామత్ ఖానుఁడు మదిలో సంతట నుహ్పొంగు
 కొనుచు నబాబు సంగతి నిన్నటిదినము దెలిపి తేను

మొనల నభాను జేసి దండును మొత్తివిడుతునేను
 ఇత్తటియు తరవై తే నటికెద తుత్తుముగులుగాను
 సత్తలేనికార్యం బిది యెంతటి దిత్తటిచూడంగను
 అని యిటువల్కిన మహమత్ ఖానుని నునసెటింగి తెగున
 తనరంగ పెండిలిపీటవిడిచి మొనదాక వచ్చుటకు సగవ
 ఆమాటలు యింకేమి యిప్పుడు అన్నా దేసింగు
 నామాటలు విను నబాబు నిప్పుడు నణచి వానిపొంగు
 దండు హల్లకల్లోలంబుగను తాఁ జేయుట గాక
 చెందుచు నార్కాడెల్లను పాడుచేసిన యటువెనుక
 చెలంగినబాబుకొమార్తెను పెండ్లి చేసుకొనెద జూడు
 చెలువుతో మీరు పెండ్లికి రావలె సిద్ధముగా నపుడు
 అస దేసింగుడు మహమత్ ఖానుతో నప్పు డిట్టులనెను
 చని నునమిద్దలు నబాబు నిప్పుడు చంపంగవలె నిరకను
 సావకాశమును చేయగూడ దిరక సంగతి జెప్పెనను
 దేవుడైనరంగేశు ను తరవు దీనుకరావలెను
 సగరుకేగి నా రాణినిజూచి తగవుబలికి నేను
 పగవాడైన నబాబును మనము పరంగగెలుత మిరకను

దేసింగు పినతండ్రితో తనభార్యను జూడవలెనని యడుగుట.

సగరికి బోవుచు పినతండ్రితో తా ననియెను యిట్లనుచు
 సగ నబాబుతో గలిగెను గావున తగవును నే గనుచు
 పోవలె యుద్ధంబున కటుగావున పొందుగ నా కిప్పుడు
 యీవలె నుత్తరు నిప్పుడు తడయక యీవలయును నేడు
 పోయి రాణిని పొడగని నేను పోయెద దండుకును
 యీయెడ నాలస్యము చేయంగరా దెన్నంగ మనమునను

ఆమాటలు విని ధరణిసింగుం డపుడు వ్యసనమునను
యేమిర నాయన నీవిటుపల్కిన నేమిసేతు నేను
తనయా నీవు శుక్రవారమున తగ జనియించినది
ఘనముగ రాణియు శుక్రవారమున తనరంగ బుట్టినది
నీదుగుఱ్ఱమును శుక్రవారమున నేర్పుగ వచ్చినది
యీదండును నాశుక్రవారమున నెలమిని వచ్చినది
వరుసగనీకును రాణికి హయముకు వచ్చిన నేనకును
పరికింపంగను జన్మవారములు వొకటిగ నుండుటను
సరవిని శుక్రునివారం బెన్నగ సాఖిగ వినునేడు
సరిగాదిరుగుట కదనంబునకును చక్కగాను జూడు
నేడంతయు నోర్పుక రే పరుగుము నేర్పుమీరఁగాను
ఘోడా నెక్కి కుజనులు బెరరంగ కొడుకా నీవనెను
సన్మతి నొందక దేసింగుండుబల్ నాహసంబుతోను
మువ్వరమగు తూరత్వముతోడను మొసల గలఁవఁగాను
తలఁచిన పనికిని తరియెఱుంగక తారుమారుగాను
పలికెను ధరణిసింగుం డటంచును కలకనొందఁగాను

— ధరణిసింగు దేసింగునకు భార్యను చూడఁకొడ దనుట. —

తెలిసి యప్పుడా ధరణిసింగుండు దేసింగుని గాంచి
పలుకరించెద నొకరహస్యము బాగుగ సూహించి
అదివిను మేనున నొకటి యున్నది యే జెప్పెన తనయా
నదయులయిన పెద్దల శాస్త్రంబులు చక్కఁగ వినుమయ్యా
భరణిపుట్టి యాశ్లేషయు మొదలగు దురితపురిక్కలను
విరిబోడులు ఋతుమతు లయినను కొఱివేసని యందఱును
చెప్పచునుందురు గావున నీనతి చేటుగల్గు దినము

దెప్పరమగు నీభరణితారను తెలియఁగాను వినుము
మొదటిపాదమున మొదటి రజస్వల ముచ్చటగా నయ్యెన్
అదికారణ మీ విఁక నార్పెలలు సతివ జూడ రాదయ్యెన్
నామాటలు విని కొఱత దినంబుల నయముగాను గడను
నీమది దోచినకార్యము రేపు నెఱపుము మదివెఱను
పుట్టుచున్నది నాదుకుమారక పాసఁగ వినుము మాట
పట్టపురాణిని చూచుతలంపును మానుము యిచ్చోట
అన నామాటను విని దేసింగుఁడు సత్కొసముతోను
తనపినతండ్రిని జూచి యిట్ల నెను నయముగ నంతటను
కామాతురుఁడును నేమసర్దితుఁడు ఘనదురవస్థలును
సోనుసూర్యు లున్నంతకాలమును చొక్కుచరకమునను
నీమాటల నటు లుండుఁగనిమ్ము నిజముగానుతండ్రి
నేమము దప్పను కదనంబునకును నేనుబోదుతండ్రి
ముందు బెట్టిన యడుగును నేను మొనసి వెనక నిడను
యిందుకు యోచన వేరేలేదు సందేహించకను
నాకొసంగుము సెలవు వేగమే న్యాయముగా తండ్రి
యీకార్యమునకై యిపు డభ్యంతర మెనయనీకతండ్రి
ఈరీతిగ పలికిన యాతనయాని యేపుమీర గాంచి
తీరుగ నీకును రాణికి నడుమను తెరమరి కట్టించి

—ఇతి దేసింగుం డంతఃపురమున కరుగుట. ఇతి—

మాటలాడవచ్చుర తనయా యన మది సంతసమునను
తేటగ రాణినగదుకు వచ్చెను దేసింగుం డటను
వచ్చినకార్యము హర్కారులతో వదలక చెప్పినను
అచ్చటి యంతఃపురవాసులతో నమరఁగదెల్పఁగను

దాదులుపోయి రాణితో బల్కిరి తడయక నప్పుడును
 వోదేపి నీ ప్రాణనాథుఁ డిదె వొప్పుగవచ్చెను కనను
 రమ్మనుమని సెలవిచ్చెను వేగమె లెమ్ము రాణి యనను
 నన్నుతించి సంతసమున లేచి కమ్మనిజలమునను
 స్నానముచేసి చలువదుకూలము చక్కఁగ నవరించి
 మానుగ పట్టు జలిబిలిరవికెయు మమతతో ధరియించి
 పన్నీ రత్తరు గూర్చిన కలపము బాగుగాను నలఁది
 కన్నులకాటుక ముఖమునతిలకము తిన్నఁగాను దిద్ది
 కరకంకణములు కాళ్లగజ్జెలును కంఠసరంబులును
 సరిపెణలును మెడనూలు రాగిడియు జడనుకుచ్చులును
 బొగడలు కన్నులు జుమికీల్ బేసరి బులాకునత్తులును
 నిగనిగ మెఱసెడి యొడ్డాణంబును సొగను మెట్టియలును
 మొదలగు నాభరణంబు లన్నియును ముదముమీర దొడిగి
 పనపడి సొంపులు గులికెడి సొగనున పరిధవిల్లి కడఁగి
 పానఁగ మల్లెలు మొల్లలు కొప్పున పొందుగానుముడిచి
 ముసిముసినగవుల తోడసఖులునగు ముదితలతో వచ్చి
 తెరచాటున ఘల్ఘల్లుని నిలిచిన దేసింగుం డటను
 పరసతిగూరిచి నాసిగ నిట్లనె పరమదృఢంబుగను
 మరువకవిను నాప్రాణనాయకీ పౌరుషవిషయమును
 సరసతలేక నబాబుసేనలను చయ్యన గూర్చియును
 నండు చెంజిపై దెచ్చి యిప్పుడు దలపడి యుండఁగను
 ఖండితముగ నే నబాబుతోడను కయ్యముచేయఁగను
 తెంపునబోవలె నిన్నుజూచుటకు సొంపుతోడ నేను
 యింపుగవచ్చితి నిక త్తణమేనియు నిల్వఁగూడ దిటను

అని రాణి దేసింగుని యుద్ధమునకు పోవద్దని సంవాదము నేయుట యిట్లు
అన దేసింగునితోడ రాణి తా నప్పుడు గ్రక్కునను
ఘనముగు వ్యసనముతోడ బల్కెను తనమది బొగలంగను
నబాబుతోడను యుద్ధమువలవదు నాదుప్రాణనాథ
జబాబు సరిలేవని కోపించకు స్వామి మనవి బాధ
కలుగు నటంచును తెలిసి చెప్పితిని యలసట నొందకను
వెలయుముదంబున నేను చెప్పితిని విస్తరంబుగాను
ఆదరింపఁగావలె నాపలుకులు భేదము దలఁపకను
ఆదిదేవుఁ డొరంగని ధ్యానం బరసిచేయు మిఁకను
కోటకు వెలుపట యుద్ధము చేయఁగ వాటముగా దిపుడు
సాటిగాదు తురకలతో యుద్ధము స్వామి మనవి యిపుడు
జయకాలము మన కిపుడులేదిది ప్రియనాథా వినుము
నయముమీరఁగా సంధిక్రియలను ప్రియమున నొనరుపుము
ఇటువలె జెప్పిన రాణిని గనుఁగొని యిట్లనియెను నపుడు
పటుతరముగుడం డెల్ల కోటపయి పనివడి రానిపుడు
కృపణత నూరక నేనుండిన నక గృహఁజనరె యిలను
అపకీర్తియు లోకాపవాదములు నరయఁగ నాకగును
అన దేసింగునితోడ రాణి తా నప్పుడిట్లు లనెను
మనమున గుందుచు పరితాపంబున తహతహ నొందుచును
స్వామి మీరు నన్నగ్నిసాక్షిగా చయ్యిన చేపట్టి
ప్రేమను సుఖముల ననుభవించకను పెనఁకున తలపెట్టి
తెగువకు జొరగా తగవగునా మీ మగఁటిమి జూపఁగను
శగుతటి యిదిగా దని తోచెడు నావగు మనమందునను
ఇటుజెప్పిన తనరాణితోడ దేసింగుం డిట్లనెను
పటుతరముగ నే గుండున జొరబడి పరుల జయించినను

తటుకునవచ్చి నిన్నేలెదనే తప్పుకయిప్పుడును
 చటులదైర్యమున శత్రులద్రుంచెద సత్యంబుగ నేను
 రాక దండులొ నీల్గిన స్వర్గము ప్రాకటముగగలదు
 చేకొని జయమును జెంది వచ్చినను చిరకీర్తియుగలదు
 అన దేసింగునితోడ రాణి తా నప్పు డిట్లు లనెను
 ఘనవిక్రమమున దండునజొచ్చి గ్రక్కున మీరలును
 ముందునటుకునను పుడమిని బడినను ముఖ్యంబుగ నేను
 సందేహములేకను జేసెద విను సహగమనము తగను
 వెన్నుపోటుచే ధరగూలిన మిము కన్నులతో గనను
 వన్నుగాను నే కట్టిడ్పింతును పాతచెంజలొను
 అనిచెప్పిన యా రాణితో దేసిం గపుడు యిట్లు లనెను
 ఘనతరహగు నీ వాక్యము నాకును కడుముద మొదవంగను
 ప్రీతియొనర్చెను సాంపుగలెను పిఱుతవియక నేను
 ఖ్యాతీగ యుద్ధము చేసి బిరుదులతో కడువడి వచ్చెదను
 నాదుపరాక్రమమునకును దగినది నీదగు దైర్యమును
 నీదుపలుకులకు సంతసించితిని నే నీకపోయెదను
 అనఁగా రాణియు సతిహర్షముతో నపుడు చెలుల బిలిచి
 ఘనతరసన్నయుతంబుగ వీడెము మనసులరంగ దెప్పించి
 ఆరసి శత్రు జయింపఁగ తాంబూలంబు నిచ్చునపుడు
 తీరుగ నాతని చెయిశృంగారము తెఱఁగుచూచి ధవుడు
 పాటవమున సేనల నెల్లను తా బడలుపరచునంచు
 మేటివిలాసముతోడ శత్రులను మృత్యువు నొందించు
 అని సాముద్రికశాస్త్రముదెలిసిన ఘనమతిగావునను
 తనమది నిశ్చయ మొదరించెను తరుణీమణి తాను
 నాథుని శృంగారము జూచుటకును నాకు ప్రాప్తిలేదు

నాగుని కూటమి లేదని బ్రహ్మ నాకు వ్రాసె ముందు
కన్నులనీరు నించుచు తన ప్రియకాంతునిచె య్యటను
కన్నులనొత్తుచు నేడ్వంగ చెయి తా గ్రక్కున వెనకకును
తీసుకొనియును తెప్పన నాతఁడు తెలివినీ విలసిలుచు
వాసిగ గుఱ్ఱము నెక్కుట కప్పుడు పరువడితో జనుచు .

—అంతే దేసింగు చోపుదారిని గుఱ్ఱమును శృంగారించి తెచ్చుట. —

పదపడి గుఱ్ఱపులాయంబునకు పటుగతి నరిగియును
అదలించియు చోప్తారిని బారాహజారి దెప్పునెను
అప్పుడు బారాహజారి నటచోప్తారి తేగజూచి
తప్పక శృంగారిండుట తెచ్చుని యప్పుడు సెలవిచ్చి
రంగులపశ్యేము బంగార్ జేనియు రంజితగుబుగాను
శృంగారంబగు రికాపులను బల్ సొంపుతో వెలయంగను
చిల్కతురాయి శిరమునందును చెలువుమీర బెట్టి
తక్కులబంగరుబిల్లలదండలు దనర మెడనుగట్టి
పట్టుకు తినీ పచ్చంటుబల్ పై కప్పునుగప్పి
పట్టము బారాహజారి చోప్తార్ దెచ్చి మనవిజెప్పి
సంతట దేసింగుఁడు తన బారాహజారి నటుజూచి
సంతోషంబున నుబేదార్లను సరగజూచి లేచి
బారాహజారి దగ్గఱకొచ్చి పయనచెయ్యివేసి
ఏరాబారాహజారి నేను యీ నబాబుగెలిచి
వచ్చినరత్నాల్ భూషణముల నీ కిచ్చెద వేడుకను
హెచ్చుధైర్యమున దండులొ నీవు జొచ్చి తిరుగవలెను

—అంతే బారాహజారి వ్యసనము జెందుట. —

అన్నను బారాహజారి కంతట నతివ్యసనము దోచి

కన్నులనీరటు కాచుచుండ తన కాలు దిగువరాచి
 ధైర్యమువిడిచియు తోకనెత్తికొని తల నేలకు వంచి
 శౌర్యము దూలి నోట నురుగురా చప్పట్లును వైచి
 ఉన్నగుఱ్ఱమును దేసింగుండు గని కన్ను లెఱ్ఱజేసి
 యెన్నడు నీట్టుల నుండవు బారాహజారి నినుడాసి
 కాపాడితి నను మోసముజేయుట గలదె సమయమందు
 నాపుగ మేతకు ఐదివేల్వరహాల్ చనియె ఖర్చులందు
 పెంపుగ వులవలు వలదని సెనగలు పెట్టిస్తి నీకు
 తెంపుతో లేత కనువుమోపులను తెప్పి స్తి నీకు
 నీళ్లకుబదులుగ సారాయ్ తెచ్చియు నీకును పోయి స్తి
 వొట్టికిమెత్తగ దూదిమెత్తలు వొనరగ పఱిపి స్తి
 కల్లెముమొదలుగ నవరత్నములతో ఘనపోషాకెపుడు
 చెల్లముగా చేయి స్తి నీకు చెలంగి మోస మిపుడు
 యేలచేసెదవు తెలివిలేక నిక నేజెప్పెద వినుము
 శాలంగ భువి యీ జన్మమెత్తితివి మేలుకీర్తిగనుము
 ఆరులోచావు నూరులోచావు అది నిశ్చయముగను
 ధీరత యుద్ధములో జచ్చినను చేగుదుపరమునను
 పుట్టినప్పుడే చావునిశ్చయము పుడమి నందఱికిని
 గట్టిగ యిది నీ నుననుచ నిల్పుము కడుధైర్యముపూని
 అన విని బారాహజారి యంతట నతిధైర్యముతోను
 ఘనమగుదేహము ఝుళిపిం చంతట గర్జనజేయుచును
 ఉన్నగుఱ్ఱమును దేసింగుండుతా నొప్పుగానుమెచ్చి
 నన్నుతుండగు నారంగనాయకుని నన్నిధి యట జొచ్చి

అంతా { దేసింగు రంగనాథుని వద్దికి బోయి } అంతా
యుద్ధము చేయుటకు సెలవడుగుట.

తీరుమంజన సామాను పుష్పములు దివ్యవస్త్రములును
వరమణియుతభూషణములు గంధము వాసనస్రవ్యమును
పరిపరినిధముల నై వేద్యంబులు బహుదీపాదులును
రంగనాథుని సన్నిధిజేర్చి రంజితంబుగాను
బంగారుపువ్వుల బూజించియును భక్తియుక్తముగను
రంగనాయకుల కెదుట నిలువఁబడి పొంగు మనముతోను
రంగుమీరఁ గా దేసింగుఁడు శ్రీరంగని ధ్యానించి
శృంగారంబుగ పూజలుజేయుచు చెలఁగి నివేదించి
వాసిగ నాదేవునికిని మొక్కియు పరమభక్తితోను
యీసమయంబున గాపాడగదే శ్రీశ్రీ ప్రేమతోను
నారాయణ శ్రీరంగ కేశవా ఘోరకలుషహరణ
వారిజాక్ష వైకుంఠనివాసా శూరదనుజ మదనా
తల్లివినీవే తండ్రివినీవే దాత భ్రాత వీవే
యెల్లలోకముల కాధారంబగు యాదికర్తవీవే
కాచినత్రోచిన నాచెలికాఁడవు బ్రోచుదైవ మవును
ఓచక్రధరా నీవేయని నే నుల్లము లోపలను
నమ్ముకనున్నాఁడను యీతటినే నెమ్మదిలో నెంచి
కమ్ముకవచ్చు నబాబుదండును కడువడి ఛేదించి
జయమునొసంగుము జలచరరూపక జలజవత్రనయనా
జయజయ శ్రీహరి శత్రుహారి భుజంగరాజశయనా
అని వేవిధముల బొగడియు తనమది నపుడు శ్రుతముగాను
ఘనమగు భక్తిని మఱిమఱి మ్రొక్కుచు వినయముతోడుతను
బారాహజారి వై నెక్కియును బలిమిని దేసింగు

తా రహ్యముగా జననెంచియును తటుకున దేసింగు
ప్రూని న బాబుతో యుద్ధము సేయఁగఁ బోవుచు నున్నాను
మౌనక జయమును కలుగజేయుము మరువగవల దనెను

—ఇది దేసింగు రంగనాథునియొడల చుట్టకునమలు గనుట. ఇట్లు—

తటుకున ధానుచి గిరగిర తిరిగెను తామూరగాను
బటువగు దేవుని మెడలో హారం బట తెగి భువిపడెను
నటునటుమని గోవురశిఖరంబులు పడెను భూమియందు
చటులతరంబుగ రాలెను చుక్కలు తటుకున పగలందు
చుట్టుచీకటులు క్రమ్మె నప్పుడు జూచువారికెల్ల
అట్టె యఖండము లారెను దేవుని కణఁగె తేజమెల్ల
గ్రక్కున స్వామియు ముఖమును పడమటిదిక్కు ద్రిప్పె నటను
అక్కడ దేసింగుఁడు రోషంబున ననెను స్వామితోను
యేమిర రంగా నీ విప్పుడు నొన్నిటుల సేయనగునా
స్వామియనుచు నిను నమ్మినందు కీటు జేయ నీకు తగునా
గొప్ప దేవళము ప్రాకారంబులు నిప్పుడు కట్టిన్తి
తప్పక బంగరుధ్వజ స్తంభము నిప్పుడు చేయిన్తి
కల్కితురాయి కంతసరంబులు కనకవై రముడులు
చిల్కతాళియు హారంబులు మంజీరకంకణములు
నిత్యపడితరము దీపారాధన నిత్యోత్సవములును
ప్రత్యేకంబుగ పంచపర్వముల బ్రహ్మాత్సవములును
లరయఁగ నీకొక తక్కువ లేకను నడిపించితినేను
యిరవుగనాకు నదు త్తర మిప్పుడు నియ్యక నుండినను
ఇచ్చిన పోయెద నింకమీఁద నీ వేమి జేసినాను
యిచ్చను ధైర్యము చొలఁగదు నాకు నెన్నికమీఁదఁగను

అని యటనిలువక చనియెడిరాజుతో నంత రంగుడ నెను
 వినునాపలుకులు దేసింగుడ నీవిపుడు ప్రియంబునను
 ఘనతరబలముల గెలువఁజనుము కడువడి దేసింగు
 వెనకదీయకను వైగులగెలుపుము వేగమే దేసింగు
 నునమున నీకును కొదవయు వలదు బాలుడ దేసింగు
 పనిబూనియు నొకముహూర్తమాత్రమే బాలుడ దేసింగు
 నీపాలిట నేనుండెన దండున నేర్పుగ దేసింగు
 నా పుగ నటికియు సంహరింపుము చయ్యన దేసింగు

—అంత దేసింగు యుద్ధమునకు జనుట. —

అనఁగా సంతనమున రాజంతట హజారి నెక్కుకొని
 తననహాయుల నుబేదారులను తా నట బిల్వముని
 చెప్పిన రాంసింగ్ లక్ష్మణసింగుల తెప్పన నప్పుడును
 తప్పక హీరాదాను లక్ష్మణదానుల సంతటను
 ధరణిసింగును మానిసింగును కరుణసింగులను
 సరహరిసింగు నారణసింగు మురారిసింగులను
 రత్నసింగు గోపాలసింగును రాజాసింగులను
 అతిత్వర పేటశిషాయీ మహమత్ ఖానుల నప్పుడును
 రమ్మనిచెప్పిన దూతలుజని వా రం.నలు విడుదులకు
 సన్నదమున జని తెలియజెప్పఁగను సాలుగ యుద్ధముకు
 తనుతమగుట్టము లెక్కి కత్తులు దాల్చి వార లంత
 అమితబలంబుల జేర్చుక నప్పుడు అట నిలచిన సంత
 సేనలఁగనుగొని సంతనమున దేసింగుడు పొంగుచును
 తానటు భేరి వేయించెను ధంధణధణమఁగాను
 కరుకున దేసింగుడువచ్చుటను యెఱుక నేయుకొఱకు

సారెకు నప్పుడు బంగార్నాయుడు జేరి నబాబునకు

~~అంగారనాయుడు దేసింగు వచ్చువిధంబు నబాబుకుచెలుపుట.~~

సలామయ్యవో సలామునీకు సాదుల్ ఖానుఁడా
 బలేశూరుఁడై దేసింగుఁడు బహుబలములతోగూడ
 సింగమువలెనే దేసింగుఁడును చెలంగివచ్చె నిదుగో
 అంగము లదరఁగ పులిచొప్పున, దేసింగుఁడెదిరెన్ను యిదిగో
 మదపుటేన్లువలె దేసింగుఁడును మదివచ్చెను నేఁడు
 కదసి కృష్ణసర్పమువలె నిప్పుడు కడలివచ్చె జూడు
 యిదే దేసింగుని దండువచ్చెను యేమిచేయఁగలము
 చెదరియున్నదే మనదగఁజెల్లెను యిది మనమున గనుము
 ఇప్పుడు యోచన సేయఁగ నాకును యేమితోచలేదు
 చెప్పెద నొక్క యుపాయం బున్నది తప్ప వేరె లేదు
 మఱిచెట్లు మునిగున్నది నీళ్లను మలయనూరిచెఱువు
 మిఱుగతాయా నూరిచెఱువులో మేటినీళ్లుగలవు
 చెఱువులు రెండును కొట్టి శంకరాభరణమేటిలోన
 బరువడివిడిచిన దాటగూడదు మనుజులందులోన

నబాబు బంగారునాయనికి చెఱువులుతెగఁగొట్ట నుత్తరు వొసంగుట.

అనిచెప్పిన బంగారునాయని యాననంబుజూచి
 ఘనమగుచెఱువులు తెగఁగొట్టుమని కడువడి సెలవిచ్చి
 నంతట బంగార్నాయుడు వేగమే నన్నూటికి జనుల
 కొంత జేర్చుకొని రెండుచెఱువులను కొట్టిన నీళ్లెల్ల
 నిండి శంకరాభరణమేటిలో మెండుగ పొల్లుచును
 చెండుచు బుసలుగొట్టుచు వచ్చెడి సర్పంబులవలెను
 వడిగా కొండల పొర్లించుకొని వచ్చుచున్నవేళ

తేడయక బంగార్నాయఁడు దండును దనరఁజూచి చాల
వ్యూహముచేసి దండునెల్లను వొప్పుజేయవలెను
మోహరమున కనమలుయేర్పఱచి ముందు నిల్పవలెను
అనుచు నబాబుతో బంగార్నాయం డవుడు చెప్పఁగాను
విని నబాబు యిదే యుత్తరమనుచును వేగజెప్పఁగాను

—అంత బంగార్నాయఁడు బందోబస్తుగా వ్యూహముకట్టెను. అంత
మొదటికనమలో సుభంగిదొరను ముఖ్యంబుగ నుంచి
గతియం చట్టుల్ ఖాదరు రెండవ కనమలోన నుంచి
ఘనముగ దావుత్ ఖానునిమూడో కనమను నిల్పియును
మనమలరఁగ ఖానాయబు నాల్గో కనమయందు నిజెను
అరయఁగ గండికోటను బేదార్ నై దో కనమకును
గుఱుతుగ నాటవకనమకు కలవకోటను బేదార్ను
యెన్నఁగ నారణిపెంకట్రావును యేడవకనమకును
పన్ని యెనిమిదవ కనమకు చెంగల్ పట్టును బేదార్ను
దురుసుగ తిమిరీషే కుమహమ్మదు తొమ్మిదో కనమకును
అరయఁగ పదియవ కనమకు సాదుల్ ఖానుని నిల్పియును
ఈరీతిగ బంగార్నాయఁడు యేర్పాటటు గావించి
సారెకు తానును వ్యూహముచుట్టును స్వారి చేసివచ్చి

—అంత దేసింగు తన సేనలకు దిట్టపఱచుట అంత

ఉన్న నచ్చటను దేసింగుఁడు తా నున్న సుబేదార్ల
కన్నులఁగనుఁగొని యిట్లని పలికెను కదసి వారికెల్ల
ఆలుబిడ్డలు బంధుమిత్రులను ఆసగలిగియున్న
చాలఁగ ధనధాన్యంబులపై నానలు మీ కిప్పు డున్న
పొం డిండ్లకును ధైర్యశౌర్యములు పొనఁగ లేనివారు

రండుస్రాణముల మీఁద దృష్టి లేకుండువారు మీఁద
యద్ధములో దెగిపడ్డవారికి నొప్పుపదవి కద్దు
యిద్దరలోపల గెలిచినకీర్తులు నెక్కువగా కద్దు
అని దేసింగుండు పల్కుచు బారాహజారి గదలించ
మొనసి నుబేదా వ్లంత గుఱ్ఱముల ముందుగ నడిపించ
వచ్చి శంకరాభరణముగట్టున పరుసగాను నిలిచి
యచ్చట వచ్చెడి పినతండ్రిని తానంత తిరిగి చూచి

ఊహ పినతండ్రిని దేసింగు వెల్లన యెచ్చటనుండి వచ్చెననుట. ఊహ

ఇంతకుముందుగ నీళ్లు లేవు గూ యేటియందు ముందు
గంతులు వేయుచు వచ్చుప్రవాహము గంటి నిపుడు యిందు
అనిపల్కిన దేసింగునితోడను పినతండ్రియు ననియె
ఘనముగ బంగార్నాయనిసేనల తనయా యిటులయ్యెన్
తాయమలయనూర్చెఱువులు రెండును తగ తెగగొట్టివుడు
పాయక శంకరాభరణ మేటిలో పరగవిడిచినాఁడు
తెప్పన రెండుఘడియల లోపలతీసిపోను వినుము
తప్పక నప్పుడు యాగట్టునకును చాటవచ్చు మనము
అన విని దేసింగుండు పకపక నగి యయ్యెవినుము నేడు
మనకును భయపడి చెఱువులు ద్రెంచిన మఱినిలుతున చూడు
పన్నెండంకులు గలిగినట్టి గూ బారహజారియును
ఉన్నతమైన గుఱ్ఱముతోనే నొప్పుగ దుముకుదును
అని యప్పుడు తా బారహజారిని తనరంగ తట్టునును
ఘనదైర్యంబున దేసింగుండు తా కడువడి దుముకంగను
రామసింగుండు లక్ష్మణసింగుండు రత్నసింగుండును
రామదారియును లక్ష్మణదారియు నంత గుఱ్ఱములను

మానిసింగుడును పేటసిపాయి మహమత్ ఖానుడును
పూనిగుట్టములతోడ నప్పుడు పొందుగ దుముకంగను

సేనలు యేటిలో దిగి ముప్పదిగుట్టములతో యాచలి గట్టు చేగుట.

గుబగుబగుబగుబగుబగుబయంచును గుట్టంబులు దుముక
తఃతడ నీదుచు నీరును నోట తీసి యుమిసెబాగ
కొండఘడియల దూరమున్న యా నిందు యేటియందు
కొండలుడొల్లిన యట్టుల కొన్ని గుట్టంబులు నందు
పోయెపోయెనని యేటిలోనబడి పోయిరి కొండఱును
ఆయెడ యేటిలో దిగి కను కొండఱు పోయిరి యూళ్లకును
చిక్కిన ముప్పదిగుట్టము లప్పుడు యెక్కిరి యాకడను
తక్కినవారలు యెండఱుపోయిరి లెక్కలేదు వినను
నలాము సేయుచు నిలబడియుండంగ సరదా ర్లందఱును
బలేహోషతో మహమత్ ఖానుడు బల్కె రాజుతోను

❧ { దేసింగును మహమత్ ఖానుడు యుద్ధము చేయుటకు } ❧
ఉత్తరవిష్ణుని యడుగుట.

మనవి వినుము మహారాజా నేనొకమాట చెప్పుకొనెద
చనినబాబుతో మొదటియుద్ధముకు సై యని నే జనెన
పోవుటకును నొకఘడియపుత్తరపు పొనగ నియ్యవలెను
దేవరవారలు సెలవొసంగుటలు సావకాశమేను

క్రమముగ కనమలు గొట్టి దండులో గ్రక్కున నే జొచ్చి
నిమిషమాత్రములోన నబాబును నేను నఱికివచ్చి
మనవిజేసెదను పుత్తరమొసగుము మన్ననతోడుతను
అని యడిగిన నా మహమత్ ఖానుని యపుడు జూచి యనెను

మహమత్ ఖానుని దేసింగుఁ డొంటిగా యుద్ధమునకు బోవద్దనుట.

పకపకనవ్వుచు మహమత్ ఖానుని బహుశక్తికి మెచ్చి
యొకడేకొడుకవు తల్లికి నీవు వొప్పుదు యిట వచ్చి
పసుపువస్త్రములు కంకణంబుచే పరగదాల్చి యిటను
పసివాఁడవు వొంటిగ యుద్ధంబును పొనఁగదు చేయఁగను
నేను నీవును గూడి యిప్పుడు నెరయ దండులోను
పూని యుద్ధము నబాబుతోడను పొనఁగఁ జేయఁదగును
అనవిని మహమత్ ఖానుం డప్పుడు అనియె రాజుతోను
మన మిద్దఱమును గూడి నబాబును మడియించిన నిలను
నీకబ్బును చిరకీర్తి విశేషము నెచ్చుగ దేసింగు
నాకీర్తియు గలుగనేరదు నయముగ దేసింగు
అన విని నవ్వుచు దేసింగుం డా మహమత్ ఖానునితో
చని ముందుగ నీ విప్పుడు యుద్ధము నలుపుమనఁగ నెంతో
శౌర్యంబున నా నీలవేణిని చయ్యన తాటించి
ధైర్యంబున నా నబాబుదండును తాను జూచి మించి

మహమత్ ఖానుఁడు ముందు సుభంగిదొర నెదిరించి యుద్ధము సేయుట.

పటపటపటయని ధవుడాయించెను పరగ నీలవేణి
చటులపరాక్రమమున తా నొప్పెను చయ్యన సటు పూని
వ్యూహముజేసుక నుండుదండు తా నొప్పుగాను జూచి
మోహరంబున సుభంగిదొరను ముందుగ నటు గాంచి
చాలఁగ చిమటా యిచ్చె నప్పుడు నీలవేణికిని
మేలుగ యెడమకాలి కిచ్చెను నీలవేణికిని
ఇచ్చిన బిరబిర నీలవేణియు జొచ్చె దండులోన
చొచ్చిన జూచి సుభంగిదొర తా నచ్చట వేగమున

మూడువేలగుట్టంబులదెచ్చి మోహరంబుజేసి
 తోడనె తా నొక యేనుగునెక్కుక తొడిబడ వట డాసి
 నిలిచిన మహమత్ ఖానుం డప్పుడు నీలవేణికిని
 చెలువంబుగ బొమ్మని సెలవిచ్చిన చయ్యన నటుపూని
 చొటబడి గుట్టంబులరాతులను తఱిమి తఱిమి యటను
 కలుకుకలు క్కని సొరకాయలను నఱికిన తీరునను
 గిరగిర మనుచును కత్తి ద్రిప్పుచును కినిసి నండునెల్ల
 సరగున నఱికిన మొండెంబులు ధర నరుదుగ బడి చొల్ల
 ముందు నఱకునకు మున్నూద్దట్టము లందంబుగ దెగియెన్
 కొందలమందగ వెనకవినరుకు కొన్నిగుట్టములు పడియెన్
 యేనుంగుల గుట్టంబుల భటులను హెచ్చుగ రాతులను
 మానక మహమత్ ఖానుం డప్పుడు మడియజేసి యటను
 తొడిబడ పేటసిపాయి సుభంగిదొర నప్పుడు చూచెన్
 తడయక నీలవేణికి సైగలు వడిగ దిరుగనిచ్చెన్
 వచ్చెడి మహమత్ ఖానుని యెదురుగ వైరులు బెదరంగను
 యెచ్చుగ నిరుమూడవేలగుట్టముల నచ్చట నిలువంగను
 నీలవేణిని ధవుడాయించి వేలసంఖ్యలైన
 చాలంగ కత్తితో తుండ్లుతుండ్లుగా కూలనేసి సైన
 ఢి కొనివచ్చెడి దండునెల్లను తెగువతో నఱకంగను
 మోకరించుకొని పడి రంతటను మొదటికనమల్తోను
 ఉన్నసుభంగి దొరను కనుగొని కన్నులెఱ్ఱజేసి
 యెన్నంగ గుట్టముతోడను వాని యేనుగుపై గదిసి
 మహమత్ ఖానుడు సుభంగిదొరను మరినఱికెడ ననగా
 తహతహబడుచును కాళ్లుబట్టుకొని ననరవేడవేగా

ంశ్శి మహామత్ ఖానుని సుభంగిదొర చంపవద్దని వేడికొనుట. శ్శి
 అన్నా మహామత్ ఖానుడ నీవు నన్ను విడువవన్న
 మన్నన జేయుము నీతమ్ముడను నన్నుగావు మన్న
 తెలియక యుద్ధంబునకు వచ్చితిని చలము వలన దన్నా
 కొలిచెద ని న్నిప్పుడు దైవంబుగ కొట్టవలన దన్నా
 తల్లియునీవే తండ్రియునీవే దాత భ్రాత వీవే
 యిల్లు నిలువు నే పిల్లలవాడను యిచట దిక్కునీవే
 అనిన సుభంగిదొర నొకచెయ్యి నంతట బట్టుకొని
 ఘనముగ బలికెను మహామత్ ఖానుడు కడునుగ్రతపూని
 పోటరివలె యుద్ధంబునకొచ్చి పాంకము చెడి యిప్పుడు
 మాటలాడితే నిడుతునె నిన్ను మడియింపక నేడు
 యింతపిరికిబం టయితే నీవును యింటనుంచ వలెను
 కొంతసేనగొని యుద్ధంబునకును గొనకొని వచ్చినను
 విడువనంచు యేనుగగుపైనుంచి వేగ దిగువఁద్రోసి
 కనువడి కత్తితో కుడిభుజంబును కఱుకని జెగవ్రేసి
 చంపఁబూనిన మహామత్ ఖానుని చయ్యిన నలుజూచి
 చంపవద్దని యొకచుచేతితో సలామనుచు వగచి
 గోడ్ గోడని సుభంగిదొర పడి యేవ్వఁగ తా నప్పుడు
 వీడు కోనయని మహామత్ ఖానుడు విడువ సంత వాడు
 పరువడి నొక్క చెయ్యితో వాడు పరుగెత్తెను సంత
 తిరిగటు నీలవేణికి చిమటా మరియిచ్చెను కొంత
 బిరబిగ దండులొ జొరబడి కత్తిని గిరగిర ద్రిప్పుచును
 తఱుముచు నఱుకుచు నుఱుకుచు బలమున తడబడఁజేయుచును
 పదివేల్ గుఱ్ఱంబుల నొకసారిగ పట్టియు తుంజించు
 గదియించియు నాసేనల నెల్లను ఖండితముగ మ్రంచు

పక్కలు పిక్కలు చెక్కులు ముక్కులు ప్రక్కలుగావించు
లక్కడి వీడల చక్కగఁబట్టియు డొక్కలు వెన జించు
దండిగుట్టముల మొండెంబులుగా ఖండంబులుజేయు
చెండుచు నేనుఁగు తొండంబులను తుండ్లుతుండ్లుజేయు
మెడలు తొడలును కాళ్లు చేతులు కడువడి నలుకుచును
వడిగలఁగారుల కడువడిబట్టి మడియఁగ జేయుచును

మహామత్ ఖానుఁడు శేఖుమహమ్మత్తో కలవయ్యుద్ధము నేయుట.

వెయ్యేనుఁగులతో శేఖుమహమ్మదు వెలయుచుండ గాంచి
యయ్యెడకును యీ మహామత్ ఖానుం డటుబోవఁగఁదలంచి
చాలగ మహామత్ ఖానుఁడు చిమటా నీలవేణికిని
మేలుగ యెడమకాలి కిచ్చెను నీలవేణికిని
యిచ్చిన నీలవేణి యప్పుడు నచ్చట నిలువకను
వచ్చిమదిక్కున శేఖుమహమ్మదు పరగ వండులోను
వడిగా దూఱుచు మహామత్ ఖానుఁడు నదలక యేనుఁగుల
కడువడి కండలు ప్రేవులు కుచ్చలుగాఁ జేయుచు చాల
యేనుఁగుంపులు గొండలువలె బడ నిలపార్లగ నేసెన్
పీనుఁగుసెంటలు గాఁగను మహామత్ ఖానుఁడు తెగగోసెన్
ఇటులనుండ నా శేఖుమహమ్మదుఁ జేనిఁజేనుఁగుల
పటుతరంబుగా ముందుబంపఁ గని పటుకోసము లీల
వచ్చునేనుఁగుల మహామత్ ఖానుఁడు వడిగా జూచుచును
హెచ్చినశౌర్యము తోడ నప్పుడు నచట కత్తితోను
యెగబడనలుకుచు తెగబడిపోవుచు యేనుఁగు లన్నియును
ధగధగమెఱిసెడి కత్తిని ఝఘువుచు తెగువతో వినరఁగను
విఱిగినకాళ్లు తఱిగినమెడలును వొరిగినముండెములు

వెరగుబడియునే తెరవుగానకా తఱినిలిచిన భటులు
 బిరబిరబారగ నటుకులు బడియును ధరగూలెడివారు
 పరువులిడుచు నా మహమత్థానుని తిరిగిచూచువారు
 యుద్ధము జేయుటకును రా లేదని యొదిగి చూచువారు
 బుద్ధిలేకవచ్చితి మయ్యా యని పొగలునట్టివారు
 నిక్కంబుగ మము జంపఁగవలదని మ్రొక్కి వేడువారు
 యెక్కడబోదము యేది దిక్కు యని యిటుల వగచువారు
 యిరీతిని నుండఁగ దండెల్లను తారుమారు నేసి
 వారకనీలవేణికి చిమటా వడిగా నపు డిచ్చి
 కదలిచి హయమును శేఖమహమ్మదు కడకు బోవనిచ్చి
 యదలించిన నా నీలవేణియును సంత చొకళించి
 యేనుఁగుతలమీఁదను తనకాళ్లను యెగిరిపెట్టఁగాను
 తానటు మహమత్థానుఁడుగ్రుడ్డై దనఁగఁగ బట్టియును
 కత్తిడినుకొని హుంకరించినను కనుఁగొనివాడంత
 నెత్తికిసరిగా మహమత్థానుని నేయతప్పకంత
 పూని కోపముతో మహమత్థానుఁడు వానితలను చేత
 మానక కత్తితో వేయఁదలంచినను మరివాఁడును కొంత
 శేఖమహమ్మదు మహమత్థానుని చంపవలదని వేడుకొనుట
 లేయుచు గడగడ వణకుచు మరిమరి వేడుకొనుచు నేను
 పోయెద విడిచిపెట్టిన హజరత్ ప్రాపుమి న న్ననను
 కావుమనుచును కాళ్ళబట్టుకొని ఘనముగ నేడ్చుచును
 నేపకుండిచు నీకును నేను కావుకావు మనెను
 ఇల్లునువిడిచి బిడ్డలవిడిచి యిల్లాలినివిడిచి
 వెళ్లినచ్చితిని పూరక నిప్పుడు వేడుకఁగాఁదలంచి
 వచ్చితి యుద్ధము జేయవచ్చిన వాడఁగాను నేను

యిచ్చట ప్రాణము బోగొట్టక నన్నిపుడు విడువవలెను
 తల్లిదండ్రినీవని నే నిప్పుడు దనరంగ వేడెదను
 అల్లాసామివి నీవేయనుచును అరసికొలిచెదను
 సలామయ్యవో మహామత్తానుండ సలామయ్యనీకు
 బలేశూరుడని నిన్నుజూచుటకు మరిచిచ్చితినిటకు
 ఇటువలె బలికిన శేఖుచుహన్తుడు సటుజూచియు వేగ
 పటుశరమైనవాక్యంబులచే బలికె నపుడు బాగ
 ఇంతశూరుడవు యుద్ధానికి నీ వేలవచ్చినావు
 వింతలయిన నీమాటల నిట నీ వెందుకు పలికెదవు
 అనుచును శేఖుచుహన్తుడు నప్పుడు అంత కత్తిలోను
 తునకలుగా తెగవేసెను యేనుగుతోడ నరుదుగాను
 అలసి నిలువఁగా నీలవేణి యా మహామత్తానుండు
 చల్చల్చ అనుచును చూపుమేరలో చెంజజూచినాఁడు
 అని యీశైలగున నారదమునినరుఁ డానతియ్యగాను
 విని సురనాథుఁడు విస్తయమందుచు వేగ నిట్లు లనెను
 మునినాయక యీమహామత్తానుం డెన్నియెండ్లవాఁడు
 ఘనమగుజగదమునందు శూరుడై కడగి నిలచినాఁడు
 పిన్నట యేమి యొనర్చె దెల్పుము ప్రియముగ మునినాథా
 నస్తుతితో విను చెప్పెద నిప్పుడు చయ్యన సురనాథా
 మరిపదు నెనిమిది యేండ్లవాడయూ మహామత్తానుండు
 స్థిరముగ యుద్ధము నిదివఱకెన్నడు జేయలేదు వాఁడు
 యెనిమిదివేల గుఱ్ఱంబులను హెచ్చుగాను సఱికి
 పనిబూనియు వెయ్యేనుండులను బాగుగాను సఱికి
 మరలి తనదు హయమును గని వేడుక పౌరుషజన్మమునీడి
 పరమముదంబున దేసింగుని గన నరుగుము యీ

వృత్తాంతంబే నొనరగదెల్పెద మెత్తబడగ నేల
ఉత్తమాశ్వమా జరుగుమటంచని తత్తరమున చాల
తనరగ దెలుపును తిరిగెడు మహామత్తానుడు వేగమున
మనమున దేసింగుని చూచుటకై పరువిడునమయమున

— శ్లో — { మహామత్తానుడు దేసింగుని వద్దికిఁబోగా
బంగారునాయఁడు పోసీయక యుద్ధము చేయించుట. } — శ్లో —

చూచెను బంగార్నాయఁడు తనదగు సేనలు విచ్చుటను
యీచెడు మహామత్తానునివల్లను వచ్చె ననుచు వగను
చేయటవీచుచు గుఱ్ఱపురాతుల చేర్చి గుంపుగాను
పాయక ముట్టడివేయుఁడు కొట్టుఁడు పట్టుఁడు పరుగునను
అని తనసరదారులకు దెలుపుచును అట్టై తాను వడిని
యినునికై వడిని చురచుర మనుచును మొనసిన బొమముడిని
వేయుచు యేనూర్ గుఱ్ఱపురాతుల వెలయఁగానుదెచ్చి
ఫయరుఫయరనుచు వారికి బంగార్నాయం డుత్తరువిచ్చి
మొనలకు చుట్టును తనగుఱ్ఱంబును మోదంబున ద్రిప్పి
కనుఁగొనిసేనల బారఁగనీయక కాపుజేసి దప్పి
గొనినవారలకు కైపువస్తువులు గోరినట్టు లిచ్చి
మొనలో ధైర్యము విడుచుట తగునా మనకని సెలవిచ్చి
దండనాయకుల గనుఁగొనిపలికెను దాడిచేసి మీరు
కండ్రొవ్వచే తిరిగెడు మహామత్తానుని వడి మీరు
చంపిన మీమీ జీతములెల్లను చాలహెచ్చు జేసి
పంపునటులనే మనవిచేసెద నబాబుతోడ వాసి
మీరఁగ యుద్ధము జేయుండని వారల నెల్లను మెచ్చి
కార్యతంత్రములు మీరెఱుంగరే కాల్పుడు దురమున జూచ్చి

మందుగుండలను కాల్చబంబులకు ముందుగ నిచ్చునెను
 కొండలనుండంగ నిబ్బరంబునను కీర్తిగనుం డనెను
 అని తను సేనానాయకుడగు బంగారాయఁడు దెలుప
 నునమలరంగ సేనలు దెలివొందెను మానుషంబు నొలుప
 తోటాలెత్తిరి రాతులందఱును పట్టుధైర్యంబునను
 పటాలనుచును పండ్లగొఱికిరి పౌరుషంబుతోను
 తుపాకులలో పోసిరి మందును తురగపురాతులును
 సిపాయ్బిడ్డలము మేనుని వీరాలాపము లాడుచును
 సనియనుగొని గట్టించి తుపాకుల నాయత్తముజేసి
 మొనలో సరదా రుత్తరపునకై మోపుజేసి నిలచి
 ఉండగతంబుర వాగెనుముందర జండా లటువెనక
 రెండుక్రోశముల దూరము దెలియఁగ యెత్తిరి బలుకడక
 ఫయరుఫయ రనుచు సిగ్గుల్ జూపెను పరువడి మేజకును
 వొయర్వొయ రనుచు యెత్తిరి చెవులను వొయలుమీరఁగాను
 పటపటపటపట పటపట యనుచును వడిగా శబ్దములు
 చటచటచటచట చటచటయంచును చెలఁగెను మిడుఁగురులు
 గుప్పుగుప్పుచు ధూమం బెనఁగెను ఘోరంబుగ వంతక
 చెప్పశక్యమా నురవతి యిప్పుడు తప్పక విను మంతక
 మహమత్ ఖానుఁడు రెండవతూరి యుద్ధముఁజేయుటకై కోపము గొనుట.
 మహమత్ఖానుఁడు తుపాకిశబ్దముల మట్టెం తని యెంచి
 యహ మడంచెదను తురకల నిప్పుడు నది యెంతని మించి
 నీలవేణి గుఱ్ఱంబునుద్రిప్పెను నీటుమీరఁగాను
 కాలముదీరెను వీరి కనుచును కడుకోపముతోను
 బారుతుపాకుల శబ్దము విని యా పౌరుషంపుహయము
 వైరులచే నప్పించదలంచి యా నన్నెమిగులు హయము

ముట్టికాలు తా వేసుక నిలిచెను ముదముమీరఁగాను
 పట్టుతుపాకుల గుండ్లరవలు తమ తలపై నెగురగను
 లేచెను గుట్టము నడిచెనుకోపము రెపరెప మనఁగాను
 కాచెనురాతును బ్రోచుకొనెను తను రాచెను కాళ్లటను
 నాదొరయగు మహామత్థానుని గొని ముదమున మొనసొచ్చి
 కడనంబున నాకడక జూపెనను గాకను మది నెంచి
 పొంచెను మించెను బలుయుక్తులు దలంచె నీలవేణి
 వంగుచు లేచుచు వ్రాలుచు దుముకుచు వచ్చె నీలవేణి
 బిరబిర నడుచుచు నాటలాడుచును బారుదెంచె నపుడు
 సురసుర చూచుచు స్రుక్కుచు నిలుచుచు సారిదినడిచె నపుడు
 ఇలువలె గుట్టము నిమిషమాత్రమున పటురయంబుగాను
 చటులతరంబుగ నబాబుదండలొ నీటుగ జనఁగాను
 గుట్టపురాతులు తోటాలెత్తుక కొఱుకునంతలోనా
 పుట్టెదరఁగను మహామత్థానుఁడు బారిగొనియెను తన్నా
 రాతులు జూచెడి యంతలోపలచు రయముమీరఁగాను
 మోతుబరుల పది వేపుర నఱికెను ఖ్యాతిమీరఁగాను
 కఱుకు కఱుక్కని శబ్దము వినఁబడు నిరుప్రక్కలయందు
 తఱిగిన కూరాకులవలె ప్రోవులు తలలు బడియె నందు
 తలలులేని మొండెంబులు నిలఁబడి తాండవంబులాడు
 మొలలూడిన తల లొడుగఱుచుచును మగ్గక నడయాడు
 అప్పుడు కత్తిని ఝళిపించుచును నుహమత్ ఖానుండు
 కుప్పించుచు తనగుట్టము వైరుల కొప్పించక మెండు
 కోపంబున ఖడ్గంబునువినరఁగ కూలుజనులులెక్క
 యాపడ్డాఱున కలవియె చెప్పఁగ నాపదాతిస్రక్క
 మహామత్థానుఁడు చేసినయుద్ధము నుఱిచెప్పెద కొంత

యూహనుబుద్ధికి తోచినంతలో హెచ్చుగ వినుమంత
కత్తిచేతఁగొని మహామత్స్యమునుఁడు కాలఁగివలె నిలచి
మొత్తైన మున్నూ రేవల గుట్టముల మూలమూల లరసి
నుబేదారులను జమేగారులను మేజర్ నుబేదార్ల
బాబువారిగా బిరుదులుగలిగిన బాబునుబేదార్ల
యేబదియారుమందిని జంపెను యిభములు నేనూరు
కబళం బిచ్చెను తనదుకత్తికిని కసిమసంగి వారు
తుపాకిమొనలను ముమ్మైనదీరిన తోరపునూటెలతో
యీపాతకుని పొడిచెద మనుచును వే పరుగిడ నెంఁకో
కోపముతోడను నీల వేణినపు డాపురుషుఁడు డిగ్గి
యాపదాతులను పదివేపురను యపుడు సమరి యగ్గి
దగిలిన దూదికొండలవడువున ధారుణి గూలఁగను
పగరెట్టింపఁగ పట్టపగటిరవివలె తా మండుచును
యిరుచేతుల కత్తులనుబూని యా పరసైన్యంబులను
పరుగిడ నివ్వక కఱుకు కఱుక్కని వారియంగములను
చిదురుపలై భువి గూలఁగ నేయుచు నీల వేణి జూచి
వదలక నా వెన్నంటి రమ్మనుచు పౌరుషమునుగాంచి
దేసింగుని జూడఁగఁబోవుద మని వానిమీరఁగాను
గాసిజెందకను మనము బయలుగాఁజేసి నిలువఁగాను
చూచెను బంగార్నాయం డప్పుడు శూరపరునిచేత
పూచిన మోదుగచెట్టురీతి తనపోట ధ్లుండుటచేత
గనుఁగొని యరవై ఫిరంగీలను పెనుపొందఁగజెచ్చి
మౌనరగ విడువక కాల్చుండనుచును యుత్తరవులనిచ్చి

మహామత్స్యనుఁడు దేసింగునిజూడబోవుచుండఁగా ఫిరంగీలచే కాల్చుట.
ఈసన్నాహము బంగార్నాయం డేరుపఱచుచుండ

వెననేమహామత్తానుండప్పుడు వీరు డగుచు కొండ
పైదీపంపై వెలుగుచునెక్కెను వరగనీలవేణి
నదేపదమన రాజును జూడగ నని కదనమపుడుమాని
శంకరాభరణమను నదియొడ్డున పొంకముతో విడిసి
జంకక మహామత్తానుం డనిలో శంకలేక వెలసి
దేసింగునిజూడను గోరుచుబలు తెంపుతోడరాగా
యాసేనను ధంధంమనశబ్దము వెనవినఁగను బాగా
ఫిరంగీల శబ్దంబులటంచును వేర్చినివేటసిపాయీ
తురంగమునుగని దురంబునకు నవనరంబుగను భాయీ
జల్లిగదిరుగుము దండుదిక్కునను సాపుచేసి మనము
యొద్దికజనున మటంచనిదెల్పఁగ తద్దయ నాహయము

—ఈ మహామత్తానుండు గుండుతగిలి స్వర్గంబున కరుగుట. —

గిట్టనిదిరుగ నబాబుదండులో ఫిరంగీకాల్పునట
యెట్టుగఢమ్మని గుండాక్కటిపడి వీరురొమ్మనాట
బ్రతుకికలేదని తెలుసుకమహామత్తానుండటువేగ
వతినిగనుట పూజ్యం చీతనుపుతో మదినికగుండుటబాగ
అనుచును గుండు తగిలిన రంధ్రమునందు గుడ్డలను దురిమి
కనుఁగవ కెంపులు చెదర నప్పుడు కనలుచు హయమును తరిమి
చంపె నయిదునూర్వేలరాతులను సంకోచింపకను
బాంపిరి బోనని ధీరశౌర్యముల బారినమరె నటను
గుట్టంబులు యేనూరు మడిసె నా గురిపోటరిచేత
మిట్టుపల్లములు సమంబులాయెనా మెదడుప్రోవుచేత
ఈరీతిగ నొకగడియలోపల ననేక ప్రజలనటికి
వీరుండు జీవము విడువఁదలచి తా వెనగుట్టుమును నటికి

పచ్చిమూళిముఖుడై గూర్చుంచెను పాశంబుల నడచి
 నిశ్చలముగ మది తనదైవంబును నిలిపి మోహనుడచి
 చేరెద దేవునిసన్నిధానమని శీఘ్రము కన్నులుమూసి
 పారెడిమనమును పట్టినిలిపి తగు భద్రం బటుజేసి
 కురానులోగల కొన్నివాక్యముల ఘోషింపుచునుడివి
 కరుణాకర నీపదముజేర్చుము కాలమాయెనని పనివి
 అల్లారే అల్లారే యనియతం డల్లననప్పడును
 తల్లడమున దేసింగుడు గుండగ తాజనె స్వర్గముచకును
 అంతట అలరులు గురిసిరిసురలు అతిమోదముతోను
 వింతవిమానము వచ్చినిలిచెనా వీరునిగొనిపోను
 నత్తడిదివ్యంబగు నొక తేజము నతనితనువువెడలి
 తత్తరమందుచు ప్రజలజూడగను తల్లెవిమానంబడలి

❦❦❦ నబాబు మహమత్థానుని గుఱ్ఱమును పట్టుకరప్తును. ❦❦❦

మహమత్థానుడు పడిననబాబు మదిలోహర్షించి
 సహజంబుగ నొబంగార్షాయని చయ్యన నటజూచి
 బంగార్షాయఁడ మహమత్థానుడు మరిసీలెనునేడు
 శృంగారంబగు నీలవేణిని సొంపుతోడయిపుడు
 పట్టుకరమ్మి వేగమెపోమ్మి బంగార్షాయఁడా
 పట్టుపడునొ పడదోమనకిప్పుడు బంగార్షాయఁడా
 మూడువేల గుఱ్ఱంబుల దీనుక మోహరంబుగాను
 గాఢంబుగ గుఱ్ఱమునుపట్టుకొని గ్రక్కునరమ్మనెను
 వేగమె బంగార్షాయఁడు నాలుగువేలగుఱ్ఱములతో
 తెగువతో నీలవేణినిబట్టుక జాగ్రతగానెంతో
 పోయిచూడగను నీలవేణియును పొందుగ నచ్చటను

పాయనిశౌర్యము తోడగుట్టముల పరువడి జూచియును
 కనలుచు గర్జన జేయుచు నెగరుచు కడువడి దిరుగుచును
 తనబలమున గుట్టంబుల నెల్లను తన్నుచు కఱచుచును
 గిరగిర దిరుగుచు బరువిడి దుముకుచు కినిసియు నాడుచును
 చొరబడి గుట్టపుగుంపులొ దూఱుచు మరిమరి చంపుచును
 కమ్మినకాల్బలముల నెల్లను తన కాళ్లతో తన్నఁగను
 దుమ్ములు యెగరగ గుట్టపు గుంపులు తుత్తుమురులుగాను
 మిట్టుగ నిలచిన గుట్టంబులను మెడలనపుడు కొటికే
 విట్టివిగి వచ్చినగుట్టంబుల వేగముగా నుటికే
 అంతట నాలుగువేలగుట్టంబుల వింతచావుజూచి
 చింతతో బంగార్నాయఁడు దొరతో చెప్పి వెననువచ్చి
 కనిగుట్టము మనకలవిగాదని మనమున నెన్నుచును
 ఘనుఁడగు మహామత్తానుని కేసరి గాక యుచ్చయెడను
 ఇటులొనరింపఁగ నెప్పనిచేపగు తటుకున చూడఁగను
 కటకట యేమనవచ్చుచుదీని పటిమచుటంచనను

—ఇది దేసింగు నీలవేణి ఐచ్ఛుటజూచి వ్యసనము నొందుట. ఇది—

నీలవేణియును వ్యసనముచేతను నిలిచిచూచి వగచి
 చాలదుఃఖముతో రాజువద్దికిని చక్కరాగజూచి
 యేమిచేసితివి మహామత్తానుని యిపుడు నీలవేణి
 యేమాయెను నాప్రాణనఖిం డత డిపుడు నీలవేణి
 యెచ్చట మహామత్తానుఁడు బడ్డా డదియు జూపుమనిన
 నచ్చటికిని యానీలవేణియును అరయగ రమ్మనిన
 పోయిశ్రుముగ మహామత్తానుని పొగలుచు తామించి
 పోయె పోయెనా ప్రాణనఖింఁడని పొగడియు నటుగాంచి

వాసిగ నప్పుడు దేసింగుడు బల్ వ్యసనముతోడుతను
 యీనున నీనునే విడిచి యొంటిగా నేటుల నుందునేను
 నీవు ముందు జని నాకొకజాగా నేరు పరచవయ్యా
 సావకాశ మికలేదు నబాబును చంపివత్తునయ్యా
 అనుచును గుందుచు నిట్టలు బడుచును నిలబడి పొల్లుచును
 కనుగొని యేడ్చుచు కన్నులుమూయుచు కడువ్యసనముతోను
 మహామథ్తానుకు గోరీయచ్చట మరియు కట్టటకును
 బహుశా పల్లము త్రొవ్వించెను నా పట్టున చయ్యనను
 పల్లములోనా మహామథ్తానుని పట్టియుంచగాను
 యెల్ల వారలును జూచుచుండగా నెంతో తెగువతోను
 వచ్చియు గుంట చట్టు చుట్టుచును వడిగ నీలవేణి
 యచ్చట నిలబడి కన్నీరుంచెను నంత నీలవేణి
 కనుగొని యప్పుడు దేసింగుడు తా ఘనశోకముతోను
 మనమున గుందుచు నీలవేణిని మహామథ్తానునితోను
 పనుపుట లెస్సని ఖిల్లము గొని తా పరగ నటికి యంతా
 ఘనమగు జేజిని పల్లంబునను కడగిచేర్చి కొంతా
 గోదానంబులు భూదానంబులు కోటిస్వర్ణములును
 భూదేవతలకు సంతోషంబుగ పొందుగ నిచ్చియును

—❧❧❧ దేసింగుమహారాజు నబాబుతో యుద్ధము చేయుట. ❧❧❧—

తప్పక దేసింగుడును తనజమేదారుల నటుజూచి
 యిప్పుడు పల్కెద నన్నలార మీరందఱు విన మించి
 మహామథ్తానునితో సగబలమును మఱిదగ్గను నాకు
 సహజంబుగ నాకేమిబలమును చయ్యన లేదిటకు
 చయ్యన నిప్పుడు నాబలంబుతో జేరి దండులోను

వొయ్యనజొచ్చి నబాబునుపట్టి నేనును చంపెదను
 జాగ్రతతోడను రండు మీరలును జమేదారులారా
 ఆగ్రహంబునను పండునమీరును జమేదారులారా
 చొరబడి శూరుల పట్టిచంపుడు గరిమెతో వారలను
 నటుకుడు యేనుగు గుట్టములను నుటి యత్తిధైర్యంబుగను
 పరుగిడువారల పరువిడిమీరలు పట్టవలదునున్
 జరిగిన వారల జడిసిన వారల చంపవలదు సుమ్మీ
 యేనురియుండిన వారలమీరలు నెదిరించగవలదు
 మైనుఱచియు లాహిరిచేనుండిన వారిజంపవలదు
 అనుచును దేసింగుడు తనబారాహజారి నటుజూచి
 ఘనముగ పండ్రెండంకెమ్ములుగల ఘనతేజని గాంచి
 చెలువుతోనెక్కి మీనముదీటి చేతకత్తిబట్టి
 చల్ చల్ బాబా యని నడిపించెను గుట్టము చేదట్టి
 సింగమువలె గర్జనజేసెను దేసింగుం డంతటను
 రంగుగ పులివలె రొప్పెనపుడు దేసింగుం డంతటను
 నబాబు కనుగొని బంగార్నాయని నంతలోన బిలచి
 దబాలు వరుసగా ఫిరంగీలను తయారు జేయించి
 నునదండెల్లను నొక్కచోటను మరిమోహరముగను
 ఘనముగ బెట్టుము బంగార్నాయఁడ గ్రక్కున నిప్పుడును
 శూరుఁడయిన దేసింగుడు వచ్చెను జూడు మిపుడువాని
 బారహజారి నెక్కుకవచ్చెను బరువడినిటపూని
 అటులనుండిన దేసింగుండును యాదండులొ జొచ్చి
 పటుతరంబుగను చిమటా యిచ్చెను బారహజారిని మెచ్చి
 యిటుల హజారిని చిమటాయిచ్చిన పటపట పటయనుచు
 పటుతరముగ నిటువచ్చిన గనుగొని వరుస ఫిరంగీలిడుచు

ఒక్కపళితా ధాంధానునుచును యక్కడకాల్చుగను
చక్కగవచ్చియు గుండునందులో గ్రక్కునదూరగను
బారహాబారి తోడనుపొగలో బడివడిదూరుచును
మార్ మార్ మార్చి దేసింగుండునడి జేరినఱకగాను

—ఊఊ దేసింగుండు దావుత్ ఖానునితో పోరుట. ఊఊ—

చేతిపట్టు దావుత్ ఖానుండు చెచ్చెర జొచ్చియును
ఘాత వేయుచును పెద్దఫిరంగుల కడువడి కాల్చుచును
సంత రేకలాఫిరంగీలను గొంతకాల్చిరపుడు
సంతవెనక యేనూర్ గుఱ్ఱంబుల నమరబంపినాడు
మందు పోటుకును గుండు పోటుకును సందేహించకను
సందునబడి దూరుచుపై కెగనును సరగున హయములను
గిరగిర ద్రిప్పుచు నెగర వేయుచును కరకరి సేయుచును
పరగున దండు తండంబుల సవ్యాపనవ్యములుగాను
తఱుముచు నఱికిని దేసింగుండును కఱుకు కఱుకు మనుచు
మరి గుఱ్ఱంబుల తుండ్లు తుండ్లుగా నఱికి నఱికి వైచు
అరటి కంబముల నఱికిన కరణిని యంత దండునెల్ల
సారకాయల తెగనఱికిన కరణిని సారదిసేనల్లె
జొన్నదంట్ల తెగవేసినతీరున చొరబడి దండునను
పున్నవారి నటుచాపకట్టుగా నుక్కడంచుచును
ఇటులజేయగా దావుత్ ఖానుండు చటులకోపమునను
పటుతరమగు పదివేలఫిరంగుల పదిలపఱచి యటను
ఒక్క పళితా తీర్చినాడయా వుద్దండంబుగను
చక్కగ పెట్ పెట్ పెతాలనుచును శబ్దంబులతోను
వచ్చెడిగుండుకు వైకి నెగసెను ఎొప్పుగ గుఱ్ఱమును

అచ్చటి పొగకును పైకి నెగసెను చెచ్చెర గుట్టమును
 చిక్కినవారిని గ్రక్కునమారను పెక్కు విధంబులను
 నెక్కడజూచిన దేసింగునివలె నెక్కడ నుండఁగను
 మరుగు జేరుచును పరుగులెత్తుచును తిరిగిచూచుకొనుచు
 విరిగిన దండును దావుత్రానుఁడు వెనను జూచి వగచు
 దండునెల్ల నొకచోటనునిల్చి ఖండితంబుగాను
 మెండుగ ముప్పది వేలతుపాకుల మేటిశబ్దములను
 ఒక్క ఫలీతా తీర్చిన గుండ్లును వెక్కసంబుగాను
 పెక్కు విధములై మండెడి మంటలొ వేర్చియు గుట్టమును
 యెగిరిదాటుచును ప్లాగలో దూఱుచు యిటునటు దిరుగఁగను
 దిగువ బడిరి యానబాబు దండు తెరలు మంటలోను
 వేయు గుట్టములు నొక్కసారిగా వేగరాజజూచి
 నాయెడ బారా హజారిదాఁటెను సంతదానిమించి
 ఒక్కకత్తిపై వెయ్యికత్తులు వొక్కసారి రాగా
 వెక్కసంబులేకను దేసింగుఁడు విరిచె నన్ని వేగా
 చాలఁగ దావుత్రానుండును పదివేలగుట్టములను
 మేలగురాతులతోడను బంపెను మిక్కుటంబుగాను
 వచ్చినగుట్టంబుల దేసింగుఁడు వరుసగాను జూచి
 యిచ్చెను చినుటా బారహజారికి యెడచుకాలిమించి
 పటపటపట యని ధవుడాయించెను బారహజారియును
 చటులకోపమున దేసింగుండును దావుత్రానుఁడును
 యెదురుగ బారాహజారిద్రొప్పెను హెచ్చుకౌర్యమునను
 అది గనుఁగొని యాదావుత్రానుఁడు మదపుటేనుఁగులను

❖ { దావృత్తానుండు మదపుఁజేనుంగులసమూహములను } ❖
దేసింగునిపైఁ గదియ బంపుట.

అటువదివేల మావటీలతో నెచ్చుగాను వచ్చి
సరగున తొండంబున రోకండ్లను చక్కగాను దాల్చి
విసరుచువచ్చెను నలుదిక్కులను వెనను జనులు బెదర
క సరుచువచ్చి దేసింగునిపై క్రమైకొండ లదర
ఘ్రింకారింపుచు తొండములెత్తుచు గిరగిరదిరుగుచును
శంకలేక రోకండ్లను ద్రిప్పుచు చాలఁగ వచ్చినను
చూచి యప్పుడు దేసింగుండును చోద్యం బందుచును
యోచింపక నాయెనుఁగ గుంపులొ నొప్పుగ గుట్టమును
కదిలిచి కనలుచు తా వడి జొచ్చి కడునుగ్రుం డగుచు
పదిలముగా తనచేతను బాలా పట్టి విజృంభించు
తొండంబుల నెల్లను వడినటికెను తుండ్లు తుండ్లుగాను
గండస్థలముల గ్రుచ్చియెత్తెను కండలురాలఁగను
మొండెములు గ తెగనఱకెను యాబలేతండంబుల నెల్ల
మెండుగ నెత్తురుయేరై పాతెను మేటిదండుసల్ల
సరువడి కుంభస్థలములు పొడియై బడె నప్పుడు కొన్ని
నటికినంతలో రెండుతుండ్లుగా నటగూలెను కొన్ని
కావుచేతులు తోకలు విరిగి కదసి కూలె కొన్ని
వాల్చెల్లను చిల్లులపోటులుబడి వారిగ నంత కొన్ని
వేగులుకండలు వేరువేరులై మూగి గూలె కొన్ని
సాగిలబడి పొగ్గింతలుబెట్టెను చయ్యన నటకొన్ని
ఆరీతిని తార్ తార్ తార్ జేసెను అప్పుడు దేసింగు
భారహజారికి చిమటాయుచ్చెను బరువడి దేసింగు
దావృత్తానుం డుండెడుకావుకు తడయక ద్రిప్పుగను

దోవలేక యాపీనుఁగుపెంటులఁ ద్రొక్కుచు నంతటను
 యేనుఁగుపై సంభారిలో దావుత్థాను నంత జూచి
 మానక దేసింగుండును చిసుటా బారహజారికి నిచ్చి
 యెడమకాలికి నివ్వగ నప్పుడు యెగిరియు దుముకుచును
 తడయక దావుత్థానుని యేనుఁగ దగ్గర నిలువఁగను
 చెలరేఁగియు తనబారహజారిని చేత తట్టఁగాను
 నిలచి ముందరికాళ్లును యేనుఁగ నెత్తిన పెట్టగను
 కడుకోపముతో మాపటివానిని కదసి చేతఁబట్టి
 వడిగలక త్తిని యుల్లింపిం చప్పుడు వానితలను గొట్టి
 ఉగ్రుడగుచు యాదావుత్థానుని వొడిసి పట్టఁగాను
 నిగ్రహింపలేకను దేసింగుని నెనసి పొగడుటకును

❖ { దావుత్థానుఁడు చంగులదని వేడుకొనగా దేసింగు } ❖
 { నబాబు వీఁడే యని నిశ్చయించి యమపురి కనుపుట. }

అప్పుడు మనమున నిశ్చయించి వో యన్నా దేసింగు
 తప్పుక నే నీకాళ్లకుమ్రొక్కెద దనరఁగ దేసింగు
 విడిచి పెట్టినను పరువెత్తెదను వేగమే దేసింగు
 బడే శూరుడవు దయ నన్నేలుము బాలుడ దేసింగు
 అనవిని దేసింగుఁడు దావుత్థానుని వేగమే జూచి
 ఘనుడగు నబాబు వీఁడే యనుచును కడుకోపమునెంచి
 బాలావేసిన దావుత్థానుఁడు బడి నీలిగెనపుడు
 చాలఁగ నబాబు దండులొ నందఱు సరగ బాటిరపుడు
 కొందఱు బాటుచు నేలఁగూలుచును కొందఱు మందుచును
 కొందఱు దాఁగుచు తిరిగిచూచుచును కొందఱు వగచుచు
 నబాబు కొండల సందునదాగెను సతిభయ మొదవఁగను

నబాబు సేనలు పటాపంచలై నటచెడి బాఱంగను
తత్తటవడి పరుగెత్తువారి పై కత్తియెత్తరాదు
నత్తలేక నిలచినవారలపై కత్తియెత్తరాదు
యిరువదియాఱువత్సరములవాఁ డిప్పుడు దేసింగు
సరగున యాభై వేలగుఱ్ఱముల జంపెను దేసింగు
రెండువేలయేనుంగులగుంపును దండిగ దేసింగు
మెండుసేనలను జంపె నప్పుడు మేటిగ దేసింగు
యిరువదినాలుగు ఝండాలన్నియు బరువడి దేసింగు
సరగున పెటపెట స్త్రుంచివేసెను చయ్యన దేసింగు
అప్పుడు దేసింగుఁడు చెయ్యలసి నపుడుతాను నిలచి
యొప్పుగ నెత్తురు గాలుపుడుపులను కప్పినంత జూచి

దేసింగు దావుఞ్ఱానునిజంపి శంకరాభరణనదిగట్టున గూర్చుండుట.

ఇంకనేల యానబాబు చచ్చెను శంకలేక నేను
శంకరాభరణ నదిలోపలనే స్నానముజేశటను
పోయెను ననుచును నయిదుగుఱ్ఱముల పొందుగానుగూడి
ఆయెడ బారాహజారి నెక్కియు నంతనచటజేరి
వచ్చి శంకరాభరణముగట్టున వదలక తానిలచి
అచ్చట బారాహజారి డిగ్గి యంత సీళ్లజొచ్చి
ఉడుపులగడుగుక కత్తినికడిగెను నొప్పుగ దేసింగు
బడలిక దీరఁగ స్నానముజేసెను బాలుఁడు దేసింగు
మూడుదోసిలి సీళ్లునుద్రా గెను మురియుచు దేసింగు
నీడనుజేరి కూర్చునె నప్పుడు నిజముగ దేసింగు
సహజము నబాబును చంపితిమనుచును సంతోషించుచును
మహామత్తానుఁడు పోయె ననుచును మరిమదిగుందుచును

❀❀ { ధనసింగుఁ డనుదాయాది దేసింగునివద్దికివచ్చి } ❀❀
నబాబు నీచే జావలేదని తెలుపుట.

యిటులనున్న దేసింగునివద్దికి తటుకున నప్పుడును
పటుతరముగ ధనసింగుఁడువచ్చి పల్కె నతనితోను
రాంరాం సీతారాంరాం రాంరాం రాజాదేసింగు
రాంరాంరామనె బదులుకు నప్పుడు రాజాదేసింగు
నరగున వచ్చిన పనియేమిర నాసామీ దేసింగు
యిరువుర యుద్ధము విడచివచ్చుటే మిప్పుడు దేసింగు
ఆమాటలువిని దేసింగుఁడు తా నప్పుడు నిట్లనెను
యేమియున్న దిఁక నబాబుచచ్చెను యింక యుద్ధమునను
ధనసింగుఁడు నామాటలువిని తత్తఱపడి యిట్లనెను
దనరగ నీచేజచ్చినవాఁడును దాపుట్టానుఁడును
నగముబలముపోయి నతనిగొందుచు సంకటమందుచును
నగచెడి యుద్ధము చేయలేమికని పొగలినబాబటను
కొండలనందున సాదుల్తానుఁడు కొరిదాగినాఁడు
దండెల్లను నీదాడికొర్వకను దాగియున్న చివును
శత్రుశేష మింతయినను నిల్పగ జనదిక దేసింగు
మిత్రుడవని నే నీకు దెలిపితిని మేలగుదేసింగు
జల్దీజల్దీ బయల్దేరుమీ జలిదిగదేసింగు
వలదు నిలపగను నబాబుకూల్చుము జలిదిగదేసింగు

❀❀ { కంగనాథుఁడు దేసింగు యుద్ధమున కుద్యక్తుడై } ❀❀
సంతట బోవలదని బుద్ధులు గఱపుట.

అతనిమాటలు విని తా నలరుచు సంతటదేసింగు
మితిమీరినసంతసమున బాదులుచు మీఁదనుదేసింగు

బారహజారిని దగ్గర తెమ్మనె బరువడి దేసింగు
 శూరత్వంబున క త్తనిబట్టెను సొంపుగ దేసింగు
 నారాయణ శౌరీ యని యెక్కెను బారహజారిపై ని
 ధీరుం డాల్గురుసరదారులతో తెంపున గూడుకొని
 వెడలఁగ తనపాలిటిరంగేశుఁడు వెనక నిలువఁగాను
 కడువడి దేసింగుఁడు రంగేశుని కనులపండువుగను
 కనుఁగొని శ్రీహరిపాదసద్గముల కప్పుడు మ్రొక్కుచును
 నినునమ్మితి శ్రీరంగనాయకా నన్ను విడుచుటకును
 పనిగాదుర యీసమయంబునను పరగ రంగనాథా
 అనువుగ నన్నేలక తొలంగినను నపయశస్సుగాదా
 అని పలికిన శ్రీకస్తురిరంగం డతని జూచి మెచ్చి
 వినరా యుద్ధము యీదినమందున వేడ్కతోడ జేసి
 బహుప్రయాసపడి యలసినవాఁడవు బాలుఁడ దేసింగు
 సహజంబుగ రేపటికిని జయమగు చయ్యన దేసింగు
 బాలుండవు నామాటలు విను మిక బరువడి దేసింగు
 చాలుచాలు యీదినమున యుద్ధము చాలుర దేసింగు
 మూడుమ్ముక్కల్ గడియవరకు నే ముదమునొదవఁగాను
 తోడుగనుంటిని యీదినంబు నిను కూడ నింక నేను
 నీకు సహాయము గాను రేపటికి నిశ్చయంబుగాను
 ప్రాకటముగ నే బోయివత్తు నాపల్కులు విను మనెను
 ఘనమగు తనశూరత్వము దెలియఁగ కనలుచు రంగనితోను
 మొనగాఁ డగు దేసింగు రంగని గనుఁగొని యిట్లనెను
 ప్రేమతో మీదయ యీగతి నుండఁగ నేమి కొదవ యీకను
 స్వామీ నామాటలువిను మిప్పుడు సరగున జెప్పెదను
 చయ్యన యుద్ధములోన నబాబును చంపెద నదియొకటి
 యయ్యెడ నాతనిచేత ననువులును నొయ్య విడుచు టాకటి

ఆరునూరులో చావులు దప్పదు యది నిశ్చయమయ్యా
 భీరులయినవారికి ప్రాణముపై దృష్టికలుగదయ్యా
 దండులోన జయమొందగ నీకృప దయసేయగదయ్యా
 దండున నీల్లినవారికి నీదగు దం డండగదయ్యా

—ఊఊ దేసింగుడు రెండవతూరి యుద్ధమునకుఁ బోవుట. ఊఊ—
 పోయివత్తునని బారహజారిని పొందుగ నెక్కుకొని
 పాయక నెడమకాలికి చిమటా పరగ నివ్వ వడిని
 పటపటపటయని ధవుడాయించెను బారహజారియును
 తటుకున దండు నుండుతావునకు దగ్గిర బోవఁగను
 ఉండు నబాబు దండులొవారును వొప్పుగాను నవుడు
 దండియైన దేసింగుడు వూరికి తాను పోయినాఁడు
 యింకమీద మన కందఱకును నిపు డేమి భయం బనుచు
 శంకలేక మనవూరికి బోదము చయ్యన రం డనుచు
 అంత నబాబును గూడి గుంపుగా నచట నుండఁగాను
 చెంతకువచ్చిన యాదేసింగుని సరగ నబాబటను
 చూచి సింహమును గన్ననుదేభము చొప్పున వడఁకుచును
 ఆచెంతను పులిగన్న లేడివలె యట్టిటు బెదరుచును
 పిల్లినిగన్న చిలుకచందమున బెదరుగ జూచుచును
 వల్లదప్పి పలలోఁబడినట్టి వనమ్మగంబువలెను
 అదరిపడుచు నట్టిట్టుజూచుచు పెదవులు దడుపుచును
 యిదెవచ్చెను దేసింగుడు నికనే నేమిసేతుననెను

—ఊఊ { నబాబు తొండ్రమల్లునిబిలిచి దేసింగునికడకు సమాధానమునకు సంధికంపుట. } ఊఊ

గడగడవడఁకుచు తొండ్రమల్లుని వడిగ నవుడు బిలచి
 తడయక బల్కెను నబాబప్పుడు తప్ప కతని జూచి
 తొందరగలిగెను యేమిసేతునో తొండ్రమల్లున్న

ముందుగ నాప్రాణములు గాచుటకు ముఖ్యుడ వీవన్న
అనిన నబాబుతో తోండ్రమల్లుడు నప్పు డిట్లు లనియెన్
పనియేమిక సెలవియ్యిం డన్న నబా బతనితో ననియెన్
దేసింగుడు మననండుల నెల్లను తెగునతో ఛేదించి
భానురముగ వాడూరికేగె నని భయమువిడిచి విించి
ఉంటినియిదె దేసింగుడు వచ్చెను వొప్పుగాను వాని
కంటజూచుటకు భయముగనున్నది గట్టిగ నామదిని
ఒక్కకార్య మున్నది నేనిప్పుడు నొప్పుగ చెప్పెనను
చక్కగాను నీ వతనికి నాకును సంధిసేయవలెను
చొరతనమును నీ కిచ్చెదననుచును తోండ్రమల్లోజ్జ
నరగుననార్కా డ్వేడ్క నేలుచును చయ్యనమల్లోజ్జ
పట్టముకట్టించెద నని యతనితో బలుకుము నీవన్న
పట్టుగ నాయార్కాడు నీదియని పలుకుము నీవన్న
నేనుబంటుగా నతని గొలుతునని నిజముగ పలుకన్న
మానక నేనీ దానుడననుచును మరిమరిపలుకన్న
యిటులనబాబు తోండ్రమల్లులతో పటుతరంబుగాను
తటుకున దెలుపఁగ మది భయంబుగొని తడబడి తేచియును
సలాముచేసి తోండ్రమల్లుడు చయ్యన నిటువచ్చి
బలేసూరుడగు దేసింగునికి మరి యెదురుగవచ్చి

ఁఖి తోండ్రమల్లోజ్జ దేసింగునికి సంధిజేయుట. ఁఖి
రాంరాంరాంరాంరాంరాంరాంరాంరాంరాజా దేసింగు
రాంరాంరామనె బదులుకు నప్పుడు రాజగు దేసింగు
భయముజెంది నేవచ్చినానయా బాలుడ దేసింగు
దయతోడుత నామనవినుమయా తడయక దేసింగు
చెలువుమీరఁగా నబాబుమీతో సంధిసేయుమనెను
చలము సేయకను వినుడు జెప్పెదను సవిస్తరంబుగను

దొరతనమును నీకిచ్చెద నేను బరువడి దేసింగు
 సరగున నాత్కాడ్యేడ్క నేలుమనె స్థిరముగ దేసింగు
 పట్టమునీకే కట్టెదననుచును పలికెను దేసింగు
 పట్టుగ రాజ్యము నిన్నేలగమనె బాలుండ దేసింగు
 నీకు బంటనై నేనుండెదననె నిజముగ దేసింగు
 జోకతోడనీ దానుండనేననె సొంపుగ దేసింగు
 యిటుల నబాబు సెప్పి పంపెను యిప్పుడు దేసింగు
 పలుతరముగ శ్రీరామవాక్యముగ బలికెను దేసింగు

❧ { దేసింగు తోండ్రమల్లోజితో యుద్ధము } ❧
 జేయుటే యుక్తమనుట.

అన్ననప్పుడా తోండ్రమల్లుగని యంతనుగ్రుండగుచు
 కన్నులెఱ్ఱంగను జేయుచు పలికెను ఘనకోపుం డగుచు
 మరియీమాటలు యేలను తోండ్రమల్లోజిప్పుడును
 బరువడి యుద్ధముఖంబునబలికెడు పలుకులె యివి యనెను
 నాఁడు నీవిటుల సంధికివచ్చిన నప్పుడు వొప్పుదును
 నేడిటు పలికిన నాటిబీరములు నేయడవిని జనెను
 దనరనబాబుకు హితుండగుదావుత్థానుఁడు పోవుటను
 ఘనుండగు నా స్నేహితుండగు మహామతోఖానుఁడు నీల్లుటను
 ఇద్దఱుశూరులు తెగినవెనకమా కింకమాటలేల
 యుద్ధముజేసియు మాబలంబులతో నొప్పుగ నీవేళ
 జూపగవలయును గాకయింకయా సంధియేటికనెను
 సాపుజేయవలె దండులో తెగబడి చయ్యన నిప్పుడును
 శూరులయిన తురకలు మీరింత యధైర్యపడంగనేల
 పీరుడయిన నబాబుకిప్పుడు వేరెమాట లేల
 పకపకనవ్వుచు దేసింగుం డిటు పలికి యతనితోను
 యిక నొకటున్నది తోండ్రమల్లు నే నిప్పుడె జెప్పెదను

చెలఁగినబాబుకు బలముగలిగితే చెంజినేలునునుము
బలము నాకు గలిగిన నార్కాడు ప్రబలముగ నేలెదను
యీవిధములుగా కిప్పుడు వేరే యేమిలేదు వినుము
నావిధమంతయు మీనబాబుతో నరయబలుకు పొమ్ము
జల్ది జల్ది మీనబాబు నిప్పుడు జలిదిగ రన్తునుము
జల్దిగ నేనినొ వచ్చెద నీవును జలిదిగానుపొమ్ము
మరి మరి సలాము జేసియు తోండ్రిమల్లం డప్పుడును
తిరిగి నబాబుకు విశదంబుగ నీ తెఱఁగెఱిఁగించఁగను
అదరిపడియు బంగార్నాయని తా నంతలోన జూచి
పెదవులు దడువుచు పలికె నప్పుడు పెంపుదప్పి లేచి
యేమిసేయుదును బంగార్నాయఁడ యేమితోచలేదు
యేమిచేసినను నీదేభారము యేమర కికమిఁదు

❦ { బంగారునాయఁడు దేసింగునిమీదికి వేంకట్రావును
సేనాసమాహముతో యుద్ధమునకుఁ బంపుట. } ❦

అన విని బంగార్నాయం డప్పుడు అతిద్దైర్యంబునను
ఘనుఁడగు వేంకట్రావును జూచి కడువేగంబునను
శంకలేక యేనూర్ గుఱ్ఱములను వేంకట్రాయఁడా
యింక తీసికొని ర మ్మిటు జలిదిగ వేంకట్రాయఁడా
దేసింగునికిని యెదురుగబొమ్ము తెగువతోడ నిపుడు
వాసిమీరఁగను యుద్ధముచేయను వదలక జను నేడు
సరగున యబ్బుల్ ఖాదరుఖానుసాయబు దండునను
బరువడి కొలుముతానుఁడు నీకు మరిసహాయముగను
వచ్చెద రిప్పుడు వేగమె బొమ్ము వారిగూడి యనిన
నచ్చట నందఱు దండుగూర్చుకొని వచ్చి నిలచియున్న
దేసింగుం డటు బారహజారిని తెగువతో నెక్కుకొని

చాలగరెండు తుండ్లుగనటికెను సరగ కత్తిబూని
 కళ్లకురంజి ఖానుసాయబును ఖండతుండ్లుచేసి
 కల్లికోటయేల్ కొలుముత్తానుని కత్తితో తలకోసి
 మధురయేలు మళయాళపువానిని మరితలలగనటికి
 యదలించియు వీగుల నటదోలి యావలికిని యురికి
 సరగ నబా బటుయున్నపాళెమును చక్కగాను జూచి
 త్వరలో చినుటా బారహజారికి మరియిచ్చియు మించి
 ధగధగమెఱసెడి కత్తిచేతను తానటు ఝళిపించి
 నిగనిగమెఱసెడి బాలా చేతను నేర్పుగ ధరియించి
 యేనుగుపై నున్నట్టినబాబును తానంతట జూచి
 పూనిక బారహజారికి చినుటా పొందుగాను యిచ్చి
 నందున బారహజారి యప్పుడు నత్తిధైర్యంబుగను
 ముందరికొళ్లటు యేనుగుతలపై తోపుగ పెట్టెగను
 అప్పుడు దేసింగుడు తనచేతను అంత కత్తిబట్టి
 తప్పకమాట్టికుని చెయిబట్టి తలతెగబడగొట్టి

—ఊ సబాబు దేసింగుని తన్నువిడిచిపెట్టుమని వేడుకొనుట. ఊ—
 బాలాచేతను ధరియించినయా సబా బతనిచూచి
 చాలగదేసింగునితో ననెను మేలుపొగడ దలంచి
 యుద్ధముచేయగ నేరాలేదు వొప్పుగ దేసింగు
 యిద్దరలో నీసమానులెవ్వరు యిప్పుడు దేసింగు
 నారాజ్యము నీకిచ్చెననయ్యా నన్నువిడువు మయ్యా
 ధీరత్వంబున యార్కాడిప్పుడు జేరి యేలుమయ్యా
 ఒక్కకొళ్ల కేనూరుకొళ్లలు వొప్పుగ నిచ్చెదను
 ఒక్కచెరకు నేనూరుచెరలును వొనరగ నిచ్చెదను
 సీమామూలము నీకునిచ్చెదను స్థిరముగ దేసింగు

మామూల్ శాసనమును నీకిచ్చెద మతిమతి దేసింగు
నామీదనుదయ చాలా వుంచుము అయ్యా దేసింగు
నీమీదను యుద్ధానికి రాలే దిప్పుడు దేసింగు
నన్నువిడిచితే పారిపోయెద నన్నా దేసింగు
చిన్నవాండ్రను విడిచివచ్చితిని చెలువుగ దేసింగు
సలాంజేసెదను నన్నువిడువుము చయ్యన దేసింగు
బలేశూరుడవు నిన్ను మెచ్చితిని బరువడి దేసింగు
నిజముగ నాపాలల్లానామివి నీవే దేసింగు
గజబిజియాయెను నాప్రాణములు కనుగొన దేసింగు

—ఇది దేసింగుడు నబాబుతో యుద్ధము జేయుట. ఇది
వెలవెలబోయి నబాబువ్వుడు వేమరు పల్కగను
చెలువుతోడ యానబాబు గనుగొని కలకలనవ్వుచును
సంధిచేయుటలు నాడేయుండెను సాదుల్ ఖానుండా
యెందుకు యిన్నిమాట లాడెదవు యిచ్చట నాతోడా
మొదట తోండ్ర మల్లోజితొ చెప్పిన మాటలు మరచితివో
యెదుటనిలువ నను దేసింగుండని యిప్పుడు నెంచితివో—నీకు
నూటయెనిమిది పాళాల్ పైకం బొప్పుగ నుండగను
ధాటిగచెంజీ రూకలులేకను తక్కువాయెనటను
నీకు బలంబులు జమేదారులు నిజముగ నుండగను
యీకొలదిని బలుకగఁ దగునా నీవిప్పుడు చులకగను
చెంజిపైకము తీసుకొనుము నాచేతికత్తి మొనను
రంజితంబుగా రూకలుజూడుము రయముగ బాలామొనన
పట్టుపట్టు రూకలుయిదెవచ్చెను పట్టుమనుచునతడు
దిట్టముగా తనచేతనుబాలా పట్టియెత్తియపుడు
తలమీదికి యిదొబాలావచ్చెను తప్పించుకొనుము

చెలువుతోక త్తి మెడకువచ్చెను తలగకయిటునిలుము
కనినీనీవు నాతోనికనైనను గెలువునమరమునను
అని దేసింగుండు పలుకుచునుండగ నానమయంబునను

❦ { ఏనుగకడుపుక్రిందగట్టిన తొట్టినందుమాప్తీ } ❦
కుండు గుట్టపు వెనకటి కాళ్ల తెగవేయుట.

ఘనమగు యేనుగక్రిందితొట్టిలో గలమాప్తీకుండును
కనుగొని గుట్టము వెనకకా లొకటి క త్తితోనఱకగను
తెగవేయంగను మూడుకాళ్లతో తెగునతో గుట్టమును
యెగసి దండుపై పడ నప్పు డతం డెనసి క త్తితోను
పోడిపోడి జేయుచు దండులనెల్లను పోడిమి జెగుచుచును
వడిగక త్తితో తుండ్లుజేయుచును వదలక దిరుగుచును
అప్పుడు దేసింగుండు నబాబును అంతజూచి వచ్చి
తప్పక బారాహజారి కప్పుడు తగుచిమటాయించి
అంతట గుట్టము ముందరికాళ్లను అటయేనుగుతలను
గం తెవేసి పెట్టిన మాప్తీకుండు కడువడితోడుతను
ఘనమగు గుట్టపుకాళ్ల నప్పుడు క త్తిచేత రెండు
తునకలుగా రెండవకాలును వడి తుండించగ బెండు
వడి వెనకటిపదములు దెగనంతట బారహజారియును
నడిగాగూలిన దేసింగుండు గని వాజిని దుమికియును
కనలుచు గన్నులు యెఱ్ఱజేయుచును కడుకోపంబునను
తనచేతులకత్తులు దూసుకొని తనగుట్టము నటను
నరగున రెండుతుండ్లుగ నఱికి చాలనుగ్గుండగుచు
బరువడి దండున పాదచారియై చొరబడి పొగరడచు
గిరగిర దిరుగుచు కత్తులు వినరుచు కినిసియు నఱుకుచును
తరిమి వేయుచును తలలుగొట్టుచును దర్పము జూపుచును

పసచెడి కొండలు పాటిపోవఁ గని పకపకనవ్వుచును
 రసికులయినయా వీరుల దరుముచు రంకెలు వేయుచును
 మొండుగ నఱికి కండలుప్రేవులు కొండలపొడువునను
 ఖండించిన మొండెంబులు తలలును తండెంబులుగాను
 వేయియేనుఁగుల నొక్కసారిగా వేమరు నఱుకుచును
 వేయిగుఱ్ఱముల నొక్కసారిగా వెనబడ వేయుచును
 వేయికొత్తులను నొక్కసారిగా వినరటుకొట్టుచును
 నాయెడనున్న శూరులబట్టి చయ్యన జంపుచును
 ఒక్క సారివెయికత్తులురాగ తన యొక్కకత్తితోను
 చక్కఁగ పోడిమి చెడి జనులందఱు వెక్కనపడఁగాను
 నిబాయించలేకను దండచ్చట నిలువక బారగను
 నబాబు తనపాలెంబునదాగెను సంత భయంబునను
 నలుదిక్కుల దేసింగుఁడు జూడఁగ నంతట నందఱును
 వెలవెలబోవుచు పాటిపోవఁగను వేసరి జూచుచును
 పారిపోయెడివారిని జంపుట పాపంబనుచును
 దారితప్పి దాగిన యెదిరించుట ధర్మముకా దనెను
 సరగున నన్నొక శూరుఁడయిన మఱి చంపఁడాయె నిపుడు
 బరువడి వొంటిగ నేనెటువూరికి పరగబోదునేఁడు
 దేసింగు సేనలు శిథిలమైనదిజూచి తనప్రాణము విడుచుటకు నిశ్చయించుట
 మహామత్తానుఁడు జమేదారులును మఱిపినతండ్రియును
 సహగా బారాహజారిదండుతో సమసిపోయిరికను
 రయముగ నాప్రాణములింకేటికి రంగనాథస్వామి
 ప్రియముగ నీపాదముల జేర్చునను రంగనాథస్వామి
 దానుఁడనన్ను నీదుసన్నిధిని దసరజేర్చు స్వామి
 వాసిగ నిను నెరనమ్మినవాఁడను వచ్చి బోవుస్వామి

నాక్రమంబునీ కెఱిగించితిని రంగనాథస్వామీ
 చక్రము బంపుము వేగమెనాకు త్వరగ రంగస్వామీ
 అనుచు ప్రాణములు పోగొట్టుటకు నంతనిశ్చయించి
 తనమనంబునను రంగస్వామిని తప్పక నపుడుంచి
 పద్మాసనమున గూర్చుండెను తా బరువడి దేసింగు
 పద్మాస్తుండగు సూర్యుని జూచుచు పల్కెను దేసింగు
 నేనురంగనికి భక్తుండయితే నిజముగానుయిపుడు
 నేను శూరసింగునినుతుండయితే నిజముగానుయిపుడు
 నేనుసత్యమును తప్పకయుండిన నిజముగానుయిపుడు
 నేను యేకపత్ని వ్రతుండయితే నిజముగాను యిపుడు
 నేనుశూరుండయితే యీకత్తి నిజముగానుయిపుడు
 పూనికతో నారొమ్మననాటి పొసగచంపు నేడు
 అనుచు కత్తి తా నెగరవేసి రొమ్మపుడు జూపగాను
 ఘనమగుకత్తియు రొమ్మననాటి కదసిదూరెవెనను
 హరిహరియనుచును ప్రాణమువిడిచెను అప్పుడుదేసింగు
 సరసిజాత్యుని ప్రాణము విడిచెను చయ్యన దేసింగు
 అపుడునబాబు దండుననుండి యతిశీఘ్రముగాను
 నిపుణుండయిన దేసింగునిపాటు నెనసిచూచుటకును

—ఊఊ దేసింగు కళేబరంబునుజూచి నబాబు వ్యసనము జెందుట. ఊఊ
 దండుతోడను నబాబుప్పుడు దగ్గరికిని వచ్చి
 పండితుండగు దేసింగుని జూచి బహువ్యసనముమించి
 యేనుఁగుపయిన నుండునబాబు తానటు దిగినచ్చి
 ప్రాణముపోయిన దేసింగుని తా బరువడి నటుజూచి
 గూర్చుండియు దేసింగునిజూచి కొంతవగచి వగచి
 జేర్చి యతనిముఖమున తనముఖమును మూర్ఛపోయి లేచి

బాలుడ దేసింగ య్యానాతో పలుకవేమియిపుడు
చాలయలసి నిద్దరపోయెద వింతేల వచ్చె నేడు
యింతశూరుడని తెలిసి తెనేను యిప్పుడు దేసింగు
యింతరాజ్యమును యేలుమనుచునీ కిత్తుర దేసింగు
చెలగి యింతకార్యంబని తెలిసి తె చెంజిపయికమేను
తలచను యెందుకు యడిగితి నిన్ను తగవుమాలినేను
మాటిమాటికిని ముద్దుబెట్టుకొని మరిమరి వగచుచును
సూటిగ దేసింగుని శృంగారము చూచియు నేడ్చుచును
పాపియైతినే నీవుచచ్చుటకు బాలుడ దేసింగు
పాపపునిందలు పడితిని భువిలో బాలుడ దేసింగు
లక్షయేనుఁగులు నీచేమడిసెను యీక్షణంబులోను
లక్షణమగు గుఱ్ఱంబులునాలుగులక్షలు నీచేను
సమసె కోట్లసంఖ్యలుజనములను నరగున నఱికితివే
క్రమముగ నీకత్తికి సరిలేకను కదనియు తిరిగితివే
తడయక నబాబు వగచుచునుండగ దగ్గరివారెల్ల
తోడిబడిమూర్ఖుల జెందుచు నందఱు దుఃఖపడుచునల్ల

❧ { నబాబుబంగార్షాయనిజూచి బంగారుపల్లకిలోదేసింగు } ❧
గునుంచి చెంజికి యెత్తించుకపోవుని నెలవొసంగుట.

ఉండనబాబు బంగార్షాయని యొప్పుగానుజూచి
మెండుగ బంగారుపల్లకి దిండ్లును మెత్తలు దెప్పించి
చెలుపుతో దేసింగుని నందుంచి చెంజికినినేడు
జలిదిగనీవును తోండ్రమల్లుడును జమేదారు లిపుడు
పల్లకి నెత్తించుక పోవున్నను బంగార్షాయఁడును
మెల్లగ దేసింగుని యెత్తియు నా పల్లకిలోపలను
పెట్టియప్పుడు బహుజాగ్రతతో నట్టైభుజంబులను
పట్టుపట్టు డని యెత్తుకపోయిరి పరగ చెంజికిటను

ముందుగ తోండ్రి మల్లునిబంపి యందు రాణితోను
 సందడి సేయక సమాచారములు జలిది చెప్పుమనెను
 తొందరపడుచును చెంజికిపోయి తోండ్రి మల్లుడును
 అందునున్న దాదులతో జెప్పంగ సంతట వారలును
 దేసింగునిసా టంతరాణితో తెలియజెప్పఁగాను
 వాసితప్పి యారాణి యిప్పుడు వారితోడననెను
 ముందుపోటు తగిలితె తెమ్మనుము ముఖ్యముగా నిటను
 అందు వెనక పోతై తేతేవల దందె నిలుపుమనెను
 రొమ్ముపోటు తగిలినదని జెప్పంగ రమ్మని సెలవిచ్చి
 సమ్మతముగ తననాథునిజూచి చాలగదుఃఖించి
 యున్నవారు పల్లకి నటుదించి యొప్పుగ నందఱును
 మన్నన మనప్రాణములతో విడిచి తే మనము పోదమటను
 రాణి దేసింగునిజూచి చింతాక్రంతయై గుఃఖించుట. ఇట్లు
 రాణియంత బహుదుఃఖముతో తన ప్రాణనాథుఁ జేరి
 మాణిక్యమా నాప్రాణసఖ్యమా మరియు నిన్నుకోరి
 పెండ్లిచేసుకొని యేమిసుఖంబుల ప్రీతి ననుభవిస్త
 కండ్ల నిన్ను జూచుటకే నీకడగండ్లనోము నోస్త
 నావద్దికీనీ వొచ్చినప్పుడే నరసి ప్రాణనాథా
 పోవద్దని నే నెంతో జెప్పితిని పొనఁగ ప్రాణనాథా
 వినకపోతి విఁకనేమిసేయుదును వెట్టిని జేసితివే
 వెనక నింక నా కెవ్వరుదిక్కు వృథగా జేసితివే
 అని తననాథుని పైఁబడియేడ్చుచు తడబడి మూర్ఛిలుచు
 ఘనుఁడగు దేసింగుని రూపంబును కనుఁగొని వగఁగొనుచు
 జూడవచ్చినవార లెల్లరును జూచి మోదుకొనుచు
 తోడువచ్చిన దాదుల జూచుచు గూడిజెప్పుకొనుచు
 బహువ్యసనముతో దగ్గఱనుండెడి బంధుజనులజూచి

సహజంబుగ వారలతోబలికెను నన్నుతంబుమించి

{ రాణి యగ్నిప్రవేశంబుచేసి దంపతులు దేవ విమానము }
నెక్కి స్వర్గంబున కరుగుట.

గుండం బొక్కటి త్రవ్వించుచునె కోరిరాణియపుడు
దండిగ గంధపుచెక్కలనందులొ దనర వేయునేడు
వాసనద్రవ్యము కర్పూరంబును వరుసనెయ్యిపోసి
వాసిగనుంటలు వేయుమనుచును వారికి నెలవిచ్చి
స్నానముచేసి పనుపుచీరెయును చాలగ ధరియించి
పూని పనుపుకుంకుమపువ్వులును పొందుగాను దాల్చి
నవరత్నంబుల భూషలుబెట్టి నాథుని మది నెంచి
భువిలోగల భూనురులకు నెల్లను పొసగ దక్షిణిచ్చి
భానురంబుగను ముత్తయిదుపులకు పరమముదంబునను
వాసిగ నెక్కిన చీరలు రవికెలు వరభూషణములును
కుంకుమ పనుపు పుష్పగంధము కోర్కెదీరగాను
శంకలేక వారలకునుయిచ్చి చాల దీవెనలును
గైకొనివారల కెల్లరకును ననుస్కార మపుడు జేసి
ప్రాకటమొప్పగ భక్తితోడను భావుకముల వడసి
దేవతలకు దా మ్రొక్కెనప్పుడు దివ్యపదవి గోరి
భావమురంజిల జూచె నందఱిని పరమపదము మీరి
మూడుచుట్లు గుండంబునకును తా ముఖ్యముగా వచ్చి
తోడ నె తననాథుని దగ్గరికి వేడుకలర వచ్చి
తాంబూలంబును జేసి రత్నముల్ దనర చేతఁబెట్టి
అంబరంబునకు నెగరగ రత్నము లంతజలిది నెట్టి
చుట్టుబడ్డయా రత్నములెల్లను సొంపుతోడజనులు
అట్టెయెత్తుకొని సంతోషంబున నలరిరంత ప్రజలు
నాథుని గుండంబుననుంచియు తా సంత నన్నుతంచి

సాధులకెల్ల నమస్కరించి తానరగ నగ్ని జూచి
భావంబున శ్రీహరి హరి యనుచుచు పరగ సంతసించి
దేవుండయిన యగ్నిహోత్రుని తేజమునకు మ్రొక్కి
నారాయణ శ్రీకేశవ యనుచును అంత నగ్ని జొచ్చి
సారెకు శ్రీ పరమేశ్వర యనుచును సరవితోడ జొచ్చి
ఉన్నంతన యా దేవవిమానము నొప్పుగానురాగ
నన్నుతులగు యాదంపతులిద్దఱు స్వర్గమునకు నేగ
పుష్పవిమానం బచటనప్పుడును పొందుగ దేవతలు
పుష్పవర్షములు గురియించుచును పొగడిరంత మేలు
అని నారదముని దేసింగునికథ సంత దెలుపఁగాను
విని సురనాథుఁడు సంతసించెను వేడ్కమీరఁగాను
నరగున నారదుఁ డంతలోకసంచారము గయికొనెను
గరిమెతో నేగిరి దేవతలెల్లను కడుమునకుండఁగను
ఘోరుఁడయిన దేసింగునికథను సొంపుగ నెవరయిన
సారెకు వ్రాసిన చదివిన విన్నను సావరస్యముగనిన
పుత్రపౌత్ర భాగ్యంబులు గలిగి పొందుగాను వెలసి
గోత్రవృద్ధియును శత్రునాశనము కోరికెలను వడసి
ఆయుర్వృద్ధియు శ్రేయస్కరమును అధికసంపదలను
బాయక నెప్పుడు గలుగును వారికి బహుభోగంబులును
ఊచంద్రార్క స్థాయిగ నీకథ అతిశయంబుగాను
భూచక్రంబున నుండఁగవలెనని పొందుగ కోరెదను
విరచించితి దేసింగురాజకథ వీనుల వేడుకను

తెల్లగుండెలకుఁ బుష్పవర్షము నుండును సంతసంబుతోను
సామూహ్యముగా జేప్పితి నీకథ సావరస్యముగాను
రామాయణముగ జేసితినిప్పుడు రమణీయంబుగను.

పద్య కావ్యములు

రూ 1-00 పై.

అంబరీషాపాఖ్యానము, చరిత్ర	...	0	50
ఆసింధుచరిత్రము, అప్పయ్యామాశ్మనీ	...	1	00
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘూటీక	...	0	75
ననుచరిత్ర, సతీక	...	12	50
అంజనేయపండకము, హనుమద్గండకము	...	0	25
తంపుభాగవతము, సద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు	...	10	00

ఆంధ్ర సాహిత్యము:—

ఆదిపర్వము, టీక (ఫాతె)	...	8	00
ఆదిపంచకము	...	13	00
అంధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	9	00
కాంతి సప్తకము	...	8	50
ఆది సభాపర్వములు గలసంపుటము	...	5	00
ఆరణ్యపర్వము	...	5	00
విరాటాద్యోగపర్వములు	...	5	00
భీష్మద్రోణపర్వములు	...	5	00
కర్ణకల్యణసౌప్తిక, స్త్రీపర్వములు	...	5	00
కాంతిపర్వము	...	5	00
ఆరుకాననిక, శత్రుమహా, ఆశ్రమవాస,			
మానస, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ			
పర్వములు	...	5	00
ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, మూలము	...	0	25
" టీకతో	...	0	75

హావిల్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ పన్స్,

రాష్ట్రబాక్సు 1372.

292, ఎస్టేట్ నెట్, ఛన్నై-1

